

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historie og klassiske fag

Jens Sindre Høseggen

Ungdomskultur i Nord-Trøndelag fra 1956 til 1960, belyst gjennom Trønder-Avisa.

Masteroppgave i historie

Trondheim, våren 2012

**Ungdomskultur i Nord-Trøndelag fra 1956 til 1960,
belyst gjennom Trønder-Avisa.**

Jens Sindre Høseggen

Masteroppgave i historiefaget
Institutt for historie og klassiske fagbokforlag
NTNU
Trondheim 2012

Forsidefoto er fra Trønder-Avisa, 29.09.1956

Forord:

Da er dagen kommet for innlevering av masteroppgaven. I den anledning er det på sin plass å rette en stor takk til de som har hjulpet meg i denne prosessen.

Først og fremst vil jeg takke min veileder Ingar Kaldal. Tusen takk for lynraske og grundige tilbakemeldinger underveis. Takk for at du også holdt ut da jeg var på mitt mest håpløse og sparket meg bak da jeg trengte det som mest. Jeg vil også takke for gode samtaler som ikke kun har omhandlet masterrelatert snakk.

Takk til medstudentene på lesesal 6382 for gode pauser, god hjelp underveis og avkoblende «sjitsnakk».

Takk til «mor» og «pappa» som leste korrektur på oppgaven i slutfasen.

Til slutt vil jeg takke min kjære samboer Ingrid. Tusen takk for all støtte og motivasjon. Takk for korrekturlesing og hjelp da jeg sto fast. Tusen takk for all forståelse og positivitet. Uten deg hadde ikke denne oppgaven vært en realitet!

Jens Sindre Høseggen

Trondheim, 14. mai 2012

Innholdsfortegnelse

Forord:	iii
Innholdsfortegnelse:	v
KAPITTEL 1: INNLEDNING	1
1.1 Tema i tid og rom:.....	1
1.2 Problemstilling:.....	1
1.3 Temaets relevans:.....	2
1.4 Tidligere forskning:	4
1.5 Kilder:.....	5
1.6 Metode:.....	6
1.7 Ungdomskultur, et sentralt begrep:.....	8
1.8 Disposisjon:.....	9
KAPITTEL 2: 1950-TALLETS UNGDOM	11
2.1 1950-tallet og fremveksten av en ungdomskultur:.....	11
2.2 Rockens inntog:.....	14
2.3 Ungdomskriminalitet. Et internasjonalt fenomen:.....	17
2.3.1 Teorier på den ungdomskriminelle fremveksten:.....	19
2.4 En fest i forandring:	21
2.4.1 Ungdom og alkohol:.....	23
2.5 Oppsummering:.....	25
KAPITTEL 3: ROCKEN I NORD-TRØNDELAG	27
3.1 Når kom rocken til Nord-Trøndelag?:.....	27
3.2 Rock Around the Clock og Jailhouse Rock. En komparativ analyse av VG og Trønder-Avisa:	31
3.3 Rock and roll i Trønder-Avisa :.....	40
3.3.1 Rock'n'roll i Trønder-Avisa – fra skepsis til aksept:.....	41
3.3.2 Hadde ikke rocke'n'roll nyhetsverdi for Trønder-Avisa?:.....	43
3.4 Avslutning:.....	44
KAPITTEL 4: UNGDOMSKRIMINALITET I NORD-TRØNDELAG	47
4.1 Kriminalitet i Trønder-Avisa:.....	47
4.2 Moralsk panikk i Trønder-Avisa:.....	49
4.3 «Noe må gjøres»:.....	54

4.4 Ungdommen forklarte selv ungdomskriminaliteten:.....	60
4.5 Avslutning:.....	62
KAPITTEL 5: DEN NYE FESTKULTUREN.....	65
5.1 En festkulturell revolusjon:.....	65
5.2 Dansedebatten i «Ordet Fritt»:.....	73
5.3 Ungdom og alkohol:.....	77
5.4 Avslutning:.....	79
KAPITTEL 6: AVSLUTNING.....	81
6.1 Konklusjon:.....	81
6.2 Implikasjoner i forhold til videre forskning:.....	83
LITTERATUR- OG KILDELISTE:.....	85
Litteratur:	85
Kilder:.....	88
Internettkilder:.....	89

KAPITTEL 1: INNLEDNING

1.1 Tema i tid og rom:

Tema for denne studien er synet på ungdomskulturen i Nord-Trøndelag i perioden 1956 til og med 1960. Mitt prosjekt søker å frembringe kunnskap om synet på ungdomskulturen belyst via Trønder-Avisa. Spesielt tre fokus er vektlagt i denne studien. Det er holdningene til ungdom og rock'n'roll, ungdomskriminalitet og den nye festkulturen.

Når jeg taler om *holdninger*, menes tanker og meninger ytret om tematikken. Disse *holdningene* var det enten Trønder-Avisa selv som sto for, eller «Hvermannsen» som ga uttrykk for sitt syn gjennom leserinnlegg og kronikker. Jeg ønsker altså å belyse hvilke oppfatninger og *holdninger* som fantes i samfunnet i Nord-Trøndelag omkring de nevnte temaene.

Perioden strekker seg fra 1956 til 1960. Rock'n'roll fikk sitt ordentlige inntog i Norge gjennom filmen *Rock Around the Clock* september 1956, så det blir naturlig for oss å begynne da. Studien avsluttes i 1960. Tidsspennet hadde blitt for stort om jeg hadde strukket det lenger. En dyptgående og detaljert studie hadde ikke latt seg gjøre om jeg også skulle ha gapet over 1960-tallet. Det geografiske området i denne studien er Nord-Trøndelag. Trønder-Avisa var, og er fortsatt, en regionsavis for Nord-Trøndelag. Det eksisterte flere mindre aviser på 1950-tallet som dekket mindre områder av fylket. Noen av de var Namdal Arbeiderblad (som i dag heter Namdalsavisa), Stjørdalens Blad og Levanger-Avisa. Jeg har likevel valgt Trønder-Avisa. Dette på bakgrunn av dens utbredelse, både med hensyn til nyhetsdekningen, samt det geografiske området avisen dekket.

1.2 Problemstilling:

Det overordnede tema for denne oppgaven er holdningene til ungdomskulturen som ble beskrevet i Trønder-Avisa mellom 1956 til 1960. Formålet med prosjektet er å etablere ny kunnskap om den offentlige mottakelsen ungdomskulturen fikk i Nord-Trøndelag i siste halvdel av 1950-årene, da hovedsakelig med fokus på rock'n'roll, ungdomskriminalitet og den nye festkulturen. Med offentlig mottakelse menes her pressens omtale, da med Trønder-Avisa som aktør.

Oppgavens formål er å belyse hvilke oppfatninger og holdninger avisen presenterte om ungdomskulturen. For å gjøre det, har jeg tatt utgangspunkt i artikler, annonser, leserinnlegg og kronikker som ble trykket i Trønder-Avisa. Denne studien skal derfor besvare følgende

hovedproblemstilling: *Hvilken mottakelse fikk ungdomskulturen – da i form av rock'n'roll, ungdomskriminalitet og den nye festkulturen – i Trønder-Avisa i perioden 1956 til 1960?*

Utover hovedproblemstillingen, vil jeg i denne studien også belyse en underproblemstilling. Jeg vil undersøke hvordan de tre aspektene kan tyde på en generasjonskløft i 1950-tallets Nord-Trøndelag.

1.3 Temaets relevans:

Denne studien er i høyeste grad kulturhistorie og kan sees som et bidrag til det.

Leopold von Ranke, som går under tittelen «historiefagets far», dannet den historiske skolen i første halvdel av 1800-tallet. Tidligere hadde historikere belyst historiene rundt konger og kriger.¹ Rankes fokus på historien var på stat og politikk. All historie kunne forklares ved å belyse statlige anliggender og politiske aspekter, hevdet han.² Ut fra Rankes ideer la den sveitsiske kulturhistorikeren Jakob Burckhardt til flere elementer i historieforståelsen, nemlig kunst og kultur. Gjennom sitt arbeid, *Renessansens kultur i Italia* fra 1860, viste han viktigheten av kultur for forståelsen av historie.³

Kulturhistorie hadde sin begynnelse i andre halvdel av 1800-tallet, men det betyr ikke at kulturhistorie var ukjent i tidligere perioder. Allerede i Tacitus sitt verk *Germania* fra rundt år 98, ble det satt av mye plass til beskrivelse av germanske skikker, oppførsel og hverdagsliv.⁴

Annales-skolen var en fransk historievitenskapelig retning som så på historien som resultatet av et samspill mellom tverrfaglige faktorer, deriblant det kulturelle. Skolen fikk navn etter tidsskriftet *Annales d'histoire économique et sociale*, som ble grunnlagt i 1929 av historikeren Marc Bloch og Lucien Febvre. Annales-skolen aksepterte ikke at historien kun skulle ha en politisk vinkling. Ut av Annales-skolens idéer etablerte andre historiske grener seg, for eksempel varianter av kulturhistorie, sosialhistorie og lokalhistorie.⁵ Fra 1960-tallet og utover skjedde en forsterket interesse av folkekulturen.⁶

Foruten å bidra til kulturhistorie, kan denne studien sees som et bidrag til bedre forståelse av

1 Lloyd Kramer og Sarah Maza, *A Companion to Western Historical Thought*, Oxford, 2006: 277

2 Leidulf Melve *Historie: Historieskriving fra antikken til i dag*, Oslo, 2010: 116

3 Melve, 2010: 210

4 Melve, 2010: 209

5 Melve, 2010: 194

6 Melve, 2010: 212

ungdommens identitet – ikke bare med hensyn til 1950-tallets ungdomsgenerasjon, men også forståelsen av ungdom i dag. Ungdomsgenerasjonen fra 1955 til i dag, har hatt en enorm utvikling, og bør belyses fra alle vinkler og tidsperioder. Denne studien kan derfor sees på som én av mange puslespillbrikker i forståelsen av identiteten til dagens ungdomsgenerasjon.

Begrepet identitet kommer fra det latinske ordet *idem*, som betyr likhet eller det å være det samme som. I følge *Store Norske Leksikon* betyr identitet «den man er».⁷ Kulturhistoriker Iben Bringéus Rørbye skrev i tidsskriftet *Nord Nytt*, at mennesker alltid har levd i en kulturell kontekst. Hun mente identiteten til en kultur blir best belyst i møte mellom kulturer. I spenningsfeltet mellom kulturer finner man ofte en kulturs identitetsstruktur. Slik er det også når det kommer til ungdomskulturen, mente hun.⁸ Det er ungdommens identitetsstruktur, samt spenningen mellom ungdomskulturen og den «eldre» kulturen i Nord-Trøndelag, jeg ønsker å belyse i denne studien.

I tillegg vil denne studien også bidra til en bedre forståelse av temaene rock'n'roll, ungdomskriminalitet og den nye festkulturen. Det eksisterer en hel rekke studier om temaet rock'n'roll. Rocken har blitt belyst fra nesten alle vinkler. Alt fra rockens påvirkning på kjønnsrollemønsteret til rockens politiske betydning. Det har også blitt skrevet flere verk om rocken i Nord-Trøndelag – da spesielt om *trønderrock* og dens betydning i norsk sammenheng. Termen *trønderrock* oppsto for første gang tidlig på 1970-tallet, da journalist Bertil Lien skulle beskrive musikken til Prudence.⁹ Rock'n'roll i Trøndelag har altså blitt forsket på, men ikke så tidlig som på 1950-tallet. Denne studien vil dekke nok et hull i historien omkring rock'n'roll.

Det samme gjelder ungdomskriminaliteten. Det er forsket mye på ungdomskriminalitet i Norge. Det som derimot mangler i floraen av bøker, er forskning på ungdomskriminalitet på 1950-tallet i Nord-Trøndelag. Kulturforsker Kari Telste og kriminolog Ragnar Hauge har begge vært innom temaene ungdomskriminalitet på 1950-tallet. Ragnar Hauge, som vi kommer tilbake til, viste for det meste til tall og statistikk rundt ungdomskriminalitet generelt, og Kari Telste tok hovedsaklig for seg ungdomskriminaliteten i Oslo på 1950-tallet. Nord-Trøndelag har i denne sammenheng ikke blitt dekket. Denne avhandlingen vil bidra til en økt forståelse av holdninger til ungdomskriminalitet i Nord-Trøndelag på 1950-tallet.

7 <http://snl.no/identitet>, Identitet, 19.04.2012

8 Iben Bringéus Rørbye «Ung identitet – og den kulturhistoriske institution» i Lisa Rosén Rasmussen (red), *Nord Nytt. Ungdomskultur: Nr 92/93*, København, 2005: 131

9 Ole Jacob Hoel, *Åge: Historien om Norges største rocker*, Oslo, 2011: 111

Denne studien vil også bidra til forståelse av den nye festkulturen. Som jeg er kjent med, har ikke den nye festkulturen blitt belyst som egen kategori før. Etter alt å dømme, har ingen tidligere eksplisitt forsket på den nye festkulturen som oppsto på 1950-tallet. Rock'n'roll, både som musikk og dans, var elementer i den nye festen, og har blitt forsket på. Men under én felles betegnelse – den nye festkulturen – har tilsynelatende ingen tidligere bidratt med forskningslitteratur. Denne studien vil derfor bidra til å rette lyset mot et tema som har en rekke hull når det kommer til forskning.

1.4 Tidligere forskning:

I denne studien har jeg benyttet meg av en rekke bøker som støttelitteratur. Spesielt *Generasjonsopprøret: Ungdomskulturer, ungdomsbevegelser og tenåringsmarked fra 50- til 80-årene*, skrevet av kulturhistoriker Erling Bjurström. Boken tar for seg generasjonsforskjellene og generasjonskløften som oppsto på 1950-tallet og utviklet seg fram til 1980, og har fungert som et empirisk fundament i denne studien.

Om temaområdet rock'n'roll, har Tommy Rander og Håkon Sandblads bok *Rockens Rolle*, samt Per Kristian Olsen, Asbjørn Bakke og Sigrid Hvidstens arbeid *Norsk Rocks Historie*, vært uvurderlige. Verkene har gitt meg nyttig informasjon om rockens historie, fra bluesens påvirkningskraft i USA til Nordisk mesterskap i rock på Jordal Amfi i Oslo i 1959.

Lene Lølands masteravhandling, *Unge Rebeller i Rock'n'roll-rus. En studie av norske avisers omtale av rock og ungdomskultur*, bør også nevnes i denne sammenheng. Hennes avhandling har fungert som inspirasjon og rettesnor for min forskning. Våre forskningsfelt er så nært beslektet. Jeg har benyttet hennes masteravhandling som en veiviser til hvilke momenter som bør belyses, samt som kompass til litteratur og tidligere forskning som også var relevant for mitt vedkommende.

Om ungdomskriminaliteten har spesielt *Kriminalitet som ungdomsfenomen*, ført i pennen av professor i kriminologi, Ragnar Hauge, bidratt sterkt til min forståelse av fenomenet. I sitt arbeid presenterte Ragnar Hauge forskjellige teorier om ungdomskriminell fremvekst. Disse har kommet godt med for å forstå de nord-trønderske holdningene til ungdomskriminaliteten. I tillegg har etnolog og kulturforsker Kari Telste med artiklene *Fra guttebander til rivaliserende gjenger. Nyhetsbilder av gjenger, vold og kriminalitet* og *Wild West på Oslo vest*, bidratt til forståelse av dette temaet.

Det metodiske rammeverket som jeg spesielt har benyttet meg av, er en artikkel av Hallvard Tjelmeland, *Aviser som historisk kilde*. Artikkelen ble skrevet etter Hallvard Tjelmelands foredrag om aviser som kilde ved Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana, 13. juni 2003.¹⁰ I denne artikkelen tok han opp historiografien til bruk av aviser som kilder. Videre ble diverse metodiske momenter til aviskildebruk presentert, samt mulige fallgruver man som historiker må være observante på. Dette skal vi se nærmere på senere.

1.5 Kilder:

I følge den svenske etnologen Jonas Frykman, er pressen en viktig kilde dersom man ønsker å studere synet på ungdommen i en spesiell periode. Avisene rapporterte om hendelser, samt formidlet og dannet meninger.¹¹ På bakgrunn av min problemstilling, blir derfor aviser mine primærkilder.

Mitt kildemateriale baserer seg i all hovedsak på Trønder-Avisa. Avisen ble utgitt seks dager i uken, og ved hjelp av mikrofilm, har jeg gått gjennom samtlige utgaver fra september 1956 til desember 1960. Etter endt kildegjennomgang av Trønder-Avisa, ble kildeutskriftene satt sammen og sortert kronologisk etter tid og tema. Omgangen med kildene har vært preget av å kartlegge omtalen av hendelser, holdninger og meninger i pressen i forhold til problemstillingen. Til sammen er omlag 80 artikler, annonser og kronikker benyttet i denne sammenheng.

Trønder-Avisa har en lang tradisjon i Nord-Trøndelag. Før andre verdenskrig var det to konkurrerende aviser i Steinkjer – *Inntrøndelagen* og *Nord-Trøndelag*. *Inntrøndelagen* var en Venstre-orientert avis og *Nord-Trøndelag* var et talerør for Bondepartiet, som i 1959 ble Senterpartiet. Under 2. verdenskrig slo de avisene seg sammen og ga ut avisen som på folkemunne fikk navnet «Fellesavis». 15. september 1952 kom avisen under sitt nåværende navn – Trønder-Avisa – og var et talerør for både Venstre og Senterpartiet. Den ble en avis for hele fylket og fikk en eventyrlig opplagsvekst fra 1950-årene.¹²

Verdens Gang har bidratt sterkt som sekundærkilde. For å vise til den nasjonale stemningen i tiden, samt gjøre en komparativ analyse med Trønder-Avisa, har VG i så måte fungert som kilde. Avisen hadde en borgerlig forankring, men i motsetning til Trønder-Avisa var VG politisk uavhengig. I

10 Hallvard Tjelmeland, «Aviser som historisk kilde» i Else-Beth Roalsø, *Å skrive i motvind: Ruth Thomsen og Stavanger Aftenblad 1934-1980*, Oslo, 2004: 130

11 Jonas Frykman referert i Lene Løland, *Unge Rebeller i Rock'n'roll-rus. En studie av norske avisers omtale av rock og ungdomskultur*, Bergen, 2007: 10

12 Idar Flo, *Norske aviser fra A til Å. Bind 4* i serien Hans Fredrik Dahl (red) *Norsk Presses Historie. 1-4 (1660-2010)*, Oslo, 2010: 350

tiårene etter krigen satset hovedstadsavisene, deriblant VG, på det som blir kalt *de fire k-ene*. Med det menes krim, kvinner, det kuriøse og det kule. «Det kule» var ungdomskulturelle nyheter. VG ønsket å nå alle alder- og samfunnsgrupper ved å nyansere avisinnholdet. Også ungdommen skulle lese avisen.¹³

1.6 Metode:

Å benytte aviser som historisk kilde krever en viss forståelse av teksttolkning. Teksttolkning er en kvalitativ tilnærming til forskning.¹⁴ Denne studien er derfor i all hovedsak en avhandling med kvalitativ tilnærming, og kildearbeidet har i all hovedsak handlet om å studere tekst. Tekstenes ordbruk har blitt vektlagt. Det har ikke blitt lagt for stor vekt på personene bak tekstene, fordi journalistene kunne være vanskelige å identifisere. Svært ofte stod det ikke hvem som hadde skrevet tekstene, og noen steder var kun initialer brukt som signatur. Utover 1950- og 1960-årene trådte journalistene klarere frem i avisene. Tidligere hadde journalistene gjemt seg bak «det store Vi», som tydelig fortsatt var tilfelle for Trønder-Avisa i siste halvdel av 1950-tallet.¹⁵

Om man leter etter eksakt kunnskap, som for eksempel tall, statistikk eller konkrete sosiale skildringer, er man kanskje bedre tjent med å bruke andre kilder enn aviser. Om man derimot søker en forståelse av meninger i samfunnet i tiden, er aviser en uvurderlig kilde. I denne studien er det derfor hensiktsmessig å se på metodebruk av aviser som kilde. I forbindelse med bruken av Trønder-Avisa som primærkilde, skal vi se nærmere på noen generelle trekk ved pressen, samt vise kort til pressen i historiografisk sammenheng.

Utover 1960-tallet var det en økende interesse for aviser som historisk kilde. Dette gjorde at de fleste metodekonferansene tok opp pressen på ulike måter. Spesielt ved den nordiske metodekonferansen i historie i 1967, var aviser som kilde et tema. Det ble under denne konferansen reist spørsmål om hvordan man metodisk skulle gå fram for å kartlegge innholdet i aviser og måle utbredelsen av det. Men det store spørsmålet var om man skulle se avisene som *levning* eller *beretning*.¹⁶

I denne todelingen er det et grunnleggende poeng at alt som «har vært» kan brukes som levning. Så lenge det stammer fra fortiden, kan det fortelle oss noe om tiden. Alt setter spor etter seg og kan

13 Rune Ottesen, Lars Arve Røssland og Helge Østbye, *Norsk Pressehistorie*, 2. utgave, Oslo, 2012: 142

14 Knut Kjelstadli, *Fortida er ikke hva den en gang var : en innføring i historiefaget*, 2. utg, Oslo, 1999: 183

15 Ottesen, Røssland, Østbye, 2012: 152

16 Tjelmeland, 2004: 114

derfor benyttes som levning – som et element som forteller oss noe om fortiden. Brukt som beretning, derimot, beskriver eller skildrer en kilde eksplisitt noe som har skjedd. En rapport av antall solgte Elvis-plater i en gitt måned, er et eksempel på beretning. Beretninger er alltid levninger, men levninger kan ikke være en beretning. Med det menes at avtrykk fra fortiden ikke eksplisitt forteller oss om hvordan forholdene faktisk var.¹⁷

Spørsmålet om levning og beretning ble tidlig berørt. Den norske historikeren Edvard Bull, mente allerede i 1929 at norske aviser kunne brukes enten som levning eller beretning, men var spesielt skeptisk til avisenes verdi som beretning.¹⁸ Han påpekte det kildekritiske momentet om avisenes nøytralitet. De fleste aviser var direkte eller indirekte tilknyttet et politisk parti. Man må derfor kunne skille mellom kommentarjournalistikk og nyhetsjournalistikk. Journalistikk som ikke var farget av journalistens subjektive meninger var en umulighet, hevdet Edvard Bull.¹⁹ Han var opptatt av avisenes subjektivitet, og viste til avisenes forskjellige kvalitet på stortingsreferatene gjennom tiden, og skrev:

Det viser sig da meget raskt at hver avis har sin tradisjon, som virker i høy grad bestemmende på forholdet mellom objektivitet, partiskhet og sensasjonsglede i referater og andre gjengivelser²⁰

Denne studien vil ikke inneholde mye politisk historie, men avisenes politiske verdier kan likevel gjenspeiles i skildringer av kulturelle forhold. Trønder-Avisa har hatt som tradisjon å sympatisere med Venstre og Senterpartiets politiske verdier. Skal man støtte seg til Edvard Bull, om avisenes levningsside som mer verdt, blir de subjektive politisk meningene, ytret i Trønder-Avisa, verdifulle som kilder. Nettopp fordi meningene ytret i avisen forteller oss noe om tiden.

Med tiden har metodebruken blitt utvidet fra utgangspunkt som levning og beretning, til et mer kontekstuet perspektiv. Med det menes at aviser ikke lenger nødvendigvis blir brukt til å forklare nøyaktig hva som har skjedd. Fokuset er vel så ofte å belyse rådende oppfatninger og stemninger i tiden avisene ble trykket. Historikere benytter det som gjerne kalles den *hermeneutiske sirkel*. Med det menes at historikeren henvender seg til avisen, deretter setter seg inn i avistekstens tema, for så å gå tilbake til avisteksten igjen. På den måten øker forståelsen.²¹ For mitt vedkommende betyr det at jeg først bør lese Trønder-Avisa, for deretter sette meg inn i relevant ungdomsforskning, for så å

17 Ingar Kaldal, *Historisk forskning, forståing og forteljing*, Oslo, 2003: 66-67

18 Edvard Bull referert i Ragnhild Green Helgås, «Da industrien slo gnister i Verdal.» *Fortellinger om Aker Verdal 1969-1989*, Trondheim, 2007: 11

19 Tjelmeland, 2004: 117

20 Tjelmeland, 2004: 118

21 Hans Fredrik Dahl, *Mediehistorie: Historisk metode i mediefaget*, Oslo, 2004: 45

lese Trønder-Avisa igjen. Dette for å få en bedre forstå av avisens journalistikk. I denne sammenheng ble nyhetene om ungdom skrevet i en tid hvor ungdomskategorien var noe nytt. Aldri før var ungdomstiden en egen livsfase mellom barn og voksen. Jeg må være observant på at avisene skrev om et kultursamfunn de tidligere ikke hadde opplevd. Det forutsetter derfor at jeg forholder meg til relevant ungdoms forskning for å bedre forstå avisenes journalistikk omkring temaområdene.

Når man skal vurdere levningsverdien av det avisene forteller, er det nødvendig å se på det avisene skriver med hensyn til nye sjangerformer. Edvard Bull påpekte allerede i 1929, at om man skal dra nytte av aviser som kilde, må man ha forståelse av hvordan avisene har endret seg over tid. Spesielt aviskonkurransen har fått aviser til å endre journalistikken og nye sjangerformer.²² Selv om Trønder-Avisa ikke hadde noen særlig konkurranse på 1950-tallet, kreves en forståelse av sjangerformen avisen førte.

Historiker Kari Myklebost, har tidligere skildret ungdomskulturen på 1950-60-tallet. Hun la vekt på at avisene skildret ungdomskulturen gjennom de voksnes øyne. Avisene ga i liten grad ungdommene en egen stemme; i stedet var avisene kilder til de voksne autoriteters syn på ungdommen, hevdet hun. Edvard Bull påpekte et beslektet moment. Han var kritisk til avisenes evne til å opptre som speil for allmenne holdninger i samfunnet. Med det menes i hvilken grad avisen gir uttrykk for eksisterende offentlige meninger, eller heller opptrer som direkte meningsdannende.²³ Var Trønder-Avisa meningsdannende, eller speilet de den reelle oppfatningen samfunnet hadde om ungdomskulturen? Dette er kildekritiske momenter jeg til enhver tid må vurdere i min forskning.

1.7 Ungdomskultur, et sentralt begrep:

Denne studiens overordnede tema, og derfor et sentralt begrep, er *ungdomskultur*. Begrepet ungdomskultur har vært brukt i mange forskjellige sammenhenger. Det blir brukt for å beskrive ungdomsmarkedet og dens mediakultur som retter seg mot ungdommen. I andre sammenhenger kan det bli brukt for å beskrive ungdommenes livsstil som kjennetegner en spesiell ungdomsgruppe.²⁴ I samfunnsvitenskapen brukes begrepet hovedsaklig for å betegne verdi- og normsystemene som skiller ungdommen fra den «eldre» generasjonen. Det mente også en av Norges fremste forskere på ungdomskultur, Ivar Frønes. Han hevdet at om man skal kunne si at unge mennesker har en egen

22 Tjelmeland, 2004: 119

23 Tjelmeland, 2004: 121

24 Erling Bjurström, *Generasjonsopprøret. Ungdomskulturer, ungdomsbevegelser og tenåringsmarked fra 50- til 80-årene*, Oslo, 1982: 131

kultur, må det også bety at ungdommen har et eget verdimønster. Dette er da noe som igjen vil gå utover forholdet til andre grupper, for eksempel foreldregenerasjonen.²⁵

I følge kulturviteren Steinar Bryn kan kulturbegrepet deles inn i tre kategorier. Den første kategorien er kultur som kunstneriske uttrykk. Den andre er kultur som stimulerer det sosiale fellesskapet, miljøet og trivselen. Den tredje kategorien er kultur som livsform.²⁶ Ungdomskulturen på 1950-tallet berørte alle av Steinar Bryns kategorier. På 1950-tallet fikk ungdommen en ny musikkjanger, rock'n'roll, som ble definert som deres egen. Nye danseformer så også dagens lys i siste halvdel av 1950-tallet. Dette var elementer som faller inn under Steinar Bryns første kategori, om kunstneriske uttrykk. Ungdommens verdier og normer ble totalt forandret fra tidligere generasjoner. 1950-tallets ungdomskultur hører derfor også til i Steinar Bryns andre kategori – om kultur som sosialt fellesskap og miljø – men berører også tredje kategori, om kultur som livsstil.

I et overordnet kultursystem kan man finne en rekke sub- eller delkulturer. En delkultur har mange berøringspunkter med den overordnede kulturen, men skiller seg ut med andre verdier, normer, holdninger, kunstneriske uttrykk og så videre. Det som i første rekke skiller ungdomskulturen fra den overordnede kulturen, er at medlemskapet i all hovedsak bestemmes av alderskriterier.²⁷

Det som er et kontroversielt spørsmål når man snakker om ungdomskultur er, i følge Erling Bjurström, på hvilket *organisasjonsnivå* man skal skille ut en ungdomskultur. Er den begrenset til en kameratgjeng, en bydel, en skole eller en by? Eller er den i nasjonal, internasjonal eller til og med i global sammenheng?²⁸ I denne studien vil ungdomskultur være avgrenset til et internasjonalt område, nemlig den vestlige verden. Og jeg vil studere den vestlige kulturen med materiale fra et utvalgt område: Nord-Trøndelag.

1.8 Disposisjon:

Denne studien har en tematisk disponert struktur. Kapitlene vil derfor ha ulik tilnærming til oppgavens problemstilling. Ved å la hvert kapittel analysere ulike aspekter ved ungdomskultur i Nord-Trøndelag, er målet at dette samlet skal kunne gi et fullgodt svar på hvilke holdninger som ble presentert vedrørende ungdomskulturen i Nord-Trøndelag siste halvdel av 1950-årene.

25 Frønes referert i Løland, 2007

26 Steinar Bryn, *Norsk Amerika-billete: om amerikanisering av norsk kultur*, Oslo, 1992: 49-50

27 Bjurström, 1982: 132

28 Bjurström, 1982: 133

Hvis du som leser ønsker å bli med videre, vil du se en oppgave bestående av hovedsaklig fire hovedkapiter: ett bakgrunnskapittel, tre analysekapitler og ett avslutningskapittel. Kapittel to, bakgrunnskapittelet, danner grunnlaget for de tre neste kapitlene. Her vil vi gå inn på de generelle ungdomsforholdene på 1950-tallet. Vi tar for oss bakgrunnen til rock'n'roll, dens utvikling i USA, inntoget i Norge gjennom filmen *Rock Around the Clocks* samt rockens utvikling i Norge på 1950-tallet. Videre vil bakgrunnskapittelet ta for seg ungdomskriminaliteten og hvordan det var et internasjonalt problem. Her blir også teorier rundt fremvekst av ungdomskriminalitet belyst. Til slutt i kapittel to vil vi ta for oss *den nye festkulturen* og vise til nye festelementer som dukket opp. Her vil norske ungdommers forhold til alkohol bli belyst.

I kapittel tre vil vi se på rocken i Nord-Trøndelag i siste halvdel av 1950-tallet. Spørsmål som blir tatt opp i dette kapittelet er blant annet: Var forholdene i Nord-Trøndelag de samme som i Oslo når det gjaldt rock'n'roll? Fikk det nord-trønderske publikummet tilbud om rockekulturelle arrangementer? Hva sto om rock i Trønder-Avisa, og hvilke holdninger til den nye musikkjangeren lot seg vise i avisen?

I kapittel fire skal vi se på ungdomskriminaliteten i Nord-Trøndelag, belyst gjennom Trønder-Avisa. Var det en oppfatning at ungdomskriminaliteten var et gjeldende problem også i Nord-Trøndelag? I så fall, hvilke holdninger hadde Trønder-Avisa og leserinnlegg-skribenter til fenomenet? Vi skal også se på den moralske bekymringen som aviser var bidragsytere til på den tiden, samt undersøke om også Trønder-Avisa bidro i så måte.

Kapittel fem tar for seg *den nye festkulturen* som oppsto i siste halvdel av 1950-tallet. Hovedfokuset i dette kapittelet er å belyse hvordan synet på ungdommens festkultur var i Trønder-Avisa i perioden 1956 til 1960. Hvilke holdninger hadde Trønder-Avisa, samt menneskene som tok ordet i avisen, til den nye festkulturen? Vi skal også prøve å kartlegge hvilke nye elementer i den nye festkulturen samfunnsmedlemmer i Nord-Trøndelag hadde meninger om. I kapittel fem skal vi også kort se på Trønder-Avisas syn på spørsmålet om ungdom og alkohol.

Deretter vil det komme et kort konklusjonskapittel. Her blir det kortfattet vist til hvilke resultater vi har kommet fram til i de øvrige kapitlene. Avslutningsvis vil jeg presentere områder jeg ikke har berørt som kunne være av interesse for videre forskning.

KAPITTEL 2: 1950-TALLETS UNGDOM

Å være ungdom i Norge, og den vestlige verden generelt, i siste halvdel av 1950-tallet, innebar store forandringer i forhold til hvordan tidligere generasjoner hadde hatt det. En økonomisk utvikling etter krigen førte til en velstand som ungdom ikke hadde opplevd tidligere. Et eget ungdomsmarked så dagens lys. Norges vestvendte ungdom ble påvirket av de amerikanske forholdene.

Formålet med dette kapittelet er å vise til en større kontekst og sette en ramme rundt oppgavens tema. Først blir de generelle forholdene i Norge i etterkrigstiden belyst, og spesielt den kulturelle påvirkningen USA hadde på Norge. Videre skal vi se på rockens historie, hvordan den ble mottatt og utviklet seg i Norge. Deretter skal vi se nærmere på ungdomskriminaliteten som gjorde seg gjeldende og ble ansett som et stort problem i perioden. Til slutt skal vi se på den nye festkulturen og ungdommens alkoholvaner som var et debattert tema siste halvdel av 1950-årene.

2.1 1950-tallet og fremveksten av en ungdomskultur:

Da den kalde krigens fronter hardnet til fra 1947/1948, markerte Norge sin tilhørighet til den vestlige verden. Dette ved å slutte seg til de organisasjonene som ble etablert for å utvikle det økonomiske og militære samarbeidet som skulle demme opp for kommunismen.²⁹ Tilslutningen til det amerikanske hjelpeprogrammet *Marshallplanen* og *Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid (OEEC)*, viste Norges vilje til å vende seg mot vestlig markedsøkonomi.

Amerika ble for mange drømmelandet i etterkrigstiden, men i slutten av 1950-årene slapp også nøysommeligheten taket i Norge. Norges rasjoneringspolitikk var over. Norge hadde gjenreist landet etter krigens herjinger og velstanden økte. «1950-tallet var en inntreden i det moderne samfunn», skrev sosiologen Ivar Frønes.³⁰ En økende forbrukskultur gjorde seg gjeldende, da den økende levestandarden var et faktum. De nye forholdene skapte et eget marked som den amerikanske sosiologen Alvin Toffler kalte «opplevelsesindustrien». Han hevdet i sin forskning fra 1972, at samfunnet forbrukte opplevelser som om de var gjenstander. Bruk og kast-mentaliteten hadde fått grep om samfunnet og reduserte varigheten til de fysiske bruksgjenstandene.³¹

Den norske nøysomheten hørte foreldregenerasjonen til. 1950-tallets barndom, var til å begynne

29 Even Lange, *Samling om felles mål. 1935-1970, bind 11*, Oslo, 1998: 136

30 Ivar Frønes, Kåre Heggen og Jon Olav Myklebust (red.), *LIVSLØP, Oppvekst, generasjon og sosial endring*, Oslo, 1997: 64

31 Alvin Toffler referert i Bjurström, 1982: 60

med, langt ifra noe overflodssamfunn, slik som de senere tiår. Men 1950-tallet var et skjæringspunkt mellom å ha lite og å tro på den materielle framgangen. Barndommen var altså preget av en framsynt optimisme.³² De unge representerte en mer løssluppen og fartsfull livsstil. Ungdommen ønsket å høste fruktene av den nye velstanden. På 1950-tallet ble det for første gang konstatert at det eksisterte en ungdomsgenerasjon som hadde egne penger og dermed impulser til å velge og tenke. Derfor begynte «opplevelsesindustrien» å sikte seg inn på ungdommen. En rekke nye fonogramartikler, det være seg singelplater, transistorapparater og platespillere, ble introdusert av elektronikkindustrien. Klesindustrien begynte å lansere ungdomsklær og kosmetikkindustrien fant nye kunder blant ungdommen.³³

Tenåringsmarkedet utviklet en egen ungdomskultur i USA, noe som ble kopiert i Norge. Amerikas påvirkning gikk utover det økonomiske, hvorav også kulturelle verdier preget Norge i etterkrigstiden. Denne vestvendte holdningen gjenspeilte seg også i Trøndelag, noe Nils Arne Eggen har fremhevet i boken *Barndom 50-tallet*. Han skrev:

Den største helten var likevel USA. Amerikanerne var de virkelige seierherrene og etter hvert de viktigste kulturpåvirkerne. [...] Amerikansk historie og kultur ble forbilledlig.³⁴

Ungdomsaviser og idolmagasiner var et nytt fenomen, og så dagens lys på 1950-tallet. Her ble ungdommelige verdier og idoler presentert. Mange nye film- og musikkstjerner slo gjennom. Disse var betydelig yngre enn tidligere. James Dean, Elvis Presley, Marlon Brando og så videre, var alle så vidt over tjue år.³⁵ Det hadde riktignok vært både barne- og ungdomsstjerner tidligere, men sammenliknet med før, var stjernene på 1950-tallet i sterk kontrast til voksenverdenen. De unge artistene var eksplisitt beregnet på ungdommen. De ble ikke lengre framstilt slik de voksne så dem, men slik ungdommen så seg selv. Tenåringsmarkedet var noe nytt, og mot slutten av 1950-tallet hadde det definitivt formet seg og splittet opp samfunnet i ulike aldersavdelinger. Ungdomstiden var ikke lenger en ventestasjon på veien til voksentilværelsen, men en egen fase i livet med egne symboler, normer og verdier. Generasjonskløften var et faktum. Det at ungdom hadde blitt en egen gruppe i samfunnet, ble også erkjent av VG. I en artikkel på slutten av 1959 oppsummerte VGs journalist hva som var det nye med tiåret de var på vei ut av. Han skrev:

Er De klar over at før 1950 hadde vi ikke en eneste tenåring i Norge? Vi hadde backfisher og fremslenger og store barn, men den vidunderlige fellesbetegnelsen teen age var ennå ikke oppfunnet. [...] Tenåringene er blitt verdens hovedpersoner, omsvermet og tilbeilet

32 Frønes, Heggen og Myklebust (red.), 1997: 64

33 Bjurström, 1982: 61

34 Nils Arne Eggen, «Livets skole i Orkdalen» i *Barndom 50-tallet*, Oslo, 2007: 87

35 Bjurström, 1982: 63

av alle som har noe å selge, diskutert og debattert av voksne i alle aldre, de er blitt beskrevet i bøker og fremstilt på scener og film-lerret.³⁶

Journalisten bekreftet både at ungdommen hadde blitt en egen gruppe og at tenåringsmarkedet i høyeste grad var en realitet.

Foreldregenerasjonen fulgte ikke utviklingen med glede. Generasjonskløften utvidet seg. Tidligere var ikke ungdomstiden en egen livsfase. Overgangen fra barn til voksen ble gjerne markert med konfirmasjonen, og ikke en lengre periode i livet.³⁷ Oppfatningen av ungdommene ble betraktelig endret på 1950-tallet. Det store bildet av ungdomskategorien ble malt som et «sosialt problem». En ny musikk brøt med det gamle. En økende andel av ungdomskriminelle var til bekymring. En ny livsstil avvek fra de andre aldersklassene.³⁸ Det ble også stilt spørsmål til ungdommens generelle holdninger. I VG, 14. april 1959, kunne man lese at ungdommen hadde blitt late.

Amerikas ungdom ligger på skumgummi, tygger tyggegummi og drikker coca-cola. De får hjerteklapp av å gå i trapper og surmelk i knærne hvis man henger en ryggsekk på dem.³⁹

Det oppsto en oppfatning om at ungdommenes livsstil var en reaksjon på voksensamfunnet. Det ble i liten grad skilt mellom motsetningene i de forskjellige ungdomsgruppene. Den raskt ekspanderende mediekulturen var med på å forme ungdomskulturen. Livsstilen til de nye ungdomsgruppene ble koplet med kriminalitet og voldshandlinger. Samtidig begynte ungdomsopptøyer å bli vanlig rundt om i Vest-Europa.⁴⁰ Opprørsstemningen som ledet til ungdomsopptøyene ble i første rekke koplet til den nye rockemusikken, noe vi skal se nærmere på senere.

Selv om det var mulig å finne en opprørsstemning i 1950-tallets ungdomsgenerasjon, tegnet forskningsarbeid et annet bilde. I de fleste undersøkelser, mente man å finne at ungdommen var positivt innstilt til samfunnet og de eldre generasjoner. Ungdommen hadde et godt forhold til familien og sin nærmeste bekjentskapskrets, men i det offentlige rom opptrådte de nærmest apatiske. Ungdommen var påfallende uinteressert i foreninger og ungdomsorganisasjoner. Den tyske sosiologen Helmut Schelsky døpte 1950-tallets tyske ungdomsgenerasjonen til «den skeptiske generasjonen». David Riesman benyttet seg av en liknende beskrivelse av 1950-tallets amerikanske

36 VG 12.12.1959

37 Kirsten M. Nygaard. «Ungdom: Å være og ikke være – ung i mellomkrigstidens Norge» i *Nord Nytt. Ungdomskultur. Nr 92/93*, København, 2005: 5

38 Bjurström, 1982: 56

39 VG 14.04.1959

40 Bjurström, 1982: 59

ungdom, da han i 1963 betegnet studentungdommen som «the cool student».⁴¹

2.2 Rockens inntog:

Historien om *rock'n'roll* går lengre tilbake enn 1950-tallet. Rock'n'roll var en gren innen musikken som ble utviklet av rhythm and blues. Bluesen var de afrikanske slavenes musikk. Uttrykket *blues* betyr å være dyster eller deprimert. Bluesen hadde afrikanske røtter og var en musikkultur slaverne hadde brakt med seg fra sitt hjemkontinent. Denne musikken brukte de som motivasjon på plantasjene for å holde humøret oppe. Den jevne rytmen gjorde det mulig for store kollektiv å jobbe og synge sammen. De hvite plantasjeeierne oppmuntret derfor til dette. Det fremmet det kollektive arbeidet.⁴² Da slaveriet opphørte på starten av 1900-tallet spredte bluesen seg fra landsbygda i sør til byene i nord. I byene eksisterte allerede en svært rytmisk musikk sjanger, nemlig jazzen. Jazzens rytmer mikset med blues ble til det som bedre er kjent som rhythm and blues, R&B.⁴³

Den hvite ungdommen i USA på tidlig 50-tallet var blitt lei av datidens populærmusikk og så etter andre alternativer. De hadde en drøm om en frisk dansbar musikk. R&B var så godt som ukjent for den hvite befolkningen, før radioverter, som blant andre Alan Freed, presenterte R&B for det hvite publikum gjennom sine radioprogram. På grunn av rasismen og raseskillet måtte man døpe om R&B, som ble betegnet som *race music*, til noe annet. Det nye navnet ble *rock'n'roll*, som opprinnelig var de svartes slanguttrykk for samleie.⁴⁴ Den nye musikken falt i god jord hos den hvite ungdommen som ville ha noe annet enn den triste og grå hverdagen som deres foreldre representerte. På den tiden var raseskille stort i USA. Den hvite ungdommen hadde det ganske bra rent økonomisk, men ville ikke kjøpe platene til svarte artister. Dette resulterte i en «cover»-periode. *Cover* betyr kopi, og det var akkurat det det var. Hvite artister kopierte svarte R&B-låter og solgte de som sine egne.

Spesielt bør Bill Haley trekkes frem. Bill Haley var opprinnelig en country-artist. Han kunne likevel ikke unngå å legge merke til den nye musikk sjangeren. Sammen med sitt band, The Comets, spilte han R&B, men med innslag av country.⁴⁵ Man kan ikke si at Bill Haley skapte rocken. Det var heller en blanding av flere musikk sjangere over en lang periode, men Bill Haley var den første som «markedsførte» rocken og brakte den ut til et bredere publikum. Det gjorde han gjennom låten *Rock*

41 Bjurström, 1982: 64

42 Tommy Rander og Håkan Sandblad, *Rockens Rolle*, Oslo, 1977: 13

43 Løland, 2007: 32

44 Rander og Sandblad, 1977: 39

45 Rander og Sandblad, 1977: 37

Around the Clock, som gikk rett til topps på den amerikanske *Hot 100*-listen i musikkmagasinet *Billboard*.

Startskuddet for rockens inntog i Norge har for mange blitt satt til 20. september 1956. Dette var premieredagen for filmen *Rock Around the Clock* på Sentrum Kino i Oslo. Flere uker i forveien hadde det norske folk lest dramatiske artikler om filmens påvirkningskraft verden over. Opptøyer og bråk preget nyhetsbildet. Spenningen var stor om også norsk ungdom ville bli «smittet» da filmen skulle settes opp i Oslo.⁴⁶

Spenningen var berettiget. I Oslo førte filmen til en av de mest omfattende opptøyene i hele Europa. Opptøyene varte til sammen i tre dager og resulterte i 79 arresterte mennesker. De fleste var ungdommer mellom 13 og 18 år.⁴⁷ Selv om ungdommen utførte revoltene i Oslo, var det media som var den utløsende faktoren. Flere vitner tilstede kjente seg ikke igjen i beskrivelsen av filmen som en opprørsk triggende kraft, men fortalte heller om opptøyer iscenesatte av pressen. Gerd Johansen, som i 1956 var 16 år, fortalte:

Men jeg kan ikke huske at det var noe særlig opphisselse eller aggresjon eller noe som helst idet vi rusla ut av kinosalen. Det var først da vi kom ut at det begynte å skje ting, for der ble vi jo oppfordra til disse såkalte opptøyene som ikke egentlig var noen opptøyer.⁴⁸

Vera Reff, journalist i *Aftenposten* på den tiden, opplevde også den spente stemningen etter filmpremieren. Hun bekreftet i ettertid at bråket oppsto som følge av oppfordringer fra fremmøtte journalister som ønsket saftige nyhetssaker. De ba ungdommene om å lage litt kvalme og støy.⁴⁹ Også pressen selv tok i ettertid på seg ansvaret. Yngvar Holm, som da jobbet i *Morgenposten* innrømmet mange år senere:

De unge kinogjengere tuslet stillferdig ut da kontrollørene åpnet sidedørene. De så forundret på oss fremmøtte pressefolk og fotografer. [...] Jeg var selv tilstede på Arbeidersamfunnets plass og tør påstå at det nok heller var vi som startet livet enn ungdommen selv.⁵⁰

Selv om journalistene kanskje var en avgjørende brikke for selve opprøret, la VG allerede kort tid etter skylden på pressen i sin helhet:

Men man kan nok uten videre konstatere at dersom Sentrum-filmene ikke hadde fått den

46 Per Kristian Olsen, Asbjørn Bakke, Sigrid Hvidsten, *Norsk Rocks Historie. Fra Rocke-Pelle til Hank von Helvete*, Oslo, 2009: 14-16

47 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 14

48 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 14

49 Marta Breen, *Piker, Vin og Sang. 50 år med jenter i norsk rock og pop*, Valdres, 2006: 23

50 Yngvar Holm, *Swing It. Tidsbilder fra de glade 50-60-årene*, Oslo, 1990: 75

sensasjonspregede forhåndsomtale som den fikk, ville dens unge publikum ha nøyd seg med å Rock-e i sitt drømmeland ved midnatt i stedet for å knuse vindusruter på Karl Johan til klokken 2.⁵¹

Slik så altså rocken dagens lys i Norge. Det kan i denne sammenheng nevnes at låten *Rock Around the Clock* allerede ble presentert for det norske publikum gjennom filmen *Blackboard Jungle* (*Rotløs Ungdom*) 20. november 1955.⁵² Det er likevel filmen *Rock Around the Clock* som står som startskuddet for rock'n'roll som fenomen i Norge.

Da det kom til selve musikken ble den avfeid av den eldre generasjon. VGs journalist skrev:

Noe stort dummere enn det som vispes opp omkring rock'n roll er det vel nokså lenge siden vi har vært med på. [...] For stilen er jo ikke annet enn naskerier fra rene og kultiverte jazzformer, blandet sammen til bråk.⁵³

Det var ikke bare journalistene som avskrev den nye musikken. I en periode etter at Elvis Presley var blitt en internasjonal stjerne, var han fortsatt ukjent i Norge. De norske etablerte innen musikkbransjen nektet nemlig å utgi Elvis' gjennombruddsplate, *Heartbreak Hotel*, til det norske publikum. Egil Monn-Iversen var en av de ledende artist- og repertoaransvarlige i Norge. Han var en antirocker og definerte Elvis' musikk som bråk. De norsk plateselskapene ble derfor presset av utenlandske krefter til å utgi amerikanske og britiske rocke-artister, deriblant Elvis Presley.⁵⁴ Ved slutten av 1958 var Elvis den mest populære artisten i Norge. Det ble bekreftet gjennom en undersøkelse bladet *Det Nye* foretok samme år.⁵⁵

Hos ungdommen slo musikken an også i Norge. Det tok ikke lang tid før norske ungdommer fikk sine egne rockeikoner. En av de aller første var Per «Elvis» Granberg. De første norske artistene var ikke bare inspirert av Elvis og andre internasjonale rockestjerner, men de kopierte musikken og væremåtene til minste detalj.⁵⁶ Sommeren 1958 fikk Norge sin første virkelige rockekonge, nemlig Rocke-Pelle. Han var den første norske artisten som gikk i studio og spilte inn virkelig rockemusikk. Det kan nevnes at datidens populære vokalgruppe *The Monn Keys* hadde i regi av NRK spilt «rock» live på radioen allerede i 1956, men dette ble fort avskrevet av ungdommen. *The Monn Keys* tilhørte feil generasjon og var på ingen måte rock'n'roll.⁵⁷

51 VG 04.10.1956

52 Hans Fredrik Dahl, Jostein Gripsrud, Gunnar Iversen, Kathrine Skretting og Bjørn Sørensen, *Kinoens Mørke. Fjernsynets Lys*, Oslo, 1996: 255

53 VG 21.09.1956

54 Olsen, Bakke og Hvidsten, 2009: 18

55 Holm, 1990: 135

56 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 19

57 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 19

20. august 1958 ble det avholdt Nordisk mesterskap i rock på Jordal Amfi. Dette arrangementet ble opprettet av *Inter Scala*, et norsk impresariobyrå som så at det var penger å tjene på det raskt voksende ungdomsmarkedet i Norge.⁵⁸ Per «Elvis» Granberg var Norges heteste representant ved denne oppsetningen. Ti tusen tilskuere hadde møtt opp for å se deres yndling knuse de andre nasjonenes kandidater. Slik gikk det ikke til. Sammenliknet med de øvrige nordiske konkurrentene var Per «Elvis» Granberg rene amatører. Den svenske artisten Little Gerhard ble av dommerpanelet utropt til vinner. Per «Elvis» Granberg ble bare nummer fire. De ti tusen menneskene til stede, kjente blodet boble, men denne reaksjonen var mer av en rivaliserende karakter, framfor en protest mot samfunnet. Selv om vinneren spilte rock som de andre deltakerne, var det ikke en nordmann. Likevel var gemyttene forholdsvis rolige. Kun frontruten på en bil, var det som ble rapportert av materielle skader.⁵⁹ Året etter ble det nok en gang arrangert Nordisk mesterskap i rock på Jordal Amfi. Norges heteste kandidat dette året var Roald Stensby. Han gikk seirende ut av mesterskapet.

På midten av femtitallet kom rocken med et brak og på slutten av samme tiår forsvant den igjen. De største rocke-stjernene var som sunket i jorden. I USA ble Elvis innkalt i militæret, Buddy Holly døde i flyulykke, Little Richard var blitt pastor, Chuck Berry hadde havnet i fengsel og Jerry Lee Lewis hadde blitt en lite populær mann etter å ha giftet seg med sin tretten år gamle kusine. I Norge var historien noe lik. Per Elvis og Roald Stensby ble innkalt til militæret og Rocke-Pelle begynte på skipsingeniørinja ved NTH i Trondheim. Den første rocke-epoken var over, men femtittalls-rockerne hadde åpnet døren til rockens kanskje største tiår, 1960-tallet.⁶⁰

2.3 Ungdomskriminalitet. Et internasjonalt fenomen:

Ungdomskriminalitet var et internasjonalt problem i siste halvdel av 1950-årene, og Norge fulgte den internasjonale trenden. I 1946 var 2,3 personer per 1000 innbyggere registrert som kriminelle. Fram til 1954 hadde dette tallet sunket til 1,5 personer per 1000 innbyggere. Fra om med 1955 begynte igjen kriminaliteten å stige, og før året var omme var tallene omtrent de samme som de var i 1946. Dette var i seg selv ikke foruroligende, men bak tallene skjulte det seg en markant forskjell. Selv om antall kriminelle var lik med antallet i 1946, hadde det blitt en skjevfordeling. Den kriminelle økningen som satte inn i 1955 gjaldt så og si utelukkende aldersgruppen under 21 år.⁶¹ I Norge var det en dobling i ungdomskriminaliteten bare mellom årene 1954 til 1958.

58 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 22

59 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 25

60 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 31

61 Ragnar Hauge, *Kriminalitet som ungdomsfenomen*, Oslo. 1980: 122

Det var flere ungdomsgjenger verden over som utgjorde en trussel for samfunnets fred. I England herjet *Teddy Boys*, i USA *Rebellious Youth* (opprørsk ungdom), i Tyskland *der Halbstarken* (de halvsterke), i Frankrike *Blouson noir* (svartjakker) og i Sverige *raggare*. Også i Norge eksisterte en hel rekke kriminelle gjenger, de villeste av gjengene på femtitallet var *Frognerbanden* og den amerikainspirerte *Blackie gjengen*. Frognerbanden var tidlig i medias søkelys. Allerede ved påsketider i 1951 var Frognerbanden et fenomen. «*Bevæpnet ungdomsbande herjer på Frogner*», «*Femten år gammel pike med pistol*», «*Gutt stjeler tolv biler på en uke*» og «*reneste wild-west-oppskrift*» var overskrifter som preget avissidene.⁶² Selv om politiet tok knekken på Frognerbanden allerede i 1951, eksisterte gjengen videre. I 1958 kunne man lese om en rettssak der domstolen tok beslutningen om erstatningsspørsmålet etter at et medlem av den «*beryktede*» Frognerbanden hadde kollidert med flere politibiler etter en biljakt i høy fart. Bandemedlemmets bil var «*full av sprengstoff og skytevåpen*».⁶³

Etnologen og kulturforskeren Kari Telste skrev i 2004 en artikkel i *Tidsskrift for ungdomsforskning* hvor hun presenterte datidens årsaksforklaringer for Frognerbandens herjinger. Både Aftenposten, Arbeiderbladet og Dagbladet fokuserte på hjemmene som medlemmene av Frognerbanden kom fra. Stikkord som hjem, skole og oppdragelse gikk igjen i en rekke kronikker og artikler i tiden som fulgte. Spesielt kritikk mot den såkalte frie barneoppdragelsen fikk vind i seilene. Også skolen var blitt en disiplinløs institusjon.⁶⁴ Det ble også pekt på at mange av medlemmene kom fra «*splittede*» hjem. Et hjem der foreldrene var skilte. Andre meninger gikk på ungdommens manglende støtte og impulser i hjemmet. Foreldrene tok seg ikke tid til de unge. I et leserinnlegg i Dagbladet ble det satt fokus på at foreldrene på vestkanten, Frogner, var så forfengelige. De var mest opptatt av å skaffe seg materielle goder og høye inntekter, slik at de ikke hadde tid og energi til oppdragelse av barna.⁶⁵

I siste halvdel av 1950-tallet var ungdomskriminalitet et stort tema i norsk presse. Likevel viste tall at datidens ungdoms foreldregenerasjon, på ingen måte var bedre enn sine barn. Statistikk viste at 2600 av 7000 straffefelte i årene 1929-30 var under 25 år.⁶⁶ At disse tallene stred mot tidligere statistikk kan skyldes en ny registreringsmåte av kriminalitet fra 1953.⁶⁷ Det var likevel ikke nødvendigvis tallene i seg selv som var oppsiktsvekkende og spredte uro i samfunnet, men snarere

62 Kari Telste, «Wild West på Oslo vest» i *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 4(1), 2004: 4

63 VG 20.08.1958

64 Telste, 2004: 13

65 Telste, 2004: 13

66 Kari Telste, «Fra guttebander til rivaliserende gjenger. Nyhetsbilder av gjenger, vold og kriminalitet» i *Bilder av den gode oppveksten gjennom 1900-tallet*, Ingrid Markussen og Kari Telste (red), Oslo, 2005: 99

67 Telste, 2005: 99

opplevelsen av hvordan de unge opptrådte. Samfunnet oppfattet de unge som truende og ute av kontroll. Ungdommen benyttet seg av andre metoder på 1950-tallet enn tidligere.

2.3.1 Teorier på den ungdomskriminelle fremveksten:

Det var flere teorier og årsaksforklaringer for hvorfor ungdomskriminalitet oppsto. Den første teorien som her blir presentert sto kriminologen Albert Cohen for. Han hevdet i 1955 at klasseskillet var årsaken til ungdomskriminalitet. De unge vokste opp i et samfunn hvor utdanning, boklig lærdom og nyttige fritidssysler ble vektlagt. Ungdommen ble pålagt høye mål av samfunnet rundt dem. Dette var middelklasseverdier, som også ble godkjent av arbeiderklassen, selv om de ikke ville klare å leve opp til verdiene. Arbeiderklassen sto allerede fra starten av i en ugunstig posisjon.⁶⁸ Arbeiderklasseungdommen opplevde at de ikke holdt mål med middelklasseverdiene på de fleste områder. Arbeiderklasseungdommen greide ikke å klatre i samfunnets rangstige, og i gjengkulturen ville de kunne finne en løsning på problemet. Denne gjengkulturen var i opprør mot middelklassens verdier. Medlemmene stjal, rev ned gateskilt og antastet gode borgere, ikke for egen verdi, men som symbol på deres forakt mot middelklassen, mente Cohen.⁶⁹

Historikeren Herbert Block og professor i sosiologi Arthur Niederhoffer presenterte en annen teori i samarbeidprosjektet *The Gang* fra 1958. De mente overgangen mellom barne- og voksentilværelsen var et større psykologisk press enn tidligere. På den ene siden ble ungdommene tidlig påvirket til å se frem til den dag de skulle bli innlemmet i det voksne samfunn. Men siden tiden som ungdom hadde blitt lengre, på grunn av bredere utdanningstilbud, ble ungdommen nektet adgang til de voksnes rekker. De var fortsatt sosialt, rettslig og økonomisk avhengig av foreldrene. Ungdommen hadde likevel et sterkt ønske om å inntre i det voksne samfunnet. Gjengdannelse lettet på det psykologiske presset. Kriminalitet var også her virkemiddel for protest.⁷⁰

En tredje teori ble fremsatt av antropologen Walter Miller i 1958. Etter hans oppfatning hadde barn i visse arbeidsklasse miljøer så og si utelukkende kontakt med den kvinnelige siden av slekten. I oppveksten ble de utsatt for en ensidig kjønnsrollepåvirkning, og for gutten vil det si at han ble usikker på hva som krevdes av han som mann. Da ungdomstiden ble et faktum ville gutten bevise for seg selv og sine venner at han var maskulin. Kriminalitet og farefulle lovbrudd var da velegnede midler for å vise sitt «macheo jeg», og ta avstand fra det feminine kjønnsrollemønsteret.⁷¹

68 Bjurström, 1982: 136

69 Cohen referert i Hauge, 1980: 35

70 Hauge, 1980: 35

71 Hauge, 1980: 36

Den fjerde teorien kom i 1960 av sosiologen Richard A. Cloward og kriminologen Lloyd E. Ohlin. Deres oppfatning var at det moderne samfunnet var sterkt preget av at ens verd som medborger var avhengig av suksess. Suksessen ble målt i rikdom, makt og anseelse. Utdanning var som oftest veien for disse privilegiene, men for arbeiderklasseungdommen var illegale midler – kriminalitet – den eneste utvei for å oppnå den nevnte suksessen.⁷²

Selv om teoriene i seg selv var forskjellige, hadde de noe til felles. De sentrerte seg om overgangen fra barn til voksen, fra kjernefamilien til samfunnet utenfor. For Albert Cohen innebar det å bli voksen å leve opp til middelklassesamfunnets forventninger. Herbert Block og Arthur Niederhoffer mente det var ungdommens ønske om å inntre i de voksnes rekker, som lå til grunn til ungdommens frustrasjoner. For Walter Miller var det ungdommens oppvekst i et kvinnedominert kjønnsrollemønster som var årsaken til ungdomskriminalitet. Ønsket om å bli godtatt som mann ledet til ugjerninger. For Richard A. Cloward og Lloyd E. Ohlin var det rikdom, makt og anseelse som var utslagsgivende.

I 1961 gjennomførte den amerikanske sosiologen August Hollingshead en studie av ungdomsgrupper og ungdomsgjenger. Hans konklusjon var at framveksten av ungdomsgjenger, deres aktiviteter, samt gjengenes verdi- og normsystem, var avhengig av den klasseposisjonen foreldrene hadde i samfunnet⁷³. Det var altså for Hollingshead ungdommens familiebakgrunn og familiens stilling i det lokale klassestrukturen som bestemte tilhørigheten i en ungdomsgjeng og dens verdi- og normsystem.

«Tradisjonell kriminalitet er i utpreget grad et ungdomsfenomen»⁷⁴, hevdet dommerfullmektig og kriminolog Ragnar Hauge i sin forskning om ungdomskriminaliteten på 1960 og 70-tallet. Ragnar Hauge presenterte et teoretisk synspunkt, hvor kriminalitet – i likhet med de fleste andre former for sosial atferd – var et resultat av at individet i en gitt situasjon levde opp til de forventninger han rettet mot seg selv, eller følte rettet mot seg fra den del av utenverdenen som han i situasjonen tilla størst vekt.⁷⁵ For å forklare dette nærmere kan man vise til hvordan ungdomsmarkedet endret ungdommens idealbilder på 1950-tallet. En undersøkelse fra 1914 viste at skoleungdommers idoler spesielt var historiske figurer som Olav Tryggvason, Olav den Hellige, Napoleon, George

72 Hauge, 1980: 36

73 Bjurström, 1982: 138

74 Hauge, 1980: 5

75 Hauge, 1980: 16

Washington, Frithjof Nansen, Henrik Ibsen, Jesus og så videre.⁷⁶ Fire tiår senere ble en liknende undersøkelse utført. Da ble resultatene noe annet:

Guttenes valg synes i meget stor grad å falle på menn som er berømte for utpreget maskuline egenskaper som styrke, mot, pågåenhet, og innsatsvilje, og filmskuespillere. [...] Det er to som nevner Frithjof Nansen. [...] Men disse idealene synes å være svært sjeldne i forhold til krigshelter, oppdagelsesreisende, idrettsmenn og supermaskuline filmskuespillere.

Så hvorfor hadde idealbildet forandret seg? På grunn av tenåringsmarkedet, mente Ragnar Hauge. Fra midten av 1950-tallet fikk det økonomiske markedet øyene oppe for det moderne velstandssamfunnet. Det oppsto en inflasjon av teen-age-butikker og diskoteker. Det ble åpnet musikkforretninger og isbarer, det ble arrangert konserter og nye radio og TV-programmer dukket opp – alt med sikte på å nå tenåringene. Presset økte. Det ble viktigere og viktigere for de unge å bli godtatt av de andre unge. Maskuliniteten måtte bevises. Alle skulle være James Dean. Jo viktigere det ble å leve opp til ungdomskulturens normer og verdier, jo sterkere ble presset i retning av kriminalitet, mente Hauge.⁷⁷

2.4 En fest i forandring:

Den nye samfunnsgruppen – ungdommen – representerte en annen kultur, også da det kom til festkulturen. Det var flere elementer som karakteriserte den nye festkulturen. Implisitt var rock'n'roll en ingrediens, men også nye former for dans karakteriserte den nye formen for fest.

Dans er, og har alltid vært, en identitetsmarkør. Generasjonsforskjeller, kjønn, etnisitet og sosiale klasseforskjeller har alle blitt markert via dansen.⁷⁸ I dansen finner man underliggende universelle og kulturelle strukturer. Dans kan også være en uttrykksform som ytrer en rekke metaforer. Eksempler på det er kjærlighet, romantikk, seksualitet og sinne. Dans kan også fungere som bannskap, hvor dansen frigjør ens meninger. Det viktigste er likevel at dansen er et intimt og grunnleggende aspekt av kulturell identitet.⁷⁹ For ungdommen i siste halvdel av 1950-tallet, var alle disse aspektene synlige i dansen.

På 1950-tallet utviklet det seg flere danseformer parallelt med den nye musikkjangeren, rock'n'roll. Boogie-woogie var den dansen som sterkest influerte de nye danseformene. Boogie-woogie begynte

76 Hauge, 1980: 124

77 Hauge, 1980: 128

78 Judith Lynne Hanna, «Moving Messages. Identity and Desire in Popular Music and Social Dance», i James Lull (red.), *Popular Music and Communication*, London, 1992: 176

79 Lynne Hanna, 1992: 177-180

i midten av 1920-årene og var basert på bluesens rytmer. Ut fra boogie-woogien kom danser som swing, twist, jitterbug, rock'n'roll og rockabilly.⁸⁰ Rockens hovedelementer var rytme, seksualitet og opprørskhet. Dette var universelle elementer som appellerte til ungdom verden over, også i Norge.⁸¹ Ungdommen ønsket å markere generasjonsforskjellen. Til det trengtes en egen dans.

For mange var Elvis Presley den største av de som presenterte noe nytt, også da det kom til dansen. Hans suggerende hoftebevegelser, ristende ben og lave spark var starten på en ny dans.⁸² Spesielt dansen «*rockabilly*» minnet om Elvis' bevegelser. Men det var ikke selve dansen som var det viktigste. Det gjaldt å bevege seg til musikkens rytmer. Det gjaldt å markere sin identitet. Om man danset rockabilly, rock, swing, jive eller bare kastet ut armer og ben til rockens rytmer, var man alle en del av ungdommen som gruppe.

Et brudd i danseformen var tydelig. Det kom fram også av VGs utsendte journalist, som i august 1958 bivånet en typisk ungdomsfest i Oslo.

Den konvensjonelle slowfox-stamping på norske dansesteder har så lite med dans å gjøre at det er til å gråte av. Nei, bevegelse er tingen, et fristed der du dratter inn på golvet uten at gammelmannsøyne plirer prippent fra skinkesteiken på nabobordet.⁸³

Det anstendige og formelle som slowfox representerte, var ikke noe for datidens ungdom. En ny dans var ment for ungdommen. For de uinnvidde, var den nye formen å danse på et merkelig syn. En annen journalist i VG prøvde å forklare for sine lesere hvordan den nye dansen så ut:

På dansegulvet blir pikene kastet og slynget som en tøyfille, mens guttene selv tar det mer rolig og bare spreller i bena. Når dansen er over, gir han henne bare et lite puff i skulderen og de går til hvert sitt bord. [...] Gutten stirrer tomt ut i luften besatt av rytme og har ikke jenta på nært hold en eneste gang. [...] Selv om jenta er aldri så søt og lekker, får hun jammen se å holde seg fast i guttens hånd under kastingen hit og dit.⁸⁴

I Morgenbladet ble rockedansen omtalt som «*et vulgært lavmål av swing der ungdom slenger med armene brister i knærne, vrikker med hoftene, roterer sexy, vagger, spreller lokker og snor seg som dyr i nød*»⁸⁵. Denne uforstående holdningen som eldre hadde for det nye, var ikke særegent norsk. I Øst-Tyskland mente autoriteten at de «provoserende rytmene» til rock'n'roll stimulerte de unge danserne til å vri sine kroppar i «ville forvrengninger» som var en stor risiko for både helse og

80 Roy Shuker, *Popular Music. The Key Concepts. Second Edition*, New York, 2005: 73

81 Løland, 2007: 33

82 Børre Qvamme, *Dansens Historie*, Oslo, 2005: 138

83 VG 02.08.1958

84 VG 13.09.1957

85 Olsen, Bakke, Hvidsten, 2009: 17

moral.⁸⁶

2.4.1 Ungdom og alkohol:

Alkohol er for de fleste synonymt med fest. Det var også tilfellet på 1950-tallet. En undersøkelse gjort i Sverige i 1959 viste at «*vel halvparten av de som ble spurt, la vekt på at det var naturlig med alkohol når det skulle være fest*». ⁸⁷ Selv om undersøkelsen tok for seg svenske ungdommer, er det ikke unaturlig å tro at holdningen var tilnærmet lik i Norge og Nord-Trøndelag.

Det moderne Norge har hatt lange holdningstradisjoner vedrørende alkohol. Avhold og rus har blitt tillagt helt bestemte meninger som er historisk og kulturelt bestemt. Innenfor den norske diskursen om rus og avhold, har alkoholen blitt definert som et problem og avhold som et gode. Alkoholens gleder har det vært lite rom for i følge historiker Ellen Schumpf. ⁸⁸

Forskning som er gjort innen nasjoners alkoholvaner, viser at Norge alltid har vært et land med relativt lavt konsumeringsnivå, sammenliknet med Europa generelt. Statistikken viser at hele 32 prosent av den voksne befolkningen (15 år og over), var i 1956 avholdsmennesker. Bare Nederland og Finland kunne skilte med høyere prosenttall. ⁸⁹ I Frankrike var alkoholforbruket det høyeste i Europa, kunne VG opplyse. En gjennomsnittlig franskmann nøy 30 liter hvert år og tronet øverst. Italia kom nummer to med sine 14,3 liter per person. Sveits var rangert som nummer tre, med 12 liter ren alkohol per person årlig. ⁹⁰

Alkoholproblemet var et internasjonalt fenomen. I 1957 kunne VG melde om sjokkerende tilstander i Sverige. Barns misbruk av alkohol var da blitt så stort et problem at Sveriges sosialmyndigheter hadde iverksatt «*spesialundersøkelser*» over hele landet. ⁹¹ Også i Polen var alkoholforbruket blitt enormt, kunne VG fortelle. I gjennomsnitt drakk en polakk hele ni liter brennevin i året. Sammenliknet med Norge, hvor tallet var omtrent én liter, var dette svært høye verdier. I følge polsk presse var hele 90 prosent av ungdomskriminaliteten tilskrevet alkoholen. Også Ungarn hadde alvorlige alkoholproblemer, hevdet VG. Etter det mislykkede kuppforsøket i 1956, økte brennevinforbruket med hele 25 prosent. ⁹²

86 Mark Fenemore, *Sex, Thugs and Rock'n'Roll. Teenage Rebels in Cold-War East Germany*, New York, 2007: 134

87 VG 30.05.1959

88 Ellen Schumpf, «*Berus eder!*» *Norsk drikkekultur i de siste 200 år*, Oslo, 2003: 272

89 Jussi Simpura og Thomas Karlsson, *Trends in Drinking Patterns in Fifteen European Countries, 1950 to 2000*, Helsinki, 2001: 142

90 VG 27.05.1957

91 VG 28.12.1957

92 VG 18.02.1958

Selv om Norge lå relativt langt bak Frankrike og de øvrige europeiske landenes alkoholforbruk, betydde ikke det at det norske samfunnet ikke var bekymret. Temaet ungdom og alkohol ble mye debattert i perioden 1955 til 1960. I sin samtid ble menneskers økende alkoholforbruk ansett som et virkelig samfunnsproblem. Bekymringen for norsk ungdoms alkoholvaner fikk utspille seg i pressen. I VG 18. april 1958 kunne man lese en artikkel med overskriften «*Ungdommen drikker mer enn før*».⁹³ Artikkelen kunne opplyse om at Edruelighetsnemnda hadde måtte ta seg av en merkbart økning av unge menn og kvinner. To medarbeidere fra Edruelighetsnemnda understreket viktigheten av orientering om alkoholens virkninger i skolen, rapporterte VG. Artikkelen opplyste videre at det også var en økning av unge kvinner med alkoholproblemer. Hele 21 unge kvinner la seg inn på kursted mot alkoholisme i 1957, skrev VG. I dagens samfunn ville ikke slike tall vakt stor oppsikt, men det var tydelig at dette ble ansett som et stort problem på slutten av 1950-tallet.

Som vi har sett hadde Norge alltid hatt en tradisjon som viste til en anti-alkohol holdning, selv om den varierte regionalt. I 1953 bodde hele 41 prosent av Norges befolkning i kommuner uten alkoholutsalg.⁹⁴ Selv om dette var i 1953, er det naturlig å tro at tallene ikke var spesielt forandret noen år senere. Av de som drakk, viste tall at en gjennomsnittlig nordmann drakk i perioden 1955 til 1960 omtrent i overkant av tre liter ren alkohol i året. Sammenliknet med 1975, hvor tallet nesten var fordoblet, var dette et lavt alkoholkonsum.⁹⁵ Det er klart at disse tallene kunne ha vært regionalt forskjellige, men det opplyste ikke statistikken om.

Da det kom til ungdommen, viste undersøkelser at 69 prosent av ungdommer mellom 18 og 20 år drakk alkohol.⁹⁶ Tallet vek ikke spesielt fra resten av befolkningen i sin helhet, som vi har sett, hvor omtrent to tredjedeler av befolkningen drakk alkohol. I 1973, var dette tallet hele 93 prosent. Tilnærmet alle ungdommene hadde drukket eller drakk alkohol i 1973, hvor bare to tredjedeler gjorde det i 1956. Selv om tallene aldri har vært så lave som i 1956, er det viktig å forstå at dette likevel ble ansett som høye tall i sin samtid.

En kronikør i VG kom i 1958 med forklaringen hvorfor ungdommen søkte til alkoholen i typiske bondesamfunn. Han mente at industrisamfunnets inntrengning endret karakter i den ellers så harmoniske bygda. Tidligere var medlemmene i et bygdesamfunn opplært til sparsommelighet og

93 VG 18.04.1958

94 Simpura og Karlsson, 2001: 143

95 Sverre Brun-Gulbrandsen, *Ungdom og alkohol i Norden. Utviklingen i fem land*, Lund, 1978: 61

96 Brun-Gulbrandsen, 1978: 64

sunn fornuft. Dette ble endret av industrisamfunnet, mente kronikøren. Muligheten for å tjene like mye på et par dager som man tidligere måtte ha brukt én måned på, var realiteten. I tillegg til bedre økonomi, hadde også ungdommen mer fritid, hevdet kronikøren. Gårdsarbeid tok gjerne all tid, men en industriarbeider var ferdig med arbeidsdagen da signalhornet ulte. Økt fritid ledet til flere fester. Flere fester ledet til større konsum av alkohol og etterhvert ville ungdommen forbinde fritid med alkohol, skrev han. Alle fristelser som et industriallegg førte med seg, representerte ikke en ubetydelig fare for ungdommen, og i særlig grad bygdas egen ungdom. For disse var nemlig det meste noe helt nytt, hevdet kronikøren.⁹⁷

2.5 Oppsummering:

Unge mennesker opplevde store forandring i siste halvdel av 1950-tallet. Ikke bare ble ungdommen en egen samfunnsgruppe, men de fikk også sin egen kultur. Rock'n'roll står i ettertiden som symbol for 1950-tallets ungdomskultur. I Norge kom fikk rocken sin inntreden via filmen *Rock Around the Clock* som hadde Oslo-premiere 20. september 1956. Og med tiden dukket flere norske rockepionerer opp.

Ikke bare rock'n'roll var typisk for 1950-tallets ungdom. Ungdomskriminaliteten fikk i siste halvdel av tiåret et enorm fokus – både nasjonalt og internasjonalt. Kriminelle ungdomsgjenger herjet verden over, og det var et stort fokus på fremveksten og årsaker til ungdomskriminalitet.

Ungdommen i denne perioden fikk også en ny festkultur. Med en ny musikk dukket det også opp nye danseformer. I takt med den nye festkulturen, økte også alkoholkonsumet. Fokus på ungdom og alkohol preget nyhetsbildet i siste halvdel av 1950-tallet.

97 VG 04.08.1958

KAPITTEL 3: ROCKEN I NORD-TRØNDELAG

Vi har sett på hvordan rockens inntog fant sted i Oslo septembernatten 1956 med premieren av filmen *Rock Around the Clock*. Hvordan var forholdene i Nord-Trøndelag? Skjedde det samme i Nord-Trøndelag som i Oslo? Dette kapittelet har tre temaer.

Det første fokuset er å vise til nord-trøndernes konserttilbud i form av rock. Dette vil bli belyst ved å se på Trønder-Avisas kulturannonser som redegjorde for hva som foregikk av kulturelle begivenheter i Nord-Trøndelag. Ble det avholdt rocke-konserter? Var rock'n'roll en praktisert konsertgren i Nord-Trøndelag i perioden 1956 til 1960? I andre del av kapittelet presenteres en analyse som sammenlikner VG og Trønder-Avisa. Hvordan ble ungdomsopprøret som fulgte etter kinopremieren av *Rock Around the Clock* belyst av de forskjellige avisene? Også Elvis Presleys film *Jailhouse Rock* vil gjennomgå en slik komparativ analyse. I tredje del av dette kapittelet skal vi undersøke hvordan rock ble presentert i Trønder-Avisa generelt. Jeg skal belyse hvordan folket ble informert om den nye musikken – rock'n'roll. Ble nord-trønderne overhodet informert? Og hvilke meninger og holdninger ble luftet med hensyn til rocken?

3.1 Når kom rocken til Nord-Trøndelag?:

Trønder-Avisa trykket ikke mange saker som omhandlet rock i perioden 1956 til og med 1960. Likevel var det tydelig at ungdommen i Nord-Trøndelag hadde fått med seg det nye fenomenet. Trønder-Avisa rapporterte om en gjeng konfirmanter som ble utvist fra nattverdsgudstjenesten, «etter å ha akkompagnert prestens preken med en «Rock'n roll»-melodi»⁹⁸. Denne hendelsen forekom så tidlig som 11. oktober 1956, bare noen uker etter *Rock Around the Clocks* premiere i Oslo. Også et leserinnlegg fra slutten av 1956 viste at rock var noe ungdommen hørte på.

Vakker song. Vakker musikk. Men så kjem dansegjenget og trampar ned og stryk ut alt saman. Det ligg mykje arbeid attom korsong og musikk, men kva har ein att for arbeidet når det som skulle vera hugnad, druknar i sjau? [...] Det burde gjerast front mot denne terroriseringa. [...] Det er ei pine som heiter «moderne musikk».⁹⁹

Det blir naturlig å tro at den «moderne musikken» leserinnleggets forfatter henviste til var rock'n'roll. Trønder-Avisas artikkel om konfirmentene og leserinnlegget over, tyder på at Nord-Trøndelag på ingen måte var perifer i forhold til hva som var i vinden.

Drøyt tre år senere kunne Trønder-Avisa opplyse om at Elvis var kommet til Nord-Trøndelag.

98 Trønder-Avisa 15.10.1956

99 Trønder-Avisa 22.11.1956

Artikkelens overskrift lød: «*Elvis Presley også trønder-tenåringenes plate-yndling*».¹⁰⁰

Ekspeditrisen på platebutikken i Steinkjer, Marta Olufsen, kunne fortelle at det var rock'n'roll ungdommen prefererte. Spesielt var Elvis Presley og Little Richard blant favorittene. «*De hører på Luxembourg, og innretter seg deretter når de går til innkjøp av plater*», kunne ekspeditrisen opplyse. Som vi har sett i kapittel to, viste bladet Det Nye at Elvis var Norges mest populære artist. Det tyder altså på at det var tilfellet også i Nord-Trøndelag. Ungdommen i Nord-Trøndelag fulgte altså den nasjonale trenden, og hørte på rock som ungdommer flest i sin samtid. De hørte på den internasjonale radiostasjonen, *Radio Luxembourg*, som spilte musikk som var på moten. Men fikk ungdommen i Nord-Trøndelag nærkontakt med rock'n roll? Var rock en utøvende musikkjanger i Nord-Trøndelag mellom 1956 til og med 1960?

Festannonsene er en verdifull kilde i denne sammenhengen. I festannonse-sidene i Trønder-Avisa ble de fleste nord-trønderske konserter og fester avertert. Jeg har tatt for meg festannonsene fra torsdag, fredag og lørdag hver oktober-måned i årene fra 1956 til og med 1960. Formålet var å se hvem som sto for de musikalske innslagene på konsertene. Jeg støtte på enkelte problem i prosessen av annonseanalysene. Artistenes musikkjanger – det være seg på konsert eller på fest – sto ikke nevnt i teksten. En framgangsmåte jeg da valgte var å lete etter informasjon om de enkelte artistene som skulle spille på de averterte festene. Dette viste seg å være en uoverkommelig oppgave. Det var særdeles vanskelig å finne informasjon om musikere i Nord-Trøndelag i den aktuelle perioden. Rockehistoriker Terje Nilsen har skrevet et oppslagsverk, *Beat og Piggtråd*, som tok for seg alle rockeartistene som var aktive i 1950- og 60-årene i Trondheimsregionen. Gjennom Terje Nilsens verk var det mulig å spore opp enkelte artister, som også spilte i Nord-Trøndelag. De som ikke lot seg finne i *Beat og Piggtråd* kunne selvsagt likevel ha spilt rock, men det blir en hypotese som vanskelig kan bevises.

Typiske annonser i Trønder-Avisa var «*Kvernmo's kvartett spiller til dans*»¹⁰¹, «*Metros kvartett spiller opp*»¹⁰², «*Musikk av Holmviks trio*»¹⁰³ Ut fra dette er det vanskelig å definere hvilken musikkjanger de nevnte gruppene spilte. Man skulle kanskje tro at et musikkensemble som spilte rock, automatisk benyttet seg av det engelske språket da de navnga seg selv. Men etter å ha saumfart Terje Nilsens *Beat og Piggtråd*, viste det seg at tendensen ikke var slik på 1950-tallet. Heller tvert imot. Av aktørene som spilte rock i Trondheim på 1950-tallet, hadde flertallet norske

100Trønder-Avisa 23.12.1959

101Trønder-Avisa 11.10.1956

102Trønder-Avisa 03.10.1957

103Trønder-Avisa 02.10.1958

navn. Først på 60-tallet hadde bandene så og si utelukkende engelske navn. Det finnes også band med engelske navn som ikke spilte rock, eksempelvis *The Monn Keys*, som vi kommer tilbake til senere. Å definere en fest-musikksjanger ut fra navnet ble da vanskelig. Framgangsmåten ble heller å ta for seg de annonsene som ettertrykkelig opplyste leserne om at det var rock – eller andre liknende termer som moderne musikk, ny musikk eller liknende – som skulle spilles på det annonserte arrangementet. I oktober 1956 var det ingen tegn til at det ble spilt rock, enten det var konsert eller fest på ungdomslaget med innleid musikalsk ensemble.

5. oktober 1957 ble det annonsert at *The Monn Keys* skulle spille i Steinkjer fem dager senere. *The Monn Keys* skulle «rokke»,¹⁰⁴ men om det var rock'n'roll det var snakk om i dette tilfellet var lite trolig. Som vi har sett i kapittel to, var *The Monn Keys* de første som spilte «rock» på NRK, men ikke rock'n'roll som beveget ungdommen. Det var i regi av statskanalen. De tilhørte feil generasjon. De var ikke ungdommer, men var i 1957 i slutten av tyve-årene.¹⁰⁵ At alderen begrenset musikkrepertoaret kan være en skummel slutning å trekke. Men, som nevnt tidligere, var rock mer enn bare en ny musikksjanger. Rock var et generasjonsuttrykk for en ny samfunnsgruppe, nemlig ungdommen. Rock'n'roll var historien om ungdommen mot de eldre, glede, opprør, seksualitet og så videre. Dette var elementer *The Monn Keys* ikke representerte. De var først og fremst revyartister og familieunderholdere. Låter som «*Har du solskinn i ditt hjerte*», og «*Gøy på landet*» var ikke musikk man forbandt med rock. Likevel står det svart på hvit «ROCK AND ROLL» i annonseteksten.

Dette kan tyde på datidens misoppfattelse, eller muligens undertrykkelse, av frasen *rock and roll*. Året før, i 1956, gjorde platebransjen et forsøk på å gi ungdommen norsk rock'n'roll. Låten «*Rock, rock, rock*» var resultatet, sunget av revyartisten Mary Anderson og akkompagnert av Oslo grammofonorkester. Låten falt ikke i god jord hos ungdommen, som heller så låten som en parodi av rock, sett utenfra av mennesker som ikke forsto meningen bak budskapet.¹⁰⁶ Likheten er der. *The Monn Keys* var ikke rock and roll. Om annonsøren var klar over dette, men ville trekke til seg flere mennesker til showet, eller om han rett og slett ikke forsto frasens betydning, blir uvisst. Men det kan også tolkes som et tegn på at befolkningen forøvrig så rock som «allemannseie» og at oppfatning var at *The Monn Keys* faktisk spilte rock.

Torsdag 17. oktober 1957 var det en festannonse som lød som følgende: «*Sørlie's kvartett spiller*

104Trønder-Avisa 05.10.1957

105Olsen, Bakke og Hvidsten, 2009: 19

106Olsen, Bakke og Hvidsten, 2009: 19

gammel og ny dansemusikk»¹⁰⁷. Det sto ikke spesifisert hvilken musikk som skulle spilles, men «*ny dansemusikk*» i 1957 var trolig rock.

Fredag 3. oktober 1958 averterte Trønder-Avisa om en fest som skulle avholdes i Samfunnshuset i Steinkjer førstkommande søndag. En av de som sto for det musikalske bidraget denne kvelden var «*Trondheimsensemblet Junior Five*».¹⁰⁸ Trondheimsgutten Bjørn Olsen, eller Rocke-Olsen som han ble kalt, var en av rockepionerene i Trondheim. I et intervju i *Beat og Piggtråd* sier Bjørn Olsen følgende: «*Junior Five ble backingbandet mitt en periode, og vi hadde det mye moro sammen*».¹⁰⁹ At de utøvde rock på denne tiden var det liten tvil om. Om det var den samme besetningen som også spilte i Steinkjer høsten 1958, sa annonsen ingenting om. Ei heller om Rocke-Olsen var tilstede. Å konkludere sikkert om rock ble spilt i Steinkjer denne kvelden lar seg vanskelig gjøre, også her.

I Trønder-Avisa, 18. oktober 1958, ble det trykket en annonse som viste til rock som musikkunderholdning.

110

Som vi ser, skulle festen avholdes på Gildevangen og blant annet Asmund Bjørken skulle stå for det musikalske bidraget.¹¹¹ Asmund Bjørken var i 1958 25 år. Han var i all hovedsak en jazz-musiker og dannet i 1957 sin første jazzkvartett – «Bjørkens kvartett». Selv om han var tro mot jazzen spilte han både popmusikk, rock'n'roll og gammeldans.¹¹² Han spesialiserte seg altså ikke på rock på linje med Per «Elvis» Granberg og andre norske rockepionerer. Han spilte rock som en profesjonell musiker og utøvde den musikken som var ønskelig på arrangementet. Han spilte derfor muligens noen rockelåter på Gildevangen, men representerte ikke det rock sto for. Som nevnt tidligere var rock'n'roll mer enn en musikk sjanger og Asmund Bjørken representerte ikke de andre elementene. En annen artist som også opptrådte på Gildevangen samme kveld var Kalle Holst. Han var en

107Trønder-Avisa 17.10.1957

108Trønder-Avisa 03.10.1958

109Terje Nilsen, *Beat og Piggtråd. Trondheim i 1950- og 60-årene*, Trondheim 2007: 100

110Trønder-Avisa 18.10.1958

111Trønder-Avisa 18.10.1958

112Nilsen, 2007: 9

tenorsaksofonist og klarinettist, og var i sin tid en forkjemper for jazzen.¹¹³ At han spilte rock med sin klarinett eller saksofon på Gildevangen i 1958 er lite trolig.

Først 28. oktober 1960 var det en annonse i Trønder-Avisa som uten tvil inviterte til en rockebegivenhet. «*International NON-STOP SHOW*»¹¹⁴ lød annonseteksten. I Samfunnshusets festsal skulle «*Pop-sangeren Peter Jay og Ten-åringsfavorittene The Edison Brothers*» spille. The Crickets og Per «Elvis» Granberg skulle også opptre. Selv om det var Peter Jay og The Edison Brothers som var annonsens «headliners», er det The Crickets og Per Granberg som vekker min oppmerksomhet. The Crickets ble dannet i 1957 i Lubbock, Texas, av selveste Buddy Holly. Gjennom sine «hits», som blant annet *That'll Be The Day*, ble The Crickets verdens ledende rock'n'roll-bandet. The Crickets har vært en inspirasjonskilde for mange store band senere. John Lennon og Paul McCartney var begge inspirert av The Crickets, og spilte mange av deres låter.¹¹⁵ Per «Elvis» Granberg, var som nevnt en av Norges største rockepionerene på den tiden¹¹⁶. At det ble utøvet rock 4. november 1960 i Steinkjer råder det ingen tvil om.

Å konkludere at rock var en levende musikkjanger i Nord-Trøndelags før 1960 lar seg vanskelig gjøre. Annonsene bød opp til dans, men om det var gammeldans eller swing som skulle danses, sa annonsene ikke noe om. De annonsene som faktisk benyttet seg av ord som *rock*, *rock'n'roll* eller liknende, kan argumenteres for ikke å ha vært rockebegivenheter. *The Monn Keys* proklamerte rock, men spilte mest sannsynlig visesanger for hele familien den kvelden, ikke rock rettet mot ungdommen. Asmund Bjørken, som faktisk spilte rock i denne perioden, kunne ha gjort det også for det nord-trønderske publikumet, men hans status som profesjonell jazz-artist, samt hans selskap på scenen, tyder på at det ikke var rock som ble spilt. Først i 1960 med «*International NON-STOP SHOW*» ble det holdt en konsert som uten tvil utøvde rock'n'roll.

3.2 *Rock Around the Clock* og *Jailhouse Rock*. En komparativ analyse av VG og Trønder-Avisa:

Som vi har sett oppsto det et ungdomsopprør i etterkant av premierevisningen av *Rock Around the Clock* i Oslo 20. september 1956.¹¹⁷ Dette førte til at kinoer i det ganske land nølte med å vise filmen. I Bergen ble filmen vist 24. september 1956. I Trondheim var premieredatoen først 14.

113<http://www.mic.no/nmi.nsf/micdoc/art2006052609312648440375>, MIC Norsk musikkinformasjon: Holst, Karl «Kalle», 15.01.2012

114Trønder-Avisa 28.10.1960

115<http://www.thecrickets.com/bios.html>, The Crickets, 21.01.2012

116Se kapittel 2: 18

117Se kapittel 2: 17

desember. Hensikten var å vente til luften hadde gått ut.¹¹⁸ I Tromsø ble den planlagte premieren – opprinnelig satt til 11. januar 1957 – innstilt etter massive protester fra byens ordfører, samt presten Rolf Hesselberg. Avgjørelsen hvilte på den oppfattelsen at filmen, og musikkformen den representerte, ville lede til utsvevende levesett. Dette førte til protester fra ungdommen og prosessen endte til slutt med at filmen ble vist, men ikke før i mai 1957.¹¹⁹

I Nord-Trøndelag ble den trolig aldri vist. Det var Norsk Bygdekino som bød det nordtrønderske folket på kinofilmer på 1950-tallet, men *Rock Around the Clock* viste de trolig ikke. Bygdekinoen fikk tilgang til filmer mellom et halvår og ett år etter filmpremierene i de store kinoene i byene. På bakgrunn av dette skulle *Rock Around the Clock* hatt premiere i Nord-Trøndelag mellom mars og september 1957. I kinoprogrammene i Trønder-Avisa var det likevel et totalt fravær av henvisninger til filmen. Jeg har heller ikke klart gjennom kildene å vise til hvorfor den ikke ble vist. Bjørn Sørensen, professor i film- og medievitenskap ved Institutt for kunst- og medievitenskap ved NTNU mente: «*Det er nærliggende å tro at filmen ikke ble visst av politiske årsaker*».¹²⁰ Bjørn Sørensen mente at skepsisen til filmen og antatte konsekvenser mulig var avgjørende for at filmen var fraværende i Nord-Trøndelag. At Bjørn Sørensens teori er plausibel blir underbygget av Trønder-Avisa: «*Enkelte steder kan den nok bli forbudt, hvis ikke politiet kan møte opp ved forestillingene*»¹²¹. Rocken ble altså lite trolig introdusert i Nord-Trøndelag gjennom denne filmen.

Trønder-Avisa gjorde likevel leserne oppmerksomme på filmen og rocke-fenomenet. Det var vanlig at aviser landet over hadde korrespondenter i hovedstaden som jevnlig sendte artikler og kronikker hjem til sin lokalavis. Dette var vesentlig for at leserne fikk oversikt over statsanliggender, innenrikspolitik og annet av interesse for hele landet.¹²² Gjennom Trønder-Avisas hovedstadskorrespondent fikk også befolkningen i Nord-Trøndelag vite om rocke-opprøret i Oslo.

«*Regionsavisene var mindre aggressive i sin sensasjonslyst enn avisene i hovedstaden*»¹²³, hevdet Lene Løland i sin avhandling om norske avisers omtale av rock på 1950-tallet. Dette var også tilfellet da det kom til Trønder-Avisa som regionsavis. I en artikkel med overskriften «*Hovedstadsbrev*», innledet Trønder-Avisas hovedstadskorrespondent ungdomsopprøret i Oslo på følgende måte:

118Dahl, Gripsrud, Iversen, Skretting og Sørensen, 1996: 257

119Løland, 2007: 47

120Samtale med Bjørn Sørensen 11.01.2012

121Trønder-Avisa 29.09.1956

122Thore Roksvold, «Riss av Norske Avisers Sjangerhistorie», i *Avisjangerer Over Tid*, Thore Roksvold (red), Fredrikstad, 1997: 44

123Løland, 2007: 57

Så har da Osloungdommen bevist at de kan hamle opp med sine jevnaldringer i verdensbyen London. De er ikke det spor dårligere til å «rocke», de er like barske og tør sette seg opp mot både politi og myndigheter. Siden den berømte filmen «Rock around the Clock» ble satt opp på filmrepertoaret siste torsdag, har ungdommen «rocket og rollet» og herjet og bråket og fått i stand store opptøyer og tumulter.¹²⁴

Ved første øyekast var ikke journalisten særlig positiv til ungdommen. Ved å benytte verbet *rocke* på linje med å herje og å sette seg opp mot politiet, belyste journalisten nettopp det. Han trakk en sammenlikning mellom Londons ungdommer, og opprøret som fulgte etter filmpremieren der, og oslounngdommen. I London feide ungdommen med seg alt og alle. «*De slo inn vindusruter i butikkene, de knuste dørene på flere biler, og rev ned markiser*», rapporterte Aftenposten.¹²⁵

I negativ forstand, var altså den norske ungdommen ikke det spor dårligere til å rocke enn i London. Journalisten viste til en negativ innstilling i innledningen. Da det kom til selve beskrivelsen av opptøyene, var oppfattelsen derimot en annen. Nedenfor kommer først et utdrag av VGs skildring av hendelsene, deretter Trønder-Avisas:

I den vesle gatestubben ovenfor Torggata Bad samlet det seg flere hundre ungdommer som med skrik og skråll begynte sine herjinger. Seks av politiets hester galopperte rett inn i mengden, og bak fulgte en hel rekke av konstabler med dragne køller.¹²⁶

Politi trålet opp og ned, og forsøkte spre ungdommen. Plutselig river en kjekkas ei jente til seg og forsøker kopiere filmens dansere midt på gata. De andre slutter omkring med skrik og skråll og sirkuset er i gang. Snart trækker et par hester med politi seg veg inn i flokken og håndfaste konstabler rydder opp.¹²⁷

Som vi ser mente begge journalistene at det var «*skrik og skråll*». VGs journalist mente dette bråket var av en slik art at det kunne karakteriseres som herjinger. Trønder-Avisa uskyldiggjør skrålet ved at det hele begynte med et ungt par som forsøkte å kopiere filmens dansetrinn. Gutten i danseparet ble beskrevet som en «*kjekkas*» av journalisten. Han ble ikke karakterisert som en pøbel, ramp eller lømmel, men med positivt ordelag som en freidig person. Dette var altså en sunn gutt som drev med ungdommelige ablegøyer framfor herjing, slik VGs journalist betegnet det. Videre beskrev Trønder-Avisas journalist denne hendelsen som et sirkus. Man kan anta at *sirkus* i denne sammenheng var tale om et uskyldig kaos, framfor anarki. De to journalistene var enige om at det var «*skrik og skråll*», men definisjonen av bråket ble sett med to forskjellige sett øyne. Videre fulgte to vidt forskjellige skildringer. VGs journalist beskrev dramatisk hvordan seks hester galopperte inn i folkemengden. Som leser av en slik hendelse var det lett å få den oppfatning at hestene nærmest

124Trønder-Avisa: 29.09.1956

125Løland, 2007: 42

126VG 21.09.1956

127Trønder-Avisa 29.09.1956

trampet ned ungdommen. VGs journalist skrev videre at politiet med «*dragne køller*» fulgte etter hestene. VG betegnet politiet nærmest som riddere som har dratt sine sverd opp av sliren og stormer fronten. Trønder-Avisas journalist beskrev den samme hendelsen som heller fredelig. I følge han galopperte ikke hestene, men heller «*tråkket*» inn i folkemengden. Man får inntrykk av at hestene nærmest spankulerte fredelig inn blant ungdommene. Politiet som fulgte etter ble heller ikke beskrevet som krigslystne, slik som i VG. I Trønder-Avisa ble politiet betegnet som «*håndfaste*», autoritære og myndige som ryddet opp i situasjonen.

Videre fortsatte de to respektive artiklene sine beretninger av hendelsenes gang. Igjen kommer først VGs skildring, deretter Trønder-Avisas:

Det ble slått i øst og vest. [...] Det var en rekke dramatiske situasjoner under basketaket. Blant annet fikk en av politiets hester et stort skilt veltet over seg. En politimann ble kastet overende av pøbelen, og ble i siste liten reddet av sine kolleger. En rekke intetanende mennesker kom opp i opptøyene, og ble trukket med i hvirvelen. Pøbelen gikk stadig til aksjon mot biler, og flere bilister måtte gi full gass for komme unna.¹²⁸

Men ungdommen lar seg ikke stoppe. Som en rei feier de nedover byen og lar banditten i seg få fritt spill. Knuser glass, ramponerer biler, antaster fredelige kveldsvandrere – og i det hele tatt oppfører seg slik som de verste amerikanske lavmålsfilmene byr fram. Politiet nøler ikke med å bruke køllene og jentene så vel som guttene får smake. Midt oppe i dette foreviges situasjonene av pressefotografer og blitzene gjør ikke episoden mindre dramatisk.¹²⁹

VGs journalist beskrev det nærmest som krigstilstander. Konstablenes kølleslag i «*øst og vest*» viste til en desperat kamp politiet befant seg i. Dramatisk fortalte han om en politimann som i siste liten ble reddet fra ungdommen etter å ha blitt revet over ende. Det var helt tydelig at VG-journalisten anså situasjonen som ukontrollert, hvor politiet virkelig måtte kjempe for å få has på ungdommen. Han definerte sammenstøtene som et basketak og en virvel hvor anarkiet rådet. Ungdommen ble beskrevet som pøbler av VGs journalist. Pøbel kommer av det latinske ordet *populus* og ble i eldre tider brukt for å beskrive store masser, da særlig fra den laveste samfunnsgruppen. I moderne tid forstås pøbel som en rå og udannet person.¹³⁰ Trønder-Avisas utsendte journalist rapporterte de samme tilstandene, men beskrev dem noe annerledes. Han nevnte ikke politimannen som ble reddet av sine kolleger. Om VGs journalist overdrev hendelsen, eller om Trønder-Avisas journalist ikke fikk det med seg, vites ikke. Også han beskrev tilstanden som kaotisk. Han bekrefter at politiet hadde nok å stri med. Han betegnet ungdommen som en «*rei*», en stim, som feide nedover bygatene. Men utover det viste han ikke til at politiet ikke kunne tukte

128VG 21.09.1956

129Trønder-Avisa 29.09.1956

130<http://snl.no/p%C3%B8bel>, Store Norske Leksikon: Pøbel, 21.01.2012

ungdommen. Han beskrev ikke politiets desperate slag i øst og i vest, men heller en kontrollert dressering av ungdommen, hvor alle som ikke oppførte seg, «*så vel jentene som guttene*», fikk smake kølleslagene. Trønder-Avisas journalist nevnte at «*banditten*» som var iboende i ungdommen fikk spillerom denne kvelden. Her kom journalistens mening fram. Selv om han ikke skildret hendelsene så dramatisk som VGs journalist, var det tydelig at han ikke var på ungdommens side i saken. Ved å hevde at ungdommen oppførte seg «*slik som de verste amerikanske lavmålsfilmene byr fram*» ga et inntrykk av at Trønder-Avisas journalist så hendelsene som en parodi. Et fortvilelsens sukk var å ane i en slik beskrivelse. VGs journalist beskrev rockeopprøret som en krigsfilm, mens Trønder-Avisas journalist så samme hendelse som en lavmålsfilm, en parodi. Trønder-Avisa viste en mye mer nøktern sensasjonslyst enn VG i denne saken. VG opptrådte åpenbart mer aggressivt enn Trønder-Avisa. Vi skal også se at det ikke bare var tekstene som underbygger en slik påstand. De forskjellige avisenes fotovalg til saken forteller oss mye.

Egil Fossum og Sidsel Meyer hevdet i sin bok om journalistikk og kildekritikk, at det eksisterer en utbredt idé om at fotografiet er særlig troverdig som kilde.¹³¹ Det er fordi fotoets forførende karakter gir leseren en troverdig virkelighetsoppfatning. Bak ethvert bilde står en fotograf som formidler virkeligheten i en bestemt situasjon, på en bestemt måte og med en bestemt hensikt. Fotografier må derfor gjennomgå en kildekritisk analyse på linje med andre kilder.¹³² Fotografier var og er en levning – ikke en beretning – og vil derfor kunne brukes til å forstå fotografen som tok bildet, og den tiden bildet ble tatt. Bruno Ingemann, en dansk lektor med ph.d i media og kommunikasjon ved universitetet i Roskilde, mente at fotografier ikke kan gjengi virkeligheten. Fotografier kan kun sette spor på negativitet, mente han.¹³³ Dette mente også Knut Sogstad, tidligere førsteamanuensis ved Journalistutdanningen, Høgskolen i Oslo. Et journalistisk bilde ville aldri fortelle hele sannheten.¹³⁴ For å analysere bilder er det tre aspekter man må se på. Det første er *senderen* – i denne sammenheng de to journalistene. Hvorfor ble bildet tatt? Hva var oppdraget? Hva var motivet til journalisten? Det andre aspektet er *medium*. Hvilket medium publiserte bildet? Her kommer spørsmålet om mediets troverdighet inn. Det siste aspektet er *mottakeren*. Publikum er det tredje leddet. Altså, den oppfatningen publikum vil få av de to første aspektene.¹³⁵ På neste side er bildet VGs journalist valgte som illustrasjon til sin artikkel:

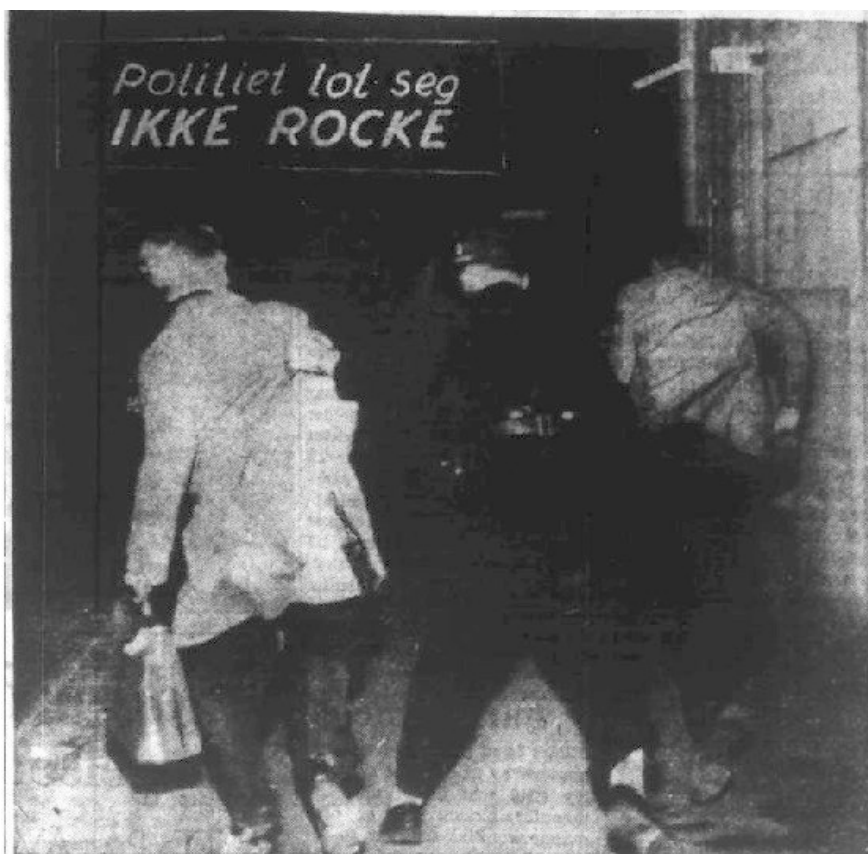
131 Fossum og Sidsel Meyer, *Er nå det så sikkert? Journalistikk og kildekritikk*, Fagernes, 2008: 155

132 Fossum og Meyer, 2008: 155

133 Fossum og Meyer, 2008: 162

134 Fossum og Meyer, 2008: 162

135 Fossum og Meyer, 2008: 163

136

Bildet illustrerte en myndig politikonstabel som hadde et godt tak i to ungdommer og bastant dyttet de foran seg. *Senderens* budskap kom tydelig fram. I likhet med artikkelteksten som vi har gått gjennom, var også dette bildet av dramatisk karakter. Bildet illustrerte alvorlighetsgraden i hendelsen. Dette kan også anses som motivet for journalisten. Journalisten ønsket å belyse hvor alvorlig ungdommens opprørskhet var. Han brukte bildet som en gapestokk der ungdommen nærmest ble hengt ut. Dette ble tydeliggjort av den valgte vinkelen bildet er tatt fra. Fotografiet er tatt bakfra som får fram hvordan ungdommen slukøret måtte resignere. Nærmest i skammens navn ble ungdommen geleidet vekk. Dette er likevel misvisende. Som Knut Sogstad hevdet, forteller ingen bilder oss den fulle sannheten. Bildet forteller oss ingenting om hvilke følelser motivene faktisk hadde. For alt vi vet kan ungdommen ha hatt et bredt og opprørsk glis plantet i ansiktet. Selv om bildet forteller oss at politiet vant i denne sammenhengen, er det ingenting som peker dit hen at ungdommen følte noen skam. Det er også interessant å se på hvilken tekst journalisten hadde påført bildet – «*Politiet lot seg IKKE ROCKE*». Her ble ordspillet kunst benyttet. Å rocke ble satt i sammenheng med «å rokke ved». Politiet lot seg ikke rokke ved, men sto like støtt. Å rocke ble derfor statuert som synonym av å trosse loven. Budskapet var at de som «rocket» gjorde ugagn, noe politiet klarte å ta seg av denne gang.

136VG 21.09.1956

Som nevnt var *medium* her VG. Sammen med Dagbladet, var VG en av landets største aviser, og ble ansett som svært seriøse. Redaktør i avisen var tidligere motstandsmann Christian Arthur Richardt Christensen, som underbygget det.¹³⁷ Avisens troverdighet kunne ikke betviles. *Mottakeren* i denne sammenheng ville nok derfor følt avsky for ungdommen. Lovens lange arm og samfunnets beskytter hadde fått has på uroen. I tråd med Bruno Ingemanns teori var også dette bildet negativt ladet. En negativ innstilling til ungdommens pøbelstreker den aktuelle kvelden var nok oppfatningen blant leserne.

Journalisten i Trønder-Avisa valgte et helt annet motiv for sin illustrering av hendelsene:

138

Som vi ser, valgte Trønder-Avisas journalist et dansende ungt par som sitt illustrasjonsbidrag til saken. Kvinnens skjørt flagret til rockens fengende rytmer og den velkledde unge mannen fulgte beundrende med. Her var det ingenting som minnet om opprør eller basketak med politiet.

¹³⁷http://snl.no/Verdens_Gang, Store Norske Leksikon: Verdens Gang, 18.01.2012

¹³⁸Trønder-Avisa 29.09.1956

Senderen, journalisten i Trønder-Avisa, hadde et annet motiv enn VGs journalist. Det kom klart fram av bildets budskap at rock var uskyldig lek. I motsetning til VGs bildevalg viste ikke dette bildet til «krig» mot lovens håndhevere. Motivets følelser i bildet viste glede. Det var også budskapet til *senderen*. Rock var glede og skulle ikke sammenliknes med bråk og opprør. Bildets vinkel i denne sammenheng var nedenfra og opp. På en slik måte ble jentas ben satt i fokus. Muligens spilte *senderen* på sex i dette tilfellet. Om så var tilfellet ville det ha virket støtende på *mottakeren*, da det ble sett på som vulgært. Likevel er det naturlig å tro at det ikke var hensikten hos *senderen*, men heller å få uttrykt ungdommens lykke som de opplevde gjennom rocken. Selv om tekstens artikkel skildret opprør – dog ikke så dramatisk som VGs journalist – representerte den dansende piken lykke. Det var nok også dette visuelle inntrykket *mottakeren* fikk. *Medium* i dette tilfellet var, som nevnt, Trønder-Avisa. Trønder-Avisa var for nord-trønderne troverdig. Det var den avisen som rapporterte hva som skjedde i hovedstaden.

Line Lølands påstand om at regionsavisene var mindre aggressive i sin sensasjonslyst enn avisene i hovedstaden, ble i dette tilfellet bekreftet. Det er likevel viktig å understreke at denne konklusjonen hviler på et nokså smalt empirisk grunnlag, da sammenlikningen av VG og Trønder-Avisa i denne sammenheng omhandlet én hendelse. Det er derfor begrenset hvor generelt jeg kan påstå at Trønder-Avisa opptrådte mindre aggressivt enn VG.

Dersom hovedstadsavisen, på generelt grunnlag, var mer aggressiv enn Trønder-Avisa, hviler den slutningen på to mulige momenter. For det første var ikke Trønder-Avis like avhengig av sensasjonelle nyhetsoppslag for å selge sine aviser som Oslo-avisene. I Oslo konkurrerte spesielt VG og Dagbladet om leserne. Fra starten av 1950-tallet oppga hovedstadsavisene mer og mer av sine opprinnelige idealer, noe som førte til færre grundige avisartikler. VG utviklet seg til hva man kan betegne som en «populæravis».¹³⁹ Å blåse opp nyhetene for å tiltrekke seg kunder var en taktikk Oslo-avisen brukte. Hvis dette er forklaringen, viser altså forskjellen mellom VGs- og Trønder-Avisas tekst ikke nødvendigvis at det var ulike syn på rock i Oslo og Nord-Trøndelag, men heller ulike aviskulturer. Det andre momentet var at Trønder-Avisa bevisst ikke ønsket å fungere som en rockens forkynner. Trønder-Avisa ønsket heller å dysse ned nyhetsoppslagene for å spare lokalmiljøet for liknende hendelser. Kåre Heggen og Tormod Øia hevdet i sin bok, *Ungdom i endring* fra 2005, at ungdom var svært påvirket av medias skriverier. Da spesielt på nyhetsoppslag som definerte en gruppeidentitet de kjente seg igjen i.¹⁴⁰ Dette underbygger hypotesen om at

139Ottesen, Røssland og Østbye, 2012: 155

140Lene Løland, 2007: 55

Trønder-Avisa bevisst dysset ned saken i frykt for et «deja vu» i Nord-Trøndelag. Ut fra VGs skildring av hendelsene – både gjennom artikkeltekst og artikkelbilde – var det ikke rart de voksne uroet seg. VGs skildringer skremte de voksne leserne og trigget de unge. Det måtte ikke skje i Nord-Trøndelag!

Selv om tittelen som rockens stamfar på mange måter har blitt tildelt Bill Haley gjennom *Rock Around the Clock*, vil mange hevde det var Elvis Presley som var rockens aller første pioner. Også Elvis fikk sitt virkelige gjennombrudd via filmens verden. I 1956 medvirket han i *Love Me Tender*. Hans neste film var *Loving You* fra 1957. Samme år kom *Jailhouse Rock*, men hadde premiere i Norge først sommeren 1958.¹⁴¹ I Elvis-figuren fikk ungdommen det gripende seksuelle ved rocken og den opprørske avvisningen av tradisjonell autoritet og fornuft.¹⁴² VGs filmanmelder hadde følgende å si etter å ha sett *Jailhouse Rock*.

Der er når en ser slik forestilling en kjenner hvor gammel man er blitt. Et fenomen som Elvis Presley virker bare selsom på undertegnende; på samme måten som steinaldermedisinmenns dans i urskogen. Det er mulig det er slektskap også; og at dette er hemmeligheten ved den mystiske tiltrekningen dette underlige individ øver på vår nye matleie generasjon.

Det er nemlig noe merkelig magnetiserende ved denne tilsynelatende bløtfisk-typen. Det er ingen tvil om at under det fløtepine ytre gjemmer det seg en dirrende lidenskap som ikke unnlater å meddele seg til beskueren og tilhøreren, hvor frastøtende man kan synes det er. Det rare er at typen Elvis Presley, i hvert fall på den forestillingen jeg var til stede, ble noen grader for sterk selv for den barske forsamling av dongeri-ungdom som inntok salen. Det var forbløffende stille under forestillingen. Denne formen for primitiv brutal musikalsk seksualitet er muligens ennå litt for viderekommen for norsk ungdom.

Filmen i seg selv er slett ikke dårlig laget. Den er meget handlingsfylt og spennende, og Presley spiller seg selv til fullkommenhet, skulle en tro.¹⁴³

Til å ha vært en filmanmeldelse, var det forbløffende lite som ble skrevet om selve filmen. VGs filmanmelder virket å ha mer å si om Elvis Presley som person. Han karakteriserte Elvis som et «*underlig individ*» og sammenliknet Elvis' råhet med en steinaldermann. Elvis Presley framsto som uforståelig for journalisten, noe han innrømmet. Dette belyser generasjonskløften som oppsto på midten av 50-tallet. Han måtte dog medgi at han lot seg fenge av Elvis' «*dirrende lidenskap*» selv om han i utgangspunktet fant ham frastøtende, som han selv sa. Videre virket journalisten forbløffet over ungdommens sindige framtoning, og mente Elvis' «*musikalske seksualitet*» ble for sterkt, selv for norsk ungdom. Man kunne skimte et iboende håp i journalisten. Den norske ungdommen ville kanskje ikke bli påvirket av Elvis opprørskhet. Det kan godt tenkes at filmanmelderen hadde

141Dahl, Gripsrud, Iversen, Skretting og Sørensen, 1996: 259

142Dahl, Gripsrud, Iversen, Skretting og Sørensen, 1996: 259

143VG 17.06.1958

reaksjonene på *Rock Around the Clocks* friskt i minnet. Det var kun i siste avsnitt at journalisten skrev om selve filmen. Selv om filmanmelderen gjennomgående hadde en negativ og uforstående holdning til Elvis Presley, likte han kinostykket.

Ut fra Trønder-Avisa å dømme, hadde *Jailhouse Rock* nord-trøndersk premiere i Namdalseid kino 30. oktober 1959.¹⁴⁴ Nedenfor ser vi hva Trønder-Avisas anmelder mente om filmen:

Elvis Presley fra ende til annen. Han spiller her en unggutt som er kommet på kant med loven, og har etter løslatelsen store vanskeligheter med å kvitte seg med fortiden. Gjennom hele filmen er det selvfølgelig sang og rock, og historien ender med forsoning og stor suksess i showbransjen for den unge gutten. Riktig noe for Elvis-tilbedere.¹⁴⁵

Trønder-Avisas journalist virket noe oppgitt over *Jailhouse Rock*, men i motsetning til i VG, handlet Trønder-Avisas filmanmeldelse i alle fall om filmen. I motsetning til VGs journalist, som utnyttet muligheten til å utbasunere sine aversjoner mot Elvis, musikken og ungdomskulturen under ett, valgte Trønder-Avisas filmanmelder å kun fokusere på filmen.

3.3 Rock and roll i Trønder-Avisa :

Rocken ble ikke karakterisert som demonisk musikk, men i kirken hørte den i alle fall ikke hjemme! Som vi har sett kunne Trønder-Avisa, 15. oktober 1956, melde om at tre konfirmanter hadde blitt utvist fra nattverdsgudstjenesten, «etter å ha akkompagnert prestens preken med en «Rock'n roll»-melodi».¹⁴⁶ Dette var en særdeles liten og lakonisk artikkel i Trønder-Avisa. Ikke større enn en notis på bare åtte linjer. Artikkelen manglet både bilde og *byline* – journalistens navn. Ifølge Thore Roksvold, professor i journalistikk ved universitetet i Oslo, er det mulig å hente informasjon ut fra en slik artikkel. De nevnte trekk, som denne artikkelen hadde, viste til at nyheten ble ansett som mindre viktig, mente han. Også artikkelens plassering på avissiden forteller oss viktigheten av nyheten. Trønder-Avisas notis om konfirmentene ble plassert under bretten, helt nederst på siden. Viktige saker ble plassert over bretten, mente Thore Roksvold.¹⁴⁷ Ut fra Thore Roksvolds kriterier, ble altså denne hendelsen vurdert som mindre viktig, noe også Trønder-Avisas lesere i underbevisstheten ville ha oppfattet. Dette på bakgrunn av notisens lengde, fravær av bilde og *byline* og artikkelens plassering på avissiden. Konfirmentenes «rockeopprør» mot presten hadde nyhetsverdi nok til å havne i avisen, men ble ikke ansett som rystende nok til å blåses opp. Ingen skremselspolitikk ble utført gjennom denne artikkelen.

144Trønder-Avisa 30.10.1959

145Trønder-Avisa 30.10.1959

146Trønder-Avisa 15.10.1956

147Roksvold, 1997: 96

Foruten leserinnlegg og filmanmeldelser, ble det i alt kun trykket seks artikler i Trønder-Avisa som omhandlet rock'n'roll i perioden 1956 til 1960. Bortsett fra de allerede nevnte – hovedstadsbrevet, anmeldelsen av *Jailhouse Rock* og konfirmantenes rocke-akkompagnering – var det tre andre artikler. Den ene artikkelen var en rapport fra Oslo, hvor enda et ungdomsopprør hadde funnet sted etter filmvisningen av *Rock Around the Clock*.¹⁴⁸ Den andre artikkelen rapporterte om at rocken også hadde kommet til Sovjetunionen.¹⁴⁹ Den siste opplyste om at «*Rock and roll-prinsen Teddy Roll*» skulle spille på Stormartnan i Trondheim.¹⁵⁰ Hvorfor var det så lite informasjon å finne i Trønder-Avisa angående rock? Det kan tenkes minst to alternative svar på dette spørsmålet.

3.3.1 Rock'n'roll i Trønder-Avisa – fra skepsis til aksept:

Det første alternativet er at Trønder-Avisa bevisst unngikk, så godt det lot seg gjøre, å skrive om den nye musikkjangeren. Dette er en slutning det er lett å trekke. Rocken brøt på mange måter med datidens atferdsmønster. Å gjøre den nord-trønderske befolkning kjent med rocken kunne derfor ha vært lite lystbetont for journalistene. Gjennom observasjoner av avisenes rolle og ungdomsopprør, var en mulig taktikk for Trønder-Avisa å nevne så lite som mulig om rocken. Dette for ikke å fungere som en agitator for at ungdomsopprør også skulle forekomme i Nord-Trøndelag. Det kan også tenkes at dette på ingen måte var en bevisst «taktikk», men en mer eller mindre gjennomtenkt holdning. For Trønder-Avisa, som var drevet av Venstre og Senterpartiet og representerte det etablerte samfunn, var det lite naturlig å bruke mye plass på slike fremmede og kanskje truende kulturuttrykk.

Dette er muligens en skummel slutning å trekke. Man kan ikke i noen kilder finne et direkte sitat eller liknende som innrømmet at Trønder-Avisa drev sensur av rocken. Likevel hviler en slik hypotese på en rekke aspekter. Argumenter som bekrefter hypotesen er blant annet den nøkterne beskrivelsen av rocke-opprøret i 1956, som vi har sett på i foregående delkapittel.

Et annet argument som taler for at rocken ble ignorert i Trønder-Avisa er avisas fravær av anmeldelser av «mulige» rockekonsserter. Vi har tidligere sett på diverse konsertannonser som hintet til at musikkjangeren rock ble utøvd. La oss igjen ta for oss disse og se for oss hva Trønder-Avisa skrev i etterkant av arrangementene. Etter nevnte *The Monn Keys'* konsert 10. oktober 1957 var dette anmeldelsen i Trønder-Avisa påfølgende mandag:

148Trønder-Avisa 24.09.1956

149Trønder-Avisa 02.08.1957

150Trønder-Avisa 16.06.1958

Bevare oss vel – for et ensemble. [...] Vi hadde gleden av å overvære familieforestillingen i Samfunnshusets festsal i går ettermiddag, og det ble et hei dundrende kalas. [...] Ungene syntes visst framføringen av Davy Crockett var fin-fin. [...] Sølvi Wang sang sin smektende vals «*Har du solskinn i ditt hjerte?*»¹⁵¹

Anmeldelseteksten var på hele 54 linjer, som var ganske stor spalteplass, og understreker mistanken om en misvisende annonsetekst, som vi har vært inne på tidligere. Selv om det i annonseteksten sto «*ROCK AND ROLL*»¹⁵² kom det klart fram at dette ikke var tilfellet. Arrangementet ble beskrevet av journalisten som et «*hei dundrende kalas*». Det var ikke noe man ville beskrevet en rockekonsert som. I tillegg ville ikke en rockekonsert ha blitt betegnet som en familieforestilling. At *The Monn Keys* hadde fellessang med ungene av låten Davy Crockett understrekte det. Anmelderen skrev også at Sølvi Wang sang vals, ikke rock. Selv om det ble bekreftet at annonseteksten fra 5. oktober var misvisende, er ikke det det vesentlige i denne sammenhengen. *The Monn Keys'* store spalteplass, samt familie-underholdernes gode anmeldelse, er det relevante. Trønder-Avisa var svært positiv til arrangementet, og det er det vi tar med oss videre. *The Monn Keys* var ikke rock og dette var Trønder-Avisa svært positive til.

Neste «mulige» rockeannonse vi tok for oss opplyste at «*Sørli's kvartett*» skulle spille «*gammel og ny dansemusikk*»¹⁵³. Dagen derpå i Trønder-Avisa var ikke denne konserten nevnt med et ord. Av kulturnytt, valgte Trønder-Avisa å prioritere nyheten om at «*Steinkjer sjakk-klubb*» holdt et kurs hvor seksti elever møtte opp.¹⁵⁴ Den samme prioriteringen av kulturnytt var å finne da det kom til vår neste annonse. *Junior Five*, som nevnt spilte i 1958, fikk ingen konsertanmeldelse. Trønder-Avisa skrev istedet om den nye verdensmesteren på trekkspill – italieneren Gianfranco Simonetti.¹⁵⁵ Heller ikke Asmund Bjørken ble nevnt i etterkant av sin konsert.

Det er vanskelig å forklare hvorfor disse konsertene ikke fikk noen anmeldelse i Trønder-Avisa. Muligens strakk ikke Trønder-Avisas ressurser til og/eller avisens snau spalteplass tillot ikke anmeldelsene. Man kan likevel ikke utelukke at avisens egne interesser hadde betydning i dette tilfellet. Det er lett å trekke den konklusjon at det ikke berodde på tilfeldigheter. Mye tyder på at det handlet om en viss prioritering. Det synes påfallende at tre begivenheter, som muligens inneholdt rock, ikke ble nevnt med et ord i avisen i ettertid, mens en oppsetning som ikke spilte rock – *The Monn Keys'* show – fikk det gode ordelag i ettertid. Gjennom en slik hypotese kan man si at

151 Trønder-Avisa 11.10.1957

152 Trønder-Avisa 05.10.1957

153 Trønder-Avisa 17.10.1957

154 Trønder-Avisa 18.10.1957

155 Trønder-Avisa 04.10.1958

Trønder-Avisa undergravde rock'n'roll.

Dersom hypotesen er korrekt, viste Trønder-Avisa en holdningsendring over tid. Som vi var inne på tidligere, tydet mye på at rock'n'roll skulle spilles på «*International NON-STOP SHOW*», oktober 1960. Slik ble begivenheten anmeldt i Trønder-Avisa påfølgende dag:

Vår egen Per «Elvis» Granberg var heller ikke borte. Granberg var i alle fall et godt hakk bedre enn The Edison Brothers og den 18-årige TV-stjernen Mary Elaine.¹⁵⁶ [...] Det ungdommelige publikum som var møtt fram til forestillingen i går kveld satte også tydelig mest pris på rocke-sanger med riktig tæl i – og det holder vi med dem i. [...] At deres rocke-viser fenger hos 15-16-åringene kan vi så inderlig godt skjønne.¹⁵⁷

Som vi ser bekreftet Trønder-Avisa at det var rock'n'roll denne kvelden. Det andre vi må merke oss er at Trønder-Avisas skribent likte det han var vitne til. Han satte pris på «*rocke-sanger med riktig tæl i*». Avisen likte den nye musikkjangeren. Dette var to år etter de andre annonsene vi har tatt for oss. Anmeldelsen fra 1960 tyder på at Trønder-Avisa var gjennom en holdningsendring i denne perioden. I 1958 var ikke Trønder-Avisa moden for rock'n'roll, men to år senere var musikkjangeren godtatt. Rocken var ikke like urovekkende og en undergraving av fenomenet var ikke lengre nødvendig.

Det er også verdt å nevne at The Crickets, som ble nevnt i annonseteksten fra 1960, ikke engang ble skrevet om i anmeldelsen. Man kan derfor med sikkerhet hevde at dette var en besetning som ikke må forveksles med verdenskjente *The Crickets* som spilte med Buddy Holly i sin tid.

Det første alternativet, som forklaring på Trønder-Avisas magre nyhetsdekning av rock'n'roll, er altså at avisen til å begynne med undergravde fenomenet på grunn av deres holdninger. Med tiden derimot, var Trønder-Avisa gjennom en holdningsendring som ledet til positiv skrivning om rock'n'roll.

3.3.2 Hadde ikke rocke'n'roll nyhetsverdi for Trønder-Avisa?:

Det andre alternativet til Trønder-Avisas manglende rockeskriverier, er at rocken muligens ikke var noe Trønder-Avisa vurderte som nyhetsverdi for sine lesere. Det kan skyldes av at det ikke foregikk noe innen rock'n'roll i Nord-Trøndelag, eller at Trønder-Avisa ikke lot seg rive med av alt oppstyret omkring rocken. Det er vanskelig for meg å trekke en slutning hverken den ene eller annen retning. Det er et stort hull i forskningslitteraturen som tar for seg rocken i Nord-Trøndelag på 1950-tallet. Boken *Drunk and happy: 30 år med trønderrock*, ført i pennen av tidligere trommeslager i

¹⁵⁶Har ikke lyktes meg å finne ut hvem Mary Elaine var.

¹⁵⁷Trønder-Avisa 05.11.1960

Prudence, Kaare Skevik jr, går ikke lengre tilbake i tid enn til 1967.¹⁵⁸ Det samme gjelder biografien om Åge Aleksandersen som først tar for seg rock i Nord-Trøndelag da Åge Aleksandersen begynte sin karriere med bandet Mads Inc. i 1965.¹⁵⁹ Det finnes dog en påstand som hevder at rock absolutt var et fenomen i Nord-Trøndelag i siste halvdel av 1950-årene. Terje Adde, tidligere medlem av Mads Inc. og kultursjef i Namsos, skrev en artikkel i Namdalsavisa den 26. mars 2008:

Men i Namsos var det Rocke-Nils og Rocke-Bjørn. Og maken til rockere hadde vi til da aldri sett og hørt. I levende live. Og de var to gutter som var «våre egne».¹⁶⁰

Han hevder at allerede i 1956 startet Nils Selnes sin rockekarriere i Namsos og gikk under navnet Rocke-Nils. Bjørn Berge, kalt Rocke-Bjørn var aktiv i perioden 1958 til 1961, hevder Terje Adde. Denne påstanden er ikke nærmere underbygget i Addes artikkel, og hvorvidt det faktisk skjedde mye innen rock i Nord-Trøndelag i siste halvdel av 1950-tallet er derfor vanskelig å avgjøre.

Redaktøren i Trønder-Avisa så muligens ingen nyhetsverdi i den nye musikkjangeren. Dette argumentet hviler på Thor Roksvolds teori om «layout og skjult argumentasjon».¹⁶¹ Thor Roksvold mente at avisene i gjeldende periode, som ble kalt *nyhetsavisa*, hadde en spesiell layout, som fortalte oss nyhetsverdien i de aktuelle sakene. *Nyhetsavisa*, som var avissjangeren fra omtrent 1925 til 1970, designet forsiden ut fra aktualitets- og vesentlighetskriteriene.¹⁶² Med det menes at det var om å gjøre og få flest mulig aktuelle saker på førstesiden for å fange lesernes interesse. Bare begynnelsen av artiklene fikk plass på forsiden, hvorpå de fortsatte lengre inn i avisen.¹⁶³ Dette var en praksis også Trønder-Avisa benyttet seg av. Ingen av artiklene som omhandlet rock'n'roll i perioden 1956 til 1960 hadde en innledning på forsiden. Skal man følge Thor Roksvolds argumentasjon, hadde ikke den nye musikkjangeren nyhetsverdi for Trønder-Avisa.

3.4 Avslutning:

Mye tyder på at rock'n'roll kom til Nord-Trøndelag på midten av 1950-tallet som i resten av landet. Det er det flere indisier på. Trønder-Avisa som i 1956 rapporterte om konfirmanter som ble utvist av presten etter å ha akkompagnert ham med «*Rock'n roll*»-melodi, bare to uker etter hendelsene i Oslo, viser til det. Artikkelen fra desember 1959 som opplyste om at Elvis var ungdommenes favoritt på platemarkedet, bekreftet ettertrykkelig at rock virkelig var ankommet Nord-Trøndelag.

¹⁵⁸Kaare Skevik jr., *Drunk and Happy: 30 år med trønderrock*, Strømmen, 2002

¹⁵⁹Hoel, 2011

¹⁶⁰<http://www.namdalsavisa.no/Magasin/namsosrockfestival/rockfestival-08/article3429104.ece>, Namdalsavisa: Da rocken kom og tok oss, 26.04.2012

¹⁶¹Roksvold, 1997: 94

¹⁶²Roksvold, 1997: 69

¹⁶³Roksvold, 1997: 94

Den nord-trønderske ungdommen fulgte den nasjonale trenden. Likevel tydet mye på at forholdene artet seg ulikt som i Oslo. Trønder-Avisa viste ikke til noen rockeopprør eller kamp mot politiet i Nord-Trøndelag.

Da det kom til ungdommens kulturelle rocketilbud i Nord-Trøndelag, kan man ikke med sikkerhet konkludere med at rock var en utøvende musikkjanger i femtiårene. Man kan heller ikke konkludere med det motsatte. Det har ikke latt seg påvise gjennom Trønder-Avisa hvorvidt rocken var en utpreget konsertgren i Nord-Trøndelag i perioden 1956 til 1960. Først i 1960, gjennom festannonsene, kan vi konkludere med at rock ble spilt på et arrangement.

Innledningsvis spurte jeg om hvorvidt Trønder-Avisa informerte sine lesere om rockefenomenet. Man kan konkludere med at rock'n'roll var et tema Trønder-Avisa ikke benyttet særlig mye spalteplass på. Foruten leserinnlegg og filmanmeldelser, ble det trykket kun fem artikler som omhandlet rock'n'roll i perioden 1956 til og med 1960. Et raskt søk på ATEKST viser at VG trykte 81 artikler om «rock and roll» i samme periode. Om dette var fordi Trønder-Avisa bevisst eller underbevisst undertrykte rocken, eller om det foregikk lite av rockerelaterte hendelser i Nord-Trøndelag i denne perioden, blir for meg vanskelig å si for sikkert.

Holdninger vedrørende rock'n'roll i Trønder-Avisa, var av en liberal karakter. Sammenliknet med VG, var beskrivelsene av opptøyene i etterkant av *Rock Around the Clock*-premieren i Oslo, mer forsiktige i Trønder-Avisa. Trønder-Avisa var ikke like sensasjonslystne i sin skrivning. Likevel ble en viss skepsis til rocken ytret i Trønder-Avisa. Trønder-Avisa beskrev også rocken som ensbetydende med herjing og bråk.

Man kan også hevde at Trønder-Avisa ønsket å bremse rocken. Deres gode anmeldelse av familieunderholderne *The Monn Keys*, men manglende skriverier om andre mulige rocke-konserter før 1960, viser til det. Men på bakgrunn av Trønder-Avisas manglende skriverier om rock'n'roll, er en gjennomgående holdning til fenomenet vanskelig å stadfeste.

KAPITTEL 4: UNGDOMSKRIMINALITET I NORD-TRØNDELAG

«Den generelle omtalen av ungdom som var innblandet i kriminalitet var preget av en oppgitthet ovenfor tidens unge.»¹⁶⁴ Dette sitatet er hentet fra Line Løland som presenterte i sin masteravhandling hvordan norsk presse så på ungdomskriminaliteten på 1950-tallet. Hvordan ble ungdomskriminaliteten presentert i Trønder-Avisa? Viste avisens dekning av temaet at ungdomskriminalitet også var gjeldende i Nord-Trøndelag? Det er viktig å presisere at dette kapittelet skal vise hvordan Trønder-Avisa så på ungdomskriminalitet. Kapittelet skal ikke forske på hvorvidt ungdomskriminalitet var gjeldende i Nord-Trøndelag i perioden fra 1956 til 1960.

Dette kapittelet har tre fokus. Først skal vi se på hvordan Trønder-Avisa presenterte ungdomskriminalitet, både internasjonalt og regionalt. Bidro avisen til at en moralsk bekymring spredte seg blant sine lesere? Videre skal vi se på hvordan Trønder-Avisas kronikører og journalister la frem sine tanker rundt ungdommen, samt idéen om at «*noe måtte gjøres*». Ytret Trønder-Avisa en bekymring som var gjeldende i resten av verden? I så fall, hvordan ble denne bekymringen presentert? Til slutt skal vi se på ungdommens egne meninger. Var ungdommen enige i den skildringen Trønder-Avisa hadde presentert?

4.1 Kriminalitet i Trønder-Avisa:

Som nevnt i kapittel 2, var ungdomskriminalitet et internasjonalt fenomen fra midten av 1950-tallet. Trønder-Avisa opplyste sine lesere om den globale ungdomskriminaliteten, men for regionen Nord-Trøndelag hadde avisen lite å rapportere om. Lørdag 26. september 1956 var det en liten notis i Trønder-Avisa som opplyste at det var begått «*Hærverk på biler utenfor Grand hotell*».¹⁶⁵ Artikkelen fortalte at de skyldige fortsatt var på frifot. Man kan derfor ikke trekke noen slutning om aldersgruppen til de lovløse. En slik artikkel er tidløs, og ikke var spesiell for vår aktuelle periode. Det kan så være, men dette var likevel det eneste nyhetsoppslaget, foruten politiloggen, som rapporterte om lokal kriminalitet i 1956. Som vi skal se senere, økte Trønder-Avisas oppmerksomhet på ungdomskriminalitet i årene som fulgte.

For Trønder-Avisa var lokal kriminalitet underholdning. Dette belyses gjennom analyse av Trønder-Avisas relativt faste spalte – *Fra Politiets Dagbok*. Det var tydelig at politiet selv ikke sto for skriveingen av spalten. Et utdrag fra «*Politiets dagbok*» viser det:

¹⁶⁴Løland, 2007: 103

¹⁶⁵Trønder-Avisa 22.09.1956

En spretten malmbygg, sterkt påvirket av sterkere saker, mente øyensynlig han var i besittelse av malmskalle og anvendte denne til å skalle en annen. Politiet belønnet hans anstrengelser med 75 kr. i bot.¹⁶⁶

Her ble den kriminelle nærmest gjort narr av. Journalisten karikerte han som dum som trodde han hadde umenneskelig anatomi. Artikkelen beskrev videre at han ble «belønnet» av politiet for handlingen. Med en slik bruk av ironi ble situasjonen karikert. Man kan sette spørsmålstegn til denne typen nyhetsformidling. Hendelsen var alvorlig nok i seg selv, noe boten belyste. Botens størrelse på 75 kroner tilsvarer omtrent 1000 kroner i dagens kroneverdi.¹⁶⁷ En relativt streng straff. Hvorfor Trønder-Avisa tegnet hendelsen som komisk, var nok for underholdningens skyld. Denne måten å skrive på, formidlet ikke en advarsel til leseren. Et varsku om hva som ventet den skyldige i slike hendelser ble underminert. Likevel var en slik måte å skrive på heller ikke et forsvar av den kriminelle. Den som hadde gjort noe kriminelt, ble latterliggjort. Avisen fungerte som en gapestokk. Det er mer trolig at hensikten var at leseren skulle more seg. Hendelsen, som i seg selv var alvorlig, ble omgjort til underholdning for leseren.

Det florerte av ironiske og lakoniske notiser fra *Politiets dagbok* i Trønder-Avisa. Det var tydelig at politiets journaler ble modifisert slik at leserene skulle finne underholdning i det. Et annet eksempel på det var et basketak på en fest i Snåsa som ble beskrevet heller komisk i Trønder-Avisa:

Etter en fest på Snåsa var det en kar som av en eller annen grunn slo til et par medmennesker i ansiktet. De to hadde nok ikke bestilt noen ansiktsmassasje av ham, så han fikk et oppgjør med politiet for denne inntrengen på privat område.¹⁶⁸

Igjen ser vi hvordan de ulovlige overtredelsene ble beskrevet på en fornøylig måte. Det er også bemerkelsesverdig hva som fikk spalteplass av ulovlige hendelser. I mars 1957 kunne *Politiets dagbok* informere leserne om at det hadde blitt anmeldt hærverk på en postkasse i Skatval.¹⁶⁹ Et annet eksempel var beretningen om en person som hadde stjålet «fluidumet» Eau de Cologne av parfymieriet i Steinkjer. Saken ble aldri løst.¹⁷⁰

Det er flere mulige årsaker til *Politiets dagboks* prioritering av spalteplass i Trønder-Avisa. Den første tesen, er at spaltens trivielle innhold belyste en lav tålegrense når det kom til kriminelle gjerninger. Det skulle ikke den rare kriminelle handlingen til, før avisen så nyhetsverdien i det. Om det var tilfellet, var det ikke merkverdig at småkriminelle gjerninger fikk spalteplass. Nasking i

166Trønder-Avisa 15.02.1957

167<http://www.ssb.no/vis/kpi/kpiregn.html>, Statistisk Sentralbyrå: Konsumprisindeksen, 03.02.2012

168Trønder-Avisa 19.07.1957

169Trønder-Avisa 08.03.1957

170Trønder-Avisa 01.03.1957

butikker og hærverk av postkasser var vel så viktig som større kriminelle hendelser. Det andre alternativet er at Nord-Trøndelag var blottet for mer alvorlig kriminalitet. For å fylle opp spalten, ble mindre alvorlige gjerninger rapportert. Den mest sannsynlige tesen er likevel at Trønder-Avisa så en underholdningsverdi i dette. Ved å beskrive hendelsene via en ironisk, samt poetisk form, var spaltens formål å more leserne. Dette forklarer også spaltens prioritering av innhold. Dersom spaltens formål var å more, var det mest interessant å lese en variert spalte. Selv om Trønder-Avisa muligens kunne rapportere om flere kriminelle saker som var mer alvorlig enn hærverk av en postkasse, valgte avisen å ikke skrive om det. Muligens for å skape mer nyansert lesestoff. Dessuten var vel de handlingene, som her har blitt trukket fram, såpass lite alvorlige at de kunne skøyes med. Hadde det dreid seg om voldtekt, drap eller andre grove lovmessige overtredelser, ville det nok vært vanskeligere for avisen å harselere med det.

Om ungdomskriminaliteten i Nord-Trøndelag fulgte den internasjonale stigende kurven, er vanskelig å bevise og det er heller ikke formålet. Det man kan si for sikkert, er at Trønder-Avisas spalte, *Politiets dagbok*, gjorde underholdning av kriminalitet.

4.2 Moralsk panikk i Trønder-Avisa:

Avisers nyhetsartikler kan få leserne til å føle en viss angst. Lesernes reaksjoner og medias påvirkning var noe sosiologen Stanley Cohen forsket på. I sin bok, *Folk Devils and Moral Panics* fra 1972, diskuterte han fenomenet «moralsk panikk». Stanley Cohen studerte hvilken effekt mediene på 1960-tallet hadde på lesernes oppfatning. Han hevdet pressen, gjennom sine nyhetsoppslag, bidro til en «moralsk panikk» eller «moralsk bekymring» i samfunnet. Dette skapte videre en oppfatning blant befolkningen om at «noe måtte gjøres».¹⁷¹ I følge Cohen bidro altså media til å skape en følelse av angst blant befolkningen. På denne måten oppsto spørsmål av typen «hvor vil dette ende?» og «dette kan ikke vare evig?». I følge Line Lølands studium av avisers omtale av kriminalitet, hevdet Cohen at denne formen for moralsk panikk var noe alle samfunn fra tid og annen ville oppleve.¹⁷²

Selv om *Politiets dagbok* gjorde småkriminalitet til underholdning, belyste de mer seriøse artiklene i Trønder-Avisa kriminaliteten på en annerledes måte. Som nevnt var ungdomskriminalitet et internasjonalt problem. Dette var noe også Trønder-Avisa opplyste sine lesere om. 14. august 1957 kunne Trønder-Avisas abonnenter lese «*Ungdomskriminaliteten er et internasjonalt problem*».

¹⁷¹Gripsrud, 2002: 46

¹⁷²Stanley Cohen referert i Løland, 2007: 86

Artikkelen formidlet foruroligende tall fra USA og Sovjet-Russland, som viste til en enorm prosentøkning av unge kriminelle. Artikkelen fortalte videre at forholdene var verst i Japan. I «*atomnederlagets skygge*» var ungdommen ustyrlig. De drepte taxisjåfører for drikkepenger, voldtok jenter og drepte hverandre i slagsmål.¹⁷³

En annen artikkel i Trønder-Avisa hadde overskriften «*Unge mennesker minst lovlydige*».¹⁷⁴ Artikkelen opplyste at ungdomskriminalitet hadde vært et tema i FN. I FNs rapport ble bekymrende tall lagt frem. I 1956 var 66,4% av biltyveriene og 53,9% av innbruddene i USA begått av mennesker under 18 år. I Canada var 70,3% av alle tyverier i 1955 begått av ungdommer under 18 år, sammenliknet med 58,8% i 1947.¹⁷⁵ Kriminaliteten hadde økt betraktelig på andre siden av Atlanterhavet.

De to artiklene over kunne antakelig fått leserne til å føle en form for angst. Selv om Stanley Cohens forskning tok utgangspunkt i 1960-tallets samfunn, var den moralske panikken media skapte, lett synlig også på 1950-tallet. Det gikk omtrent ikke en uke der media-Norge ikke inneholdt enten bekymrende leserinnlegg, eller opplysende artikler om ungdomskriminalitet. Dette var noe også Trønder-Avisa påpekte. «*Vi kan nesten ikke huske et emne som i etterkrigsårene har beholdt sin aktualitet i så vidt usvekket grad som tilfellet er med ungdomskriminalitet*».¹⁷⁶ En del av skylden fikk filmindustrien. På 1950-tallet kom det flere filmer hvor ungdommelig opprørskhet var det gjennomgående temaområdet. *Blackboard Jungle*, *Rock Around the Clock*, *Gylne Ungdom* og *Rotløs Ungdom*, for å nevne noen, var alle filmer eksempler på det.

Filmer hadde en påvirkningskraft på ungdom, konkluderte den kanadiske psykologen Albert og hans medarbeidere på 1950-tallet. Gjennom sine studier påviste han det som ble kalt *imitasjonsteorien* eller *læringsteorien*. Den gikk ut på at seerne – særlig barn og unge – lærte voldelige atferdsmønstre av figurene i filmer.¹⁷⁷

Som vi har sett, er det lite trolig at *Rock Around the Clock* ble vist i Nord-Trøndelag, men Trønder-Avisa var likevel klar over filmers påvirkningskraft på ungdommen. Det kom tydelig fram i filmkritikerens rapport av *Gylne Ungdom*. *Gylne Ungdom* var en norsk film fra 1956 som omhandlet en kynisk gymnasiast som levde under harde kår i Oslo. Gymnasiasten bedrev plyndring,

173Trønder-Avisa 14.08.1957

174Trønder-Avisa 24.09.1958

175Trønder-Avisa 24.09.1958

176Trønder-Avisa 14.04.1959

177Gripsrud, 2002: 47

hyttetyverier og frekke hensynsløse innbrudd for å redde familiens økonomi. Trønder-Avisas utsendte filmkritiker hadde følgende å si etter å ha sett filmen:

[...] til tross for at den er norsk virker den noe fremmed i vårt miljø. Og gudskjelov får en si. [...] Den ungdommen som var i kinosalen på første forestilling i går kveld lot seg i hvert fall ikke bløffe av all «råbarskheden» - tvert om. De gjennomskuet de «tøffe», og fikk seg en god latter av og til. Det var ærlig talt befriende å høre en så sunn reaksjon. [...] Den er langt bortenfor alt som har med det jevne alminnelige ungdomsliv.¹⁷⁸

Filmjournalisten beskrev filmens setting som fremmed. Filmen representerte et miljø han ikke kjente seg igjen i. Ikke bare var han glad for det, men også at ungdommen som så filmen responderte slik de gjorde. Hvorfor skulle han være glad for at ungdommen reagerte rolig og normalt? På den ene siden kunne filmanmelderen ha hatt hendelsene i etterkant av *Rock Around the Clock* i Oslo friskt i minnet.¹⁷⁹ På den andre siden kunne filmanmelderen være klar over filmers påvirkningskraft på ungdommen, slik som Albert Bandura påpekte. I så måte var det en viss angst iboende hos filmkritikeren. Jeg aner at journalistene hadde et snev av frykt, og kun ventet på at ungdomsopprør også skulle bryte ut i Steinkjer. «Gudskjelov», som journalisten selv ytret, kunne samfunnet leve i fred, enda litt til. Videre skrev filmanmelderen:

Vi vet jo at Oslo er i ferd med å bli en storby, og i en sådan kan det vel foregå både ett og annet som ikke er bra. La gå med det, men noe Sodoma er den forhåpentligvis ikke.

I dette avsnittet viste journalisten til avstanden mellom Nord-Trøndelag og Oslo. I Oslo foregikk det mange umoralske hendelser som var Oslo unikt i norsk kontekst. Dette fordi Oslo var en storby, hevdet anmelderen. Journalisten avsluttet med å håpe at Oslo ikke var et nytt Sodoma.¹⁸⁰ Dette var en meget sterk sammenlikning å trekke. Men det belyste filmkritikerens syn. Forhåpentligvis var ikke Oslo blitt noe Sodoma, men én ting var sikkert, Nord-Trøndelag var fortsatt frelst. Den holdningen journalisten viste til, kan tolkes som uttrykk for det Hallvard Tjelmeland i en artikkel om aviser som kilde, pekte på som *fellesskapsdannende*.¹⁸¹

Fellesskap oppsto ikke uten videre. Avisene var bidragsyterne til det, mente Hallvard Tjelmeland. Avisene utgjorde en viktig forutsetning for at fellesskapet skulle kunne oppstå. Avisene speilet og formet ulike fellesskap, i dette tilfellet det nord-trønderske, med innebygde stemninger.¹⁸² Stemningen her var den kristne metaforen. Ved å karakterisere Oslo som et mulig Sodoma, skapte

178Trønder-Avisa 18.1.1957

179Se kapittel 2: 17

180Sodoma var en by som Gud lot utslette med ild og aske på bakgrunn av beboernes bunnløse synder. «Første Mosebok 18:16 – 19:29» i *Bibelen: Guds ord*, Nesbyen, 1998: 19-21

181Tjelmeland 2004: 128

182Tjelmeland, 2004: 124

han en avstand mellom hovedstaden og Nord-Trøndelag. Journalisten bidro også til fellesskapsdanningen ved det personlige pronomenet «vi», som inkluderte leseren i fellesskapet. De som tilhørte Nord-Trøndelag var ett fellesskap, hovedstaden et annet. Det var i Oslo kriminaliteten herjet. Ved å ta avstand fra Oslo og hendelsene der, kan man hevde at journalisten indirekte speilet det nord-trønderske ungdomsmiljøet som lovlydig. Likevel var det kanskje en underliggende moralsk panikk i filmanmeldelsen. Ungdomskriminalitetens klamme hånd hadde tatt grep om Oslo. Den kunne også komme til Nord-Trøndelag.

Det skal legges til at heller ikke VGs filmanmelder kjente seg igjen i filmens beskrivelse av det barske Oslo-miljøet:

Har nå Sinding¹⁸³ villet noe mer enn å måke sammen et produkt som kan kvalifisere til statsstøtte? [...] Det er nesten ikke et levende menneske i filmen, ja, ikke en gang typer, bare underlige figurer som beveger seg i en stivkonstruert og livsfjern handling og fremsier selsomt unaturlige replikker.¹⁸⁴

VGs filmanmelder kunne ikke begripe at filmens handling kunne være virkelighetsnær. For ham var filmen kun fantasi. I motsetning til Trønder-Avisas filmanmelder, viste ikke VGs journalist noen form for frykt. Han tok avstand fra filmen, og ytret heller at den framsto som virkelighetsfjern framfor troverdig. Av de to avisenes, er det tydelig at det var Trønder-Avisa som bidro til moralsk panikk, i alle fall en viss engstelse, da det kom til filmanmeldelsene av *Gylne Ungdom*.

Et annet eksempel på moralsk panikk i Trønder-Avisa var en artikkel fra 15. april 1958, som rapporterte om kriminalitet i regionen.

185

Til Trønder-Avisa å være, var denne overskriften svært synlig, og dro lesernes øyne direkte til saken. Her fikk leseren virkelig inntrykk av at dramatiske hendelser hadde funnet inntruffet i

183Leif Sindig. Regissør av *Gylne Ungdom*

184VG 21.08.1956

185Trønder-Avisa 15.04.1958

Levanger. Overskriften fikk mest sannsynlig leseren til å trekke skumle assosiasjoner. Selve artikkelen opplyste at politiet i Levanger hadde opprullet årsaken til en hel rekke småtyverier. Det viste seg at det var to unge gutter som sto bak tyveriene.

Det er tyverier av lommebøker i klær, guttene hadde spesialisert seg. [...] I et tilfelle ble det fra et ytterplagg som hang i venteværelset hos en tannlege stjålet en portemoné med hele 250 kroner. I et annet tilfelle ble det fra samme venteværelse stjålet en pengepung med 30 kroner, 1 dollar og diverse svenske penger.¹⁸⁶

I følge statistisk sentralbyrå, tilsvarte 250 kroner i 1958, 2884 kroner i dagens kroneverdi.¹⁸⁷ I dag ville ikke en slik kriminell forseelse fått spalteplass i avisene. Det var også noen litterære grep journalisten benyttet seg av som viser til en tilstedeværelse av moralsk panikk. Journalisten sa at guttene hadde spesialisert seg. På den måten hevdet han at guttene hadde «utdannet seg» eller å ha dyrket en spesiell gren innen kriminaliteten og utviklet en spesiell ferdighet. Man kan undre om journalisten hintet til at ungdommene drev, det vi i dag ville kalt, organisert kriminalitet. Videre rapporterte journalisten om et annet tilfelle der «*tyvebanden*» hadde stjålet en pengepung som inneholdt 30 kroner, 1 dollar og noen svenske penger. Igjen var det en liten sum norske kroner det var snakk om. Men hvorfor nevnte journalisten én dollar? Det er to alternativer som slår meg. På den ene siden ville journalisten bedrive grundig journalistikk. Alle kortene skulle på bordet. På den andre siden ville journalisten få frem det eksotiske i nyheten. Dette var en internasjonal affære. Uansett årsak; overskriften og artikkelen var skrevet på en måte som gjorde den egnet til å skape en viss moralsk panikk.

Samtidig hadde også Trønder-Avisa oppløftende nyheter å meddele. 16. april 1959 kunne man lese i Trønder-Avisa at kriminaliteten var minst i de trønderske bygdene. Dr. jur. Brattholm holdt et foredrag i Steinkjer og opplyste dette. I 1955, var ungdomskriminaliteten lav, hevdet han. Omtrent tusen ungdommer ble funnet skyldig i en forbrytelse. I 1956 nådde tallet 1600, og i 1957 ble tallet to tusen. Den økte folkemengden ville i framtiden få antall kriminelle til å stige til omtrent tre tusen i 1965, skrev Trønder-Avisa. Medregnet den relative stigningen kunne tallet strekke seg til mellom fire og fem tusen ungdomskriminelle individer. Samtidig rapporterte Trønder-Avisa at den kriminelle økningen hadde vært mindre enn ellers i bygdene i Trøndelag.¹⁸⁸ Hvilken geografisk avgrensning dr. jur. Brattholm henviste til, var ikke nevnt i artikkelen. Trønder-Avisa beroliget sine lesere i denne artikkelen. I de trønderske bygdene var ikke kriminaliteten et problem. Samtidig var

186Trønder-Avisa 15.04.1958

187<http://www.ssb.no/kpi/kpi.cgi?lang=n&beloep=250&framaaned=Gj.snitt&fraaar=1958&tilmaaned=Gj.snitt&tilaar=2011>,

Statistisk Sentralbyrå: Konsumprisindeksen, 05.02.2012

188Trønder-Avisa 16.04.1958

denne artikkelen et eksempel på «moralsk panikk»-skapende journalistikk. Dette fordi den viste til en viss engstelse for framtiden.

4.3 «Noe må gjøres»:

Som nevnt mente Stanley Cohen, at media dannet en oppfatning i samfunnet at noe måtte gjøres. Denne holdningen var også synlig i Trønder-Avisas kronikker, artikler og leserinnlegg i perioden 1956 til 1959. Anerkjennelsen av ungdomskriminalitet, spørsmålet om hvorfor ungdommen oppførte seg slik de gjorde, samt løsninger på problemet ble hyppig drøftet i media-Norge, også i Trønder-Avisa.

Fredag 23. november 1956 hadde filmen *Rotløs Ungdom* premiere i Steinkjer.¹⁸⁹ *Rotløs Ungdom* tok for seg ungdomskriminaliteten som samfunnsproblem i datidens USA. Filmen handlet om familier i bedre stilte hjem som mistet kontakten med barna sine. Disse barna følte seg rotløse og gikk sammen i grupper som utfordret loven. Trønder-Avisas filmanmelder var svært begeistret over filmen, særlig for dens aktualitet den representerte:

Vi kan innvende at dette er et typisk amerikansk problem. Det er ikke tilfelle. Denne stadige kranqlingen innen familien møter vi i tusenvis av norske hjem, og den har ført til at hundrevis av norsk ungdom er blitt rotløse på samme måte. Derfor er filmen like aktuell her i Steinkjer som i Amerika. [...] «Rotløs ungdom» er en stor og gripende film, som maner til alvorlig ettertanke.¹⁹⁰

Man kan ut fra filmanmeldelsen argumentere for at angsten for ungdomskriminalitet var noe som virkelig var gjeldende i Nord-Trøndelag. Filmanmelderen benyttet det meste av sin spalteplass til å oppfordre leseren om å se filmen på grunn av dens aktualitet. Han hevdet filmens handlingsmønster var vel så reell i Steinkjer som i USA. I motsetning til anmeldelsen av *Gylne Ungdom*, viste ikke filmkritikeren til en avstand mellom Nord-Trøndelag og filmens lokasjon. Tvert imot. Ved å mane sine lesere til å se filmen på grunn av dens aktualitet, viste filmanmelderen til at «noe måtte gjøres». Også her var den moralske bekymringen tilstedeværende, men her åpnes også debatten om ungdomskriminalitet.

3. desember 1957 ble skoleinspektør H. P. Tønne sitert i Trønder-Avisa. Han mente at barna i oppvekstårene manglet et hjem.

Det må være en årsak til at ungdomskriminaliteten synes å stige med økt levestandard.
[...] Det er ganske klart at når de som fedre og mødre skal være er mer opptatt av å skrape

189Trønder-Avisa 23.11.1956

190Trønder-Avisa 24.12.1956

sammen penger til vaskemaskin, kjøleskap, radiogrammofon og bil, makter de ikke å ta seg av ungene som de burde. [...] Vår store ulykke er nettopp dette at vi skal kappes med naboen i utenpåklint rikdom. Rekker ikke husfarens lønn til, må mor gå ut i arbeidslivet.

191

Skoleinspektør H. P. Tønnes årsaksforklaring til ungdomskriminaliteten var den økte velstanden samfunnet opplevde. Foreldres begjær etter materielle goder, førte til en forsømmelse av barneoppdragelsen, mente han. Dette var i tråd med *Rotløs Ungdoms* tematikk og filmanmelderens poeng. Skoleinspektør H. P. Tønne kom ikke med noen løsning til problemet, men hans rop om at «*noe måtte gjøres*» kom også her tydelig fram. Selv om H. P. Tønne la skylden over på foreldrene, var den moralske panikken vedrørende ungdomsproblemene tilstedeværende.

Ti dager senere viste en annen artikkel til holdningen om at «*dette kan ikke vare evig*». Artikkelen overskrift, «*De unges fritid*», belyste hvor forfatteren mente problemet lå.¹⁹² Journalisten, som signerte artikkelen med initialene VP, mente ungdomstilbudet til ungdommene på bygda var begredelig, sammenliknet med de større byene.¹⁹³

I de aller fleste mindre samfunn, enten det er i bygder eller småbyer, er det derimot få muligheter for ungdom som gjerne vil bruke kveldene til noe annet enn å henge på et hjørne eller foran en kiosk.

Videre viste han til kinofilmene ungdommene fikk se, «*ofte var skrap*». Kinoene ønsket bare å tjene mest mulig penger, og valgte da filmer som kostet lite å kjøpe. VP mente det burde bli dannet et kinostyre som brakte vellagede og kunstnerisk høyverdige filmer. På den måten ville ungdommen få en filmkunst som ikke bare virket nedbrytende. Videre tok journalisten for seg de festtilbudene unge ble tilbudt. Også her mente journalisten at ungdommen var et offer. Festarrangørene var kun ute etter å tjene penger enklest mulig, mente han.

Det er sjelden noen munter stemning når det er fest på lokalet. De fleste jentene sitter over, guttene står i flokk ved døren. Enn om det ble satt i gang litt allsang og arrangert noen leker for dem mellom dansene, slik at en fikk aktivisert de unge?

Journalisten gjorde det klart at det var mangel på gode kulturtilbud som var årsaken til ungdommens rotløshet. De var offer for griske arrangører som kun var ute etter ungdommens penger. «*Noe måtte gjøres*», og her var det klart at et bredere kulturtilbud, med økt kvalitet, var løsningen.

191Trønder-Avisa 03.12.1957

192Trønder-Avisa 13.12.1957

193Har ikke lyktes meg å finne ut hvem journalisten var

I Trønder-Avisa kunne man, ti dager senere, lese en lengre kronikk med overskriften «*Ungdom på gale veier*»¹⁹⁴ Journalisten åpnet kronikken med å presentere, det han kalte, konservative holdninger til ungdomskriminalitet. Samfunnet reagerte for mildt på de utskeielsene som fant sted, skrev han. Som vi skal se, var ikke dette en holdning kronikkens forfatter delte. Han skrev videre:

I våre dager gjør pressen tjeneste som gapestokk. Det er ikke så lenge siden en høyreavis hengte ut navnet på en ung mann som var tiltalt for første gang, stikk i strid med god, norsk presseskikk.

I dette sitatet viste journalisten sitt politiske ståsted. Han rakk ned på en «*høyreavis*» som tilsynelatende hadde opptrådt uredelig. I kapittel én var vi innom Edvard Bulls tese om journalisters udugelige evne til å være objektiv, og her ser vi et eksempel på en subjektiv holdning i journalistens tekst. Som nevnt tidligere, var Trønder-Avisa en avis med forankring i Venstre og Senterpartiet. Dette medførte en mer liberal holdning, noe journalisten her uttrykte. Den liberale holdningen fortsatte videre:

Vi er omgjerdet på alle ender og kanter av lovbestemmelser og påbud og reglementer. Samfunnet er blitt litt av et drivhus. [...] Mange unge har følelsen av at de nesten ikke kan røre seg, og det er forståelig at livet kan bli kjedelig for ungdom med stor aktivitetstrang og behov for opplevelser. [...] Eventyrlystne ungdommer kan lett komme til å rote seg opp i noe kriminelt. Skal samfunnet reagere strengt eller forståelsesfullt på eventuelle kriminelle handlinger?

Her viste journalisten medfølelse til ungdommen. Dagliglivet til ungdommen i det moderne samfunnet var for trivielt. Samfunnet, som han karakteriserte som fylt av «*regler*» og «*lovbestemmelser*», kneblet ungdommen, mente han. Den naturlige trangen til å rase fra seg, som var iboende i ungdommen, fikk ikke utløp. Det var derfor ikke rart at ungdommen lett rotet seg opp i kriminelle handlinger. Journalisten var svært liberal i sin tankegang, og nærmest minnet leserne på at alle hadde vært ung en gang, og at det var andre tider da. Avslutningsvis åpnet han for diskusjon om hvordan samfunnet skulle få bukt med den ungdomskriminelle tendensen. Selv hadde han et forslag:

Gjør vi en eventyrlysten ungdom til fengselsfugl, skal det en Skrefsruds karakterstyrke til å komme seg på beina igjen. [...] Gå bort og synd ikke mer, sa den store mester. Det samme bør vi si til unge folk som kommer i konflikt med loven. [...] Det verste vi kan gjøre er å putte dem i fengsel – et Kains merke på pannen.

Til å begynne med henviste kronikkens forfatter til Skrefsrud. Lars Olsen Skrefsrud var i 1858 en 19 år gammel ungdom, som endte i fengsel i fire år på grunn av et lite tyveri. I fengselet fikk han et kall om å bli misjonær og ble senere grunnlegger av den norske misjonsorganisasjonen

194Trønder-Avisa 23.12.1957

Santalmisjonen.¹⁹⁵ Med denne henvisningen, mente journalisten at man ikke kan regne med at alle ungdommer klarte å leve opp til Skrefsruds eksemplariske omveltning. Dette kan tolkes på to måter. På den ene siden kan journalisten ha ment at ungdommen i hovedsak var lite ambisiøs i utgangspunktet, og den karakterstyrken Skrefsrud viste var unik. På den annen side kunne han ha ment at Skrefsrud ble for hardt straffet i sin tid. Det er mest trolig at det sistnevnte var tilfellet og at journalisten forfektet en liberal holdning til ungdom og straff.

Videre brukte journalisten kristne analogier for å belyse sin løsning på ungdomskriminaliteten. Han henviste til Jesu ord om å ikke synde mer. Igjen viste kronikkens forfatter sin liberale side. «*Gå bort og synd ikke mer*», er et sitat fra Jesus på Oljeberget. Fariseerne hadde knepet en kvinne på fersk gjerning i ekteskapsbrudd. I loven hadde Moses påbudt steining av slike kvinner. Jesus derimot svarte: «*Den av dere som er uten synd, kan kaste den første steinen på henne*». Ingen kastet noen stein, og Jesus endte med å la kvinnen gå sin vei, mot at hun lovet å ikke synde igjen.¹⁹⁶ Denne analogien belyste journalistens syn. Alle i samfunnet har på et eller annet vis syndet. Om Jesus kunne tilgi synder, forankret i konservative lovbestemmelser, kunne datidens samfunn gjøre det samme når det kom til ungdommen, hevdet han. Det verste samfunnet kunne gjøre var å sette «*Kains merke på pannen*». Dette var nok en kristen analogi. I følge Bibelen, var Kain og Abel Adam og Evas barn. Kain drepte sin bror og Gud straffet ham ved å sette et merke på ham, «*Kains merke*». Merket symboliserte Kain som brodermorder, noe alle han møtte ville forstå.¹⁹⁷ Journalistens mening kom tydelig fram. Man måtte ikke se ned på ungdommen. Gjennom kristne analogier, påpekte han at en mer liberal holdning til ungdommen var løsningen. Ungdommen måtte ikke forhåndsømmes. Ble det begått ungdomskriminalitet, måtte samfunnet, i tråd med god kristen skikk, være beredt til å tilgi, mente journalisten.

Også «*Hvermannsen*» meldte seg inn i debatten vedrørende ungdomskriminalitet. 16. april 1958 var det et leserinnlegg i *Ordet Fritt*, som var ført i pennen av en lærerinne i byfolkeskolen. Hvilken byfolkeskole nevnte hun ikke. Hun skrev:

Det hersker i dag en overbærenhet når det gjelder ungdommens unoter og uoppdragenhet. [...] Deres oppgittethet og mangel på utholdenhet og innsatsvilje på den annen, så snart det blir forlangt noe av dem. [...] For å si det rett fram: Ungene i dag er bortskjemte, overbeskyttet og dullet med som aldri før.¹⁹⁸

195http://snl.no/Lars_Olsen_Skrefsrud, Store Norske Leksikon: Lars Olsen Skrefsrud, 06.02.2012

196«Johannesevangeliet, 8:1 – 8:11» i *Bibelen: Guds ord*, 1998: 146-147

197«1. Mosebok, 4:1 – 4:16» i *Bibelen: Guds ord*, 1998: 5

198Trønder-Avisa 16.04.1958

Hva lærerinnen mente om sine elevers holdninger kom tydelig fram. Ungdommen viste holdninger hun ikke hadde opplevd tidligere. Hun fortsatte:

Syt, syt! «Forståelse» og jammer på alle kanter. Det er så synd i oss så, mener ungdommen, vi mangler både det ene og det andre som vi godt kunne tenke oss å ha. [...] Nå er det faktisk blitt slik at om en rampegjeng plyndrer en kiosk eller et par pøbler knaller til en drosjesjåfør i hodet med døden til følge, så har vi straks dette hylekoret av medfølelse og medforstående «tanter» av begge kjønn. Stakkar, det er så synd på den arme skakk-kjørte og rotløse ungdommen så..... [...]

Her opptrådte lærerinnen på en måte som kan tolkes som aggressivt. Hun beskrev ungdommen som sutrende og bortskjemte mennesker som maset til seg materielle goder. Videre beskrev hun satirisk borgersamfunnet slik hun oppfattet det. Hun betegnet det som bestående av mennesker som opptrådte passivt og feigt. Om en ungdom begikk en ulovlig handling, ble ungdommen straks beskyttet av medfølende «tanter» som tok ungdommen til forsvar. I den siste setningen i sitatet over, brukte lærerinnen skarp satire og ironi. Hun syntes absolutt ikke synd på ungdommen, og så betegnelsen rotløse som en banal skildring. Hun fortsatte leserinnlegget med:

Saken er at vi som voksne skulle være, ligger på kne for disse unge rampene og geberder oss som fjols og rene julenisser for dem.

Her gikk hun til angrep på sin egen generasjon. Det var i hjemmet feilen lå. Som vi har sett tidligere, hevdet også skoleinspektør H. P. Tønne at problemet lå i hjemmet. Han mente derimot det var foreldrenes higen etter materielle goder, som var årsaksforklaringen på ungdommens herjinger. Lærerinnen på sin side siktet til barneoppdragelsen. Dens slappe tøyler, noe som resulterte i ungdomskriminalitet, hevdet hun. De voksne strammet ikke opp de unge, men heller opptrådte som feige og gavmilde. Hun viste til en veldig konservativ holdning, noe som tydelig kom fram mot slutten av leserinnlegget.

Etter en forbrytelse mot andres liv og velferd følger straff, uten personlig anseelse. Slik må det være i en rett-stat, ellers lurer anarkiet like om hjørnet. Ungdommen bebreider sine hjem sine foresatte, samfunnet, - for all misère.

Vi har tidligere sett på kronikken «*Ungdom på gale veier*», hvor Trønder-Avisas journalist åpnet for et mer liberalt syn på ungdommen. Det var tydelig at lærerinnen som forfattet dette leserinnlegget ikke delte det synet. Å møte unge kriminelle med medfølelse var et feilgrep, mente hun.

Lærerinnens ståsted i saken kan være vanskelig å oppfatte. Leserinnlegg bar preg av tvetydighet. Det var tydelig at lærerinnen ikke kunne fordra datidens ungdom, men samtidig fordre hun heller ikke sin egen generasjon. Hun mente ungdommen var grufulle, men det var de voksne som måtte

stå til ansvar. Lærerinnen mente tydelig at «*noe måtte gjøres*». For henne var det strengere barneoppdragelse samt strengere straff for lovovertridelser som var løsningen.

Ikke alle var enige med lærerinnen. I en fødselsdagssamtale med Gustav Aas som fylte 90 år, sa han til Trønder-Avisas journalist:

Jeg kan ikke skjønne at ungdommen i dag er verre enn den gang jeg var ung. Vi var noen villstyringer. Nei, ungdommen er svært så høflig og grei mot meg, – alle sammen er snille mot meg!¹⁹⁹

I Levanger ble ungdomskriminaliteten heftig debattert i byens Rotary Klubb. Det kunne Trønder-Avisa rapportere 9. oktober 1958, med overskriften «*Svikten ligger i heimene først og fremst*».²⁰⁰ Avisen kunne rapportere om at det fra flere hold ble pekt på at de unge var rotløs og manglet moralnormer. Konklusjonen fra møtet var vanskelig å trekke, skrev Trønder-Avisa, men det ble pekt på at hjemmene hadde det største ansvaret. Oppfatningen om at «*noe måtte gjøres*», rådet også her. Det var dommer Kjeld Bugge som innledet møtet. Han minnet om at ungdomskriminalitet ikke var et nytt fenomen eller særegent for tiden de levde i. Likevel var ungdomskriminalitet et økende problem sa han. Han ga ordet videre til kyrkoherde Percy Hallencreutz.²⁰¹ Han hevdet de unge var rotløse, delvis på grunn av den verden som ble presentert gjennom filmer. Men han trakk også fram et poeng vi ikke har sett på tidligere. Bymiljøet hadde ført til en brist på de faste livsnormer, mente kyrkoherden. Han viste til at folk flyttet fra den «*gode levende heimen f.eks opp i Helgådalen*» til bymiljøet med dets mange stengsler.²⁰² Barn fikk ikke utvikle seg naturlig, slik som på bygda og gårdene. Dette var i følge kyrkoherden hovedårsaken til ungdommens rotløshet i Nord-Trøndelag. Han mente byborgernes oppgave var å hjelpe de tilflyttede å forstå samfunnet og lære dem samfunnsånd og medborgersinn.

Den neste som fikk ordet på Rotary Klubbens møte, var sokneprest Tvetter. Han mente at det ungdommen manglet var normer. «*Hvordan er det med de unge og De 10 bud?*».²⁰³ Skoleinspektør Nergaard pekte på at hjemmet var det viktigste i dette spørsmålet. Han delte skoleinspektør, H. P. Tønnes mening om velferdssamfunnets uheldige virkninger, som vi har sett tidligere. De unge ble overlatt til seg selv fordi foreldrene var ute for å tjene penger for å greie utgiftene. De ble rotløse, og det var det som resulterte i kriminalitet, hevdet han. Lærer Einar Hammer trodde ikke

199Trønder-Avisa 30.04.1957

200Trønder-Avisa 09.10.1958

201Kyrkoherde er en stilling som arbeidsledende prest innen et pastorat i den Svenska kyrkan.

202Trønder-Avisa 09.10.1958

203Trønder-Avisa 09.10.1958

ungdommen var verre en før. Dette synet delte lærer Arne Strand. Han pekte på at hvert krumspring en ungdom gjorde ble omhyggelig journalført. På den måten fikk man se statistikk som viste hvor galt alt er. Slik var det ikke tidligere, hevdet han. Det later til at Arne Strand var klar over avisenes «moralske panikk»-skapende funksjon.

Meningene var mange i Levanger den kvelden. Trønder-Avisas referat fra Rotarys møte belyser for oss hvor aktuell ungdomskriminalitet var for befolkningen i Nord-Trøndelag. Oppfatningen om at «*noe måtte gjøres*» var høyst gjeldende, men «hvordan» var ikke entydig. Kyrkoherden hevdet man måtte få bukt på de umoralske filmene. Samtidig måtte byborgerne vise medborgersinn og integrere tilflyttede bygdeungdommer som var lett påvirkelige av byenes umoralskhet, hevdet han. Religion var løsningen hevdet sokneprest Tveter. Økt morallære ville få bukt med problemet. Et annet syn var at foreldrene måtte være mer tilstedeværende i hjemmet. Man måtte få slutt på higen etter materielle goder.

4.4 Ungdommen forklarte selv ungdomskriminaliteten:

Fram til 1959 hadde ikke ungdommens egne meninger omkring ungdomskriminaliteten blitt presentert i Trønder-Avisa. Dette endret seg 31. januar 1959, da avisen trykket en lengre kronikk med overskriften «*En Steinkjer-ungdoms syn på ungdomskriminaliteten*». Frem til da hadde kun uinnvidde uttalt seg om ungdomsproblemene. Denne gangen skulle den belyses fra innsiden. Som K. F. kronikkens forfatter, selv skrev: «*Jeg mener å vite en del om tidens ungdom, for «på seg selv kjenner man andre», heter det jo*».²⁰⁴ Kronikken dekket hele to avissider og gikk tematisk gjennom beskyldningene ungdommene hadde blitt stilt ovenfor.

Det første K. F. tok opp var «*Tidens jag*». Han mente de unge i sin samtid var grepet av tidens rastløse jag. «*Alt skal jo gå med lynets fart*», skrev han. Han mente ungdommen var smittet av denne farten og at alt skulle oppleves i nuet. Han mente ungdommen var forvirret og omtumlet av fartens tidsalder, og hadde vanskelig for å finne seg selv. «*Alle sammen søker vi etter noe som vi ikke er klar over hva er*», skrev han. Det neste han tok opp var «*Den politiske spenning*». Han fortsatte:

Den politiske spenningen i verden gjør nok også sin virkning på oss, selv om mange av oss ikke har politiske interesser. [...] Hvorfor skulle vi ikke leve livet, når vi kanskje snart skal bli borte i et lysglimt eller langsomt pines til døde av radioaktive stråler.

Her snakket han ut fra et sinn som var forankret i den kalde krigs realiteter. En tredje verdenskrig

204Trønder-Avisa 31.01.1959

kunne når som helst oppstå. Samtidens ungdom var de som måtte ut i en eventuell krig. Han mente mange av ungdommene ikke var politisk interesserte, men at den «*politiske spenningen i verden*» lå i underbevisstheten på ungdommen. Nettopp derfor ville ungdommen leve mens de hadde anledning til det. Dette kan tolkes som det sosiologen Helmut Schelsky kalte «den skeptiske generasjonen» og David Riesman «the cool student», som vi har sett tidligere.²⁰⁵ Ungdommen var skeptiske til de politiske spenningene i verden og gav derfor blaffen. Hvorfor dette ledet til ungdomskriminalitet sa ikke K. F. noe om. Det kan likevel tolkes dit hen at han mente ungdomskriminalitet var en form for opprør. Et opprør mot den «sikre død» ungdommen snart ville møte.

Det neste punktet K. F. tok for seg var «*Filmens innflytelse*». Dette har vi sett på tidligere. Det er likevel interessant å se at en ungdom var enig i de voksnes holdninger. Han skrev:

For mange av oss er filmene blitt en del av virkeligheten. Vi er med andre ord ikke lenger istand til å skille klart mellom drøm og virkelighet. [...] For å si det med rene ord, så har vi unge mindreverdighetskomplekser. [...] Noe av grunnen til dette må man tilskrive stjernedyrkelsen. Vi drømmer om å bli en ny Hjallis eller Presley, men på bunnen vet vi at det er umulig. [...] Og før eller senere må vi ha utløp for vår selvhevdelsestrang. Rock'n-roll-opptøyene var et glimrende eksempel på det.

Vi har tidligere sett på Albert Banduras teori om filmers dårlige innflytelse på ungdommen. Han hevdet barn og unge ønsket å lære voldelige atferdsmønstre av figurene i filmer. Kronikken til K. F. derimot, argumenterte mot Banduras teori. Han mente det var mindreverdighetskomplekser som var årsak til ungdomskriminaliteten, ikke det sterke ønske om å bli slik som idolene. Han skrev at drømmen om å bli en av datidens stjerner var en umulighet, noe ungdommen var klar over. Det var følelsen av å ikke nå opp, som ledet til ungdomskriminalitet. Det var altså ikke ungdommens trang til å ape etter stjernene, men heller følelsen av å ha mislykket som var roten til det onde, hevdet K. F.

«*Hjemmet*» var det neste fokuset til K. F.:

Begge foreldrene arbeider utenfor hjemmet, og når barna kommer hjem fra skolen, finner de bare en tom leilighet.

Igjen ser vi at K. F. tok opp et tema andre hadde gjort før. Han mente foreldrenes mangel på tilstedeværelse var en uting. Dette har vi vært inne på før, og K. F. bekreftet i så måte dette. Men han nevnte videre et moment som ikke var diskutert tidligere i denne sammenheng:

²⁰⁵Se kapittel 2: 15-16

Kvinnenes likestilling har nok også spilt en vesentlig rolle i den utglidningen som har funnet sted innen familien. Den moderne kvinne vil gjøre seg økonomisk uavhengig av mannen. Derfor går hun ut i arbeidslivet igjen etter at hun er gift, på bekostning av hjem og barn. Kunne hun bare engang for alle forstå at hennes plass er i hjemme. [...] Og mannen på sin side må lære seg til å respektere og sette den pris på kvinnen i hjemmet som hun fortjener.

I dag ville nok en slik uttalelse ha vakt oppsikt. Han var altså enig i de andres uttalelser, da blant annet skoleinspektør H. P. Tønne som vi har sett på tidligere. Foreldrene ønsket å jobbe, framfor å være hjemme og passe barna. Men han var ikke enig i at dette var kun av hensyn til materielle ønsker. Her ga K. F. kvinnens moderne feminisme skylden. Det virket som om han lengtet tilbake til husmødrenes tid.

Det siste fokuset K. F. viste til hadde overskriften «*Noe må gjøres*». For han var løsningen opplagt. «*De unge må få føle at de hører hjemme et sted, og at de betyr noe.*». Han mente ungdommen ble forsømt på mange områder, også det kulturelle. Dette var i tråd med journalisten VPs argument, som vi har sett på tidligere. K. F. mente Norsk Rikskringkasting forsømte og overså ungdommen. Han mente også at ungdomskriminalitet ikke lot seg løse ved strengere straff. Dette sto i kontrast til byfolkeskole-lærerinnens konservative løsning.

Avslutningsvis kom K. F. med en appell til de voksne. «*Tenk dere om. Ikke fordøm oss lenger, for vi er tross alt framtiden*». Gjennom hele kronikken betegnet K. F. ungdommen med personlige pronomener som «oss» og «vi». Det var altså tydelig at han så seg som talerør for all ungdom. Om dette da var meninger delt av datidens ungdom blir likevel vanskelig å konkludere med.

Et interessant poeng det er verdt å merke seg, er at ungdommen først kom til orde så sent som 1959, selv om temaet hadde vært gjennomgående i Trønder-Avisa fra 1956. Dette underbygger teorien til Kari Myklebost som ble presentert i kapittel én. Hun la vekt på at avisene skildret ungdomskulturen gjennom de voksnes øyne. Ungdom slapp sjeldent til i avisene. Avisskrivingen bar preg av voksne autoriteters syn på ungdommen, hevdet hun.²⁰⁶ Selv om Trønder-Avisa her presenterte en ungdoms syn på ungdomskriminaliteten, var det så sent som i 1959. Fram til da var det kun de voksne som hadde sluppet til.

4.5 Avslutning:

Det er tydelig at ungdomskriminalitet var noe som opptok Trønder-Avisa. I motsetning til rockens

²⁰⁶Se kapittel 1: 8

begrensede spalteplass i Trønder-Avisa, preget ungdomskriminalitet nyhetsbildet i Trønder-Avisa i mye større grad.²⁰⁷

Man kan få det inntrykket at Trønder-Avisas hadde et ambivalent forhold til ungdomskriminalitet. På den ene siden så ikke Trønder-Avisa ungdomskriminalitet som et særskilt problem. Spalten *Politiets dagbok* gjorde humor ut av kriminaliteten. Filmanmelderen av *Gylne Ungdom* hevdet at ungdomskriminalitet «*gudskjelov*» var ukjent for nord-trønderne. Han viste heller til en avstand mellom Oslos ungdomskriminelle tendenser og Nord-Trøndelag. En annen artikkel beskrev ungdommens naturlig trang til å rase fra seg og ytret en liberal holdning, samtidig som den formante samfunnet til å tilgi ungdommen. På den andre siden drev Trønder-Avisa likevel det Stanley Cohen kalte «moralsk panikk». Foruroligende tall og statistikker ble stadig presentert. Nyheten om noen unggutter som nasket 250 kroner, ble blåst opp og dramatisk presentert i Trønder-Avisa. Og filmanmeldelsen av *Rotløs Ungdom* skrev at ungdomskriminalitet var gjeldende også i Nord-Trøndelag.

Trønder-Avisas ståsted kan være vanskelig å definere, men kronikkene og leserinnleggene fra «Hvermannsen», belyste en tydeligere oppfatning av temaet. Ungdomskriminaliteten var et faktum, også i Nord-Trøndelag, og «*noe måtte gjøres*». Det som derimot ikke var klart, var hvordan de skulle bekjempe ungdomskriminaliteten. Det var bred enighet om at «*noe måtte gjøres*», men ikke hvordan de skulle gjøre det. Det ble presentert løsninger som: bedre kulturtilbud til ungdommen, økt forståelse av tidens ungdomskultur, evnen til å tilgi, strengere barneoppdragelse, strengere straff, integrering av bygdeungdommen, større fokus på religion. Alle mulige løsninger ble presentert, men ingen entydig enighet.

Avslutningsvis belyste jeg ungdommens egne meninger, presentert i Trønder-Avisa. K. P gikk langt i å bekrefte de holdningene som allerede hadde blitt presentert i avisen, men nyanserte bildet noe. Han trakk frem årsaksforklaringer som ikke hadde blitt drøftet tidligere. Tidens jag, verdenspolitikkens spenninger og mindreverdighetskomplekser, var alle delaktige i det som skapte ungdomskriminaliteten, hevdet han.

Det som slår meg, var at ingen la direkte skylden på ungdommen. Ungdommen ble nesten uskyldiggjort. Holdningen som rådet var at ungdommen var blitt uskikkelige, men det var ikke deres egen feil, men heller samfunnet de levde i. Skolen, foreldrene, bykulturen, filmene. Alle måtte

²⁰⁷Se kapittel 3: 47

ta ansvaret for ungdommens kriminelle tendens.

KAPITTEL 5: DEN NYE FESTKULTUREN

Hovedfokuset i dette kapittelet er å belyse hvordan synet på ungdommens festkultur var i Trønder-Avisa i perioden 1956 til 1960. Dette blir spesielt belyst gjennom en debatt i spalten *Ordet Fritt*, hvor festkulturen ble drøftet av flere aktører. Hvilke holdninger hadde menneskene som tok ordet i Trønder-Avisa til den nye festkulturen? Hvilke elementer av den nye festkulturen var det samfunnsmedlemmer hadde meninger om? Det andre fokuset vi skal se på er ungdom og alkohol. Som vi har sett i kapittel to, var ungdommens alkoholvaner ansett som et nasjonalt problem. Hvilken holdninger fikk plass i Trønder-Avisa om temaet?

Kapittelet vil også gjennomgående belyse den faktiske generasjonskløften som var synlig på 1950-tallet. Som vi har sett i kapittel to, utspilte det seg et større skille mellom ungdom og voksne i denne perioden. Vi vil også vurdere om den nye festkulturen underbygget denne oppfatningen.

5.1 En festkulturell revolusjon:

Det er flere tegn som tyder på at det foregikk en festkulturell forandring i Nord-Trøndelag i siste halvdel av 1950-tallet. Temaet var hyppig debattert i *Fritt Ord* i Trønder-Avisa, noe som gir oss verdifullt innblikk i saken. Onsdag 16. januar 1957 kunne man lese et leserinnlegg med overskriften «*Kor vert det av festkulturen?*».²⁰⁸ Leserinnlegget var signert Idar Brønstad, og han skrev:

Det har vorte ein tradisjon no at orkesteret og mannskoret her på Snåsa held sin song- og musikkfest på Vonheim 3. dag jul. No er det ein ting eg lurar på: Skal det også bli en tradisjon at en «gjeng» fra Steinkjer skal koma hit og halda bråk under framføringa av det lødige programmet som er oppsett også?

Idar Brønstad skrev, at i tradisjons tro ble det avholdt en fest 3. juledag. Sist fest, ble den nærmest invadert, slik han beskrev det. En ny festkultur var på trappene, og dette var han bekymret for. Det var ikke slik man skulle feste. Bråk og høylytt stemning hørte ikke hjemme under slike oppsetninger. Dette var imot alle tradisjoner og en slik oppførsel måtte ikke bli framtiden. Videre kan man bemerke seg at «*gjengen*» som ble nevnt kom fra Steinkjer. Bråkmakerne var altså ikke fra bygda. En rivalisering mellom bygd og by var vanlig, og at denne «*gjengen*» kom fra Steinkjer gjorde ikke saken bedre. Idar Brønstad var altså redd for at Steinkjers ukultur skulle spre seg til Snåsa.

Snåsa var da, og vil nok også i dag, karakteriseres som ei bygd. Bygda er og var et lokalsamfunn.

208Trønder-Avisa 16.01.1957

Begrepet «lokalsamfunn» brukes blant annet for å understreke den store betydningen nabofellesskapet hadde. Følelsen av samhørighet preget slike samfunn. I flere lokalsamfunn oppsto det i mange tilfeller en utpreget «vi»-følelse. Alle medlemmene, om det var naboen, familien eller kjøpmannen, deltok i det svært sammenknyttede «vi»-samfunnet. Kulturhistoriker Erling Bjurström hevdet at man med rette kunne anta at et slikt «vi»-samfunn også var konkurrerende innstilt til andre bygder.²⁰⁹ Det var denne rivaliserende innstillingen Idar Brønstad viste til i sitt leserinnlegg. «Vi»-samfunnet Snåsa, festet ikke slik «*gjengen*» fra Steinkjer gjorde. På bakgrunn av dette, kan man undre om kritikken var mer rettet mot inntrengerne av «vi»-samfunnet framfor ungdommens nye festvaner.

Videre beskrev Idar Brønstad sitt eget festprogram som lødig. Med det menes seriøst, høyverdig og viktig. Det var ikke det den nye generasjonen representerte. Videre skrev han:

Nei, godtfolk: La oss ikkje bli så avstumpa av rock'n'roll-mentaliteten at vi ikkje kan sitje stille under eit godt festprogram. [...] Sokneprest Mæle var i alle fall verdt å høyre på. Eg trur ikkje han heller lika bråket og tyggegummigymnastikken bak i salen. Ta litt meir omsyn til andre og vis at du har ei kjensle av noko som heiter k u l t u r.

Han henviste seg til sine likesinnede. Dette ble klart gjennom hans ordvalg. Hans appell var rettet mot sitt «*godtfolk*». Man kan derfor anta at han mente dette var meninger flere i samfunnet hadde. Han formante at den nye festkulturens musikk ikke måtte få rotfeste. Rock'n'roll måtte ikke «*avstumpe*» oss, sa han. Synonymer for «*avstumpet*» er blant annet følelsesløs, imbesill og dustete.²¹⁰ Han mente altså at rock'n'roll var åndelig nedbrytende. Videre kom han med en bønn til de unge. Ved å be ungdommen erkjenne hans kormusikk som kultur, sa han indirekte at det ungdommen da bedrev var ukultur.

Ut i fra Idar Brønstads leserinnlegg, kom det tydelig frem at det var et brudd i festkulturen. Det var den tradisjonelle festen, og den nye. Nå må det nevnes at dette muligens var en spesiell form for fest. Mye tyder på at dette i utgangspunktet var en lavmælt julefeiring, framfor en fest med dans og musikk. Dette fordi sokneprest Mæle holdt et innlegg på festen. I så måte ville nok de fleste ha rynket på nesen om tilsvarende bråk, som Idar Brønstad beskrev, hadde forekommet også i dag. Likevel underbygger dette leserinnlegget tesen om en generasjonskløft i Nord-Trøndelag.

31. januar 1957 var nok et leserinnlegg å finne i Trønder-Avisa. Leserinnlegget opplyste at en privatfest i Henning møtelyd i romjula noen uker før, visstnok ble avholdt av bonde- og

²⁰⁹Bjurström, 1982: 33

²¹⁰<http://ordnett.no/search?search=avstumpet&lang=no>, Ordnett: Avstumpet, 25.03.2012

småbrukerlaget. Tilsynelatende, var det ikke bonde- og småbrukerlaget som hadde avholdt festen:

Småbrukerlaget, i hvis navn lokalet skulle være bestilt, har altså funnet det ærekrenkende å skulle hatt noe med denne tilstelningen å bestille. En kan vel av dette med all ønskelig tydelighet slutte hva slags «fest» det har vært 6. juledag. [...] Men når det holdes fester av en slik karakter at arrangørene må forsøke å dekke seg bak andre for ikke å ha ansvaret, så må en bli noe betenkt.²¹¹

Her er det flere indisier på et brudd i festkulturen. Ved å benytte seg av anførselstegn markerte forfatteren en distanse fra ordet «fest». Det ble brukt som virkemiddel for å formidle den motsatt betydningen. Videre hentydet leserinnlegget at festen måtte ha inneholdt en luguber form for festing, da festen ble arrangert i falskt navn. Hvorfor skulle en fest skjule seg bak falsk navn dersom festarrangørene hadde rent mel i posen? Han tok avstand fra en festkultur som han så som umoden. Han hintet altså til at det var ungdommer som sto bak. Den oppfatningen forfatteren hadde, indikerte en eldre manns oppfatning, og generasjonskløften ble synliggjort.

Leserinnleggets forfatter gikk under pseudonymet «*Flere*». Igjen ser vi at leserinnleggets budskap, var en mening delt av flere. Det var ikke én persons ytring som fikk utløp i *Ordet Fritt*, men flere mennesker med delt oppfatning. Det må nevnes at leserinnlegget ikke anklaget ungdommen direkte. Det kunne tross alt vært en eldre forsamling som hadde festen. Det må legges til at det ble respondert på *Fleres* innlegg i *Ordet Fritt* uken etter, av *Festdeltakere*. Her ble alle beskyldningene avkreftet. *Festdeltakere* skrev at de ikke skjemtes av festen, for det ikke var noe å skjemmes over. Alle ryktene rundt festens karakter beskrev de som «*sladder*».²¹²

I et «vi»-samfunn, som tidligere beskrevet, hadde man en særegen form for sosial kontroll. Bondesamfunnets sosiale kontroll kunne man definere som en *primær*, eller uformell, *samfunnskontroll*, mente Erling Bjurström. Med *primær samfunnskontroll* mentes den ubevisste kontrollen over avvik og av det som var forbudt. Den festformen som utspilte seg på Henning var et slikt avvik. Sladder og baksnakking var eksempler på sosial kontroll og var innebygd i hverdagslivet.²¹³ *Festdeltakere* hevdet at anklagene var tuftet på rykter. Man kan med rimelighet også definere Henning som et lokalsamfunn. I så måte var den sosiale kontrollens hensikt i dette tilfellet å få bukt på festdeltakernes utradisjonelle festing i Henning møtely. Hvem som hadde rett og hva som faktisk skjedde, er i denne sammenhengen uinteressant. Det som derimot er interessant, er at denne tvisten påviser et skille mellom ulike holdninger da det kom til den nye festkulturen.

211Trønder-Avisa 31.01.1957

212Trønder-Avisa 07.02.1957

213Bjurström, 1982: 34

Kritikkene mot de to festene i Snåsa og Henning – som var i to ulike lokalsamfunn – belyser et annet mulig poeng. Nemlig at festene ble sett som et brudd på «vi»-samfunnet. Ungdommen, som tidligere ble ansett som et sunt medlem av «vi»-samfunnet, sto plutselig for egne verdier som ikke stemte overens med samfunnet forøvrig. Medlemmer av lokalsamfunnet var derfor kanskje vel så bekymret for et brudd i «vi»-samfunnet som et brudd i festkulturen.

Det var ikke bare den sivile befolkningen som var motstander av den nye festkulturen. 18. mai 1957 kunne Trønder-Avisa rapportere om at politiet hadde nektet å gi tillatelse til den planlagte ungdomsfesten i Samfunnshuset i Steinkjer 16. mai. Ungdommenes 17. mai-komit e m tte avlyse festen etter   ha fått avslag på to søknader til politimesteren. «*Festen ble nektet holdt av «politimessige grunner»*», sto det i avisen.²¹⁴ Ordføreren ble intervjuet i saken:

Det er bedrøvelig at byen og Samfunnshuset skal få et slikt stempel på seg helt ufortjent. Vi disponerer ett lokale – og ville derfor arrangere ungdomsfesten om kvelden den 16. og festen for de «eldre» den 17. om kvelden. [...] Skal det virkelig v re nødvendig for politiet   la byens ungdom få et slikt renome, spør ordføreren.

Igjen ser vi en generasjonskløft gjorde seg synlig. Ordføreren markerte en forskjell på generasjonene, og at generasjonskløften var et faktum. Dette ved   vise til at ungdommene skulle ha sin fest den 16. og de «eldre» den 17. Et interessant moment er at autoriteter i Steinkjer – ordføreren og politimesteren – sto på hver sin side i saken.

Også Trønder-Avisa kritiserte politimesteren i en artikkel fra 20. mai:

Som barn hørte vi om politimesteren som ikke likte at folk feiret frihetsdagen. Med sin sabel og sin lovbok rykket politimesteren ut og ville ha de glade menneskene til   gå hjem. Men vi skal si han dummet seg kraftig! For en av dem som fikk smake sabelen var Henrik Wergeland – og han ble alle norske barns helt.²¹⁵

Det Trønder-Avisa her gjorde, var   trekke en parallell mellom den nylige hendelsen 16. mai, med «Torvslaget» i Oslo, datidens Kristiania, over hundre år tidligere. I 1829 var Norge under svenskekongen, Karl Johans, styre. Den norske befolkningen ønsket   få anerkjent 17. mai som sin nasjonaldag, noe Karl Johan motsatte seg. Han oppfattet det som en hyllest til rivalen Christian Fredrik som ble valgt til dansk konge 17. mai 1814. Da Oslos befolkning nektet avslutte sin feiring, beordret politimester Gjerdrum at folket skulle drives hjem. Dette utviklet seg til et basketak, hvor også Henrik Wergeland, som da var student, fikk et sabelrapp over ryggen så jakken revnet. Dagen

214Tr nder-Avisa 18.05.1957

215Tr nder-Avisa 20.05.1957

etter leverte Wergeland fra seg jakken, samt et satirisk brev til politimesteren. Henrik Wergeland ble en folkehelt, og myndighetenes hadde lidd nederlag.²¹⁶ Å trekke en slik parallell belyste hvor Trønder-Avisa sto i saken. Avisen mente politimesteren i Steinkjer hadde oppført seg klossete og brutalt i likhet med politimesteren i Kristiania. Ungdommen var, i likhet med Henrik Wergeland, uskyldige ofre som måtte lide for politimesterens stramme grep, mente Trønder-Avisa. Her ser vi den liberale holdningen avisen førte, som vi har sett andre eksempler på tidligere. Avisen så tilbake på en historiske hendelse og tok avstand fra den undertrykkelsen folket da opplevde. Det var ikke et slikt samfunn Steinkjer var i 1957, mente Trønder-Avisa.

Ikke mange dagene senere benyttet politimesteren, Svein Høvde, *Ordet Fritt* til å fortelle leserne om avgjørelsen han tok vedrørende ungdommens 16. mai-feiring i Steinkjer. Han skrev:

Forholdet er at det i de senere år har innsneket seg den skikk – eller uskikk – å holde dans i samfunnshuset 16. mai. Politiet har i den anledning mottatt adskillige klager fordi festdeltakerne har en tendens til etter at festen er slutt, å bli gående og drive i gatene og forstyrre natteroen for folk. [...] Så jeg synes det er et rimelig krav at der er mest mulig ro natten før frihetsdagen. 17. mai er jo ellers til for oss alle.²¹⁷

Politimesteren viste til en forandring innen festkulturen de siste årene. En «*uskikk*» hadde oppstått. Fester hadde blitt et uromoment. Det var noe nytt at festdeltakerne fortsatte festen i gatene. Politimesteren viste til et nytt element i den nye festkulturen. Han viste også til en generasjonskløft. Ved å hevde at 17. mai ellers var for alle, var det ikke ungdommens rett å ødelegge den. Politimesteren så derfor samfunnet som splittet. Det var ungdommen, mot resten. Politimesteren kommenterte videre Trønder-Avisas sammenlikning til Torvslaget.

Når Trønder-Avisa i anledning av at dansefesten den 16. mai ikke ble tillatt, tydeligvis som en parallell drar frem «Torvslaget» i Kristiania 17. mai 1829, så avslører det bare en manglende forståelse av «Torvslaget» og de hendelser og strømninger i tiden som knyttet seg til dette.

Som Trønder-Avisa belyste, benyttet politimestrene seg, i begge hendelser, av sin makt til å sette en stopper for nasjonaldagens feiringer. Det er viktig i dette tilfelle å påpeke at politimesteren i 1957 ikke nektet ungdommen å feire nasjonaldagen på generelt grunnlag. Snarere virker det som han nektet å la ungdommen avholde en viss form for fest. Nemlig den «nye formen» for fest. Å feire nasjonaldagen var vel og bra, men ungdommens nye handlingsmønster motsatte han seg. Selv hevdet politimesteren han stanset festen av samfunnsborgelige hensyn og ikke av politiske, slik som i Torvslaget. Som politimesteren selv sa: «*Frihetsdagen er 17. mai – ikke 16. mai.*».

²¹⁶Yngvar Ustvedt, *Henrik Wergeland. En biografi*, Oslo, 1994: 122-128

²¹⁷Trønder-Avisa 22.05.1957

Denne saken opptok også presten Ola Lynum, som tok politimesteren i forsvar i *Ordet Fritt*.

I motsetning til Trønder-Avisa må eg segja meg samd med politimeisteren i denne saka. [...] Når vi har ein politimeister som prøver å demma opp mot tidens dansegalskap, så skal han veta at det er mange som takkar han for det. [...] No kjem eg ikkje med dette avdi eg som prest kjenner meg pliktig til å vera motstandar av all dans. Det er eg nemleg ikkje. Eg har ikkje funne noko forbod mot dans i Guds ord.²¹⁸

Her viste presten til en ny festkultur og betegnet den som «*dansegalskap*». Det later som om at den nye festkulturen var noe presten hadde fundert på over lengre til. Han sa han ikke hadde funnet noe forbud mot dans i «*Guds ord*». Han hadde altså tatt seg bryet å lete. Han hadde ikke opplevd liknende, og undret på hva «*fasiten*», mente om temaet. «*Dansegalskapen*» var altså noe nytt for ham. Han fortsatte:

Det tek til med at folk ikkje finn andre former for «fest», og med dansen er det som med brennvinet: di meir ein får di meir vil ein ha. [...] Det ser ut til å gå i den leida at det skal dansast ved alle høve, både i sorg og i glede. Det har vore vanleg at det har vore dansa ved brudlaup, [...] men aldri har eg dansa i gravferder eller ved humanitære aksjonar til hjelp for naudlidande menneske.

Gjennom sammenlikningen av brennevin og dans, viste prest Ola Lynum sitt negative syn på den nye festkulturen. Presten beskrev hva den nye selskapsskikken representerte, slik han så det. Den nye festen, uansett anledning, besto av dans og atter dans. Det hendte at han selv danset, men bare når festen, etter tradisjonens tro, inneholdt dans. Den nye trenden hadde ingen rettesnorer for når det var sømmelig å danse eller ei, hevdet presten. Både i sorg og i glede ble det danset. Videre skrev han:

Det er ikkje berre tenåringer som bur i denne byen vår. Det er folk som gjerne «vil leva eit stilt og roleg liv i all gudlegdom og søma». [...] Men vi må vel få lov til å høyra med til byen om vi ikkje er så oppglødd for skurdansen på asfalten i dei seine nattetimane.²¹⁹

Igjen ser vi hvordan presten påpekte generasjonskløften. Det var ikke bare tenåringer som bodde i Steinkjer. Tenåringene falt i sin egen kategori, som han ikke følte tilhørighet til. Prestens negative syn på den nye festkulturen kom også ettertrykkelig frem gjennom sitatet «*vil leva eit stilt og roleg liv i gudlegdom og søma*»²²⁰. Han sa indirekte at den nye festkulturen hadde åndelige mangler. Enten levde man et rolig liv med respekt for gud, eller man kunne feste å drive «*dansegalskap*», som var respektløst både for Gud og for gudfryktige mennesker. Man kan tolke det dit hen at han skildret den nye festkulturen som hedensk oppførsel. I siste setning viste prest Ola Lynum nok en

218Trønder-Avisa 23.05.1957

219Det har ikke lyktes meg å finne ut hva som ligger i ordet «skurdans».

220Dette sitatet var hentet fra *Paulus' første brev til Timoteus*, 2:2, i den nynorske bibelen fra 1938. I dagens bibel står det «*fredelig liv med gudsfrykt og vørdnad*».

gang til generasjonskløften. Han hintet til at den nye festkulturen hadde tatt over byen. Tenåringene tok for mye plass.

Ola Lynum skrev sitt innlegg i mai 1957, men allerede november 1956 var det et liknende budskap å finne i Trønder-Avisa. Dette innleggets forfatter gikk under pseudonymet *Bondegjente fra Sør-Innherad*. Hun åpnet leserinnlegget med et sitat fra teaterstykket *Brand* av Henrik Ibsens: «*Ja dans, – men hvor du danser hen det blir en annen sak, min venn.*»²²¹ I Henrik Ibsens stykke møtte hovedpersonen, *Brand*, et dansende ungt par. De var på vei til å danse seg baklengs utfor et juv, før *Brand* advarte dem med nevnte sitat.²²² Ved å åpne leserinnlegget slik, var det ingen tvil om hva *Bondegjente* mente om den nye trenden. Hun påsto tydelig at det var altfor mye dans, og ingen så ut til å bry seg om noe annet. Dansen ville ende med ungdommens fall ned et «juv», og hun så det som sin oppgave å avverge dette. Hun ønsket altså å komme med et varsko. Hun fortsatte:

Det må vera eit dyreverdig ord dette ordet dans. Vi prentar det opp att og opp att plent som om nokon skulle tru at det ikkje er dans på ein «fest». [...] Eg veit av ungdom som står ledige på torget og røykjer sigarettar når det gjeld arbeid og framvokster av ymse slag. Men kom att når det er dans om å gjera.

Også *Bondegjente* karakteriserte dans som en vital ingrediens i den nye festkulturen. Videre skrev hun at ungdommen i sin samtid opptrådte dorskt og slapt, men så fort det var dans inn i bildet, var de ivrige. Her viste hun at hun muligens hadde mer å kritisere enn kun den nye festkulturen.

Ungdommen som egen gruppe fikk unngjelde. Ungdommen var ikke som tidligere, heller ikke når det kom til arbeid. Som nevnt i kapittel to, mente en kronikør i VG at industrisamfunnet ledet til flere fester grunnet økt økonomisk velstand og fritid for ungdommen.²²³ De siste femti årene før tusenårsskiftet, var endringene i trøndersk næringsliv omfattende. I Nord-Trøndelag, som i resten av landet, var i 25-årsperioden fra midten av 1950-tallet til rundt 1980, gjennom en endring fra primær- til sekundærnæringen. Industrien blomstret i regionen. Noe slikt hadde ingen opplevd, hverken før eller siden.²²⁴ Teksten til *Bondegjente* tyder på at påstanden til kronikøren i VG også var tilfellet i Nord-Trøndelag. Man kan derfor undre om *Bondegjente* her var bekymret for industrisamfunnets inntog, framfor ungdommens arbeidsmoral og festlyst.

Hun skrev videre:

221Trønder-Avisa 22.11.1956

222Henrik Ibsen, «Brand. Et dramatisk Digt (1866)» i *Henrik Ibsens samlede verker, Femte bind*, Oslo, 1999: 185-191

223Se kapittel 2: 27

224Ola Svein Stugu, «Livsgrunnlag i endring» i Ida Bull (red), *Trøndelags Historie. Bind 3: Grenda blir global. 1850 til 2005*. Trondheim, 2005: 394

Då Peer Gynt vart spurdt om kva han tykte om musikken og dansen i Dovregubbens hall, svara han: «Med kloven slår en bjeldeko et tarmstrengt spill, i stutthoser tripper en purke dertil». [...] Vi dansar altså helg og veka. Vi dansar i høgtidsstunder og når sorg vitjar grenda. Vi dansa Helgamesskvelden og utetter natta. Slikt er usømelegt.²²⁵

Nok en gang brukte hun en av Henrik Ibsens verker som analogi. Det var mulig hun ønsket å fremstå som en «ordentlig» kultivert person, i motsetning til ungdommen. Kanskje mente hun at referanser til Henrik Ibsens ville gi hennes argumenter tyngde. Som vi ser over, mente Peer Gynt musikken i Dovregubbens hall hørtes ut som en ku som spilte på et strenginstrument hvor tarmer fungerte som strenger. Neppe ment som vakker musikk. Til musikken danset en purke med kortleggede strømper. Neppe ment som et vakkert syn. Ved å sammenlikne den nye festkulturens musikk og dans med sitatet fra Peer Gynt, opptrådte *Bondegjente* svært krast. Hun gikk langt i å hevde at den nye musikk- og dansekulturen var langt fra hvordan den burde være. *Bondegjente* bekreftet fremveksten av en generasjonskløft. Videre skrev hun, i likhet med prest Ola Lynum, at det var alt for mye dans. Også i sørgende stunder, skulle det danses.

At ungdom danset mer enn før, var en forestilling som samfunnet hadde i sin helhet. Det kom fram gjennom en reklameannonse i Trønder-Avisa, hvor det ble spilt på nettopp ungdom og dans.

226

Olaf Sande A/S' annonse tydet på at ungdommens «herjing» gjennom dansen var en generell oppfatning i samfunnet. En reklameannonsees hensikt er å spille på assosiasjoner som råder blant folket. Dette var annonsøren klar over også i 1958. Man skulle kunne kjenne seg igjen i annonsen. Olaf Sande A/S kunne tilby en parkett som tålte ungdommens slitasje. Og da, som vi ser, var det ungdommens dans det ble spilt på. Det var altså ikke bare de som ytret seg i *Ordet Fritt* som hadde den oppfatningen, men samfunnet i sin helhet. Annonsen tydet altså på at dette var en stemning i tiden.

«Kor vert det av festkulturen?», undret snåsnningen Idar Brønstad.²²⁷ Han hadde et poeng. Gjennom

²²⁵Helgemesse er det samme som allehelgensdag. En minnefest for helgener og martyrer, lagt til første søndag i november.

²²⁶Trønder-Avisa 18.10.1958

²²⁷Se kapittel 5: 67

Trønder-Avisas artikler og leserinnlegg er det mulig å fastslå at en ny festkultur var gjeldende i siste halvdel av 1950-tallets Nord-Trøndelag. Det var ikke lengre én gjeldende festkultur, men en splittet. Det var ungdommens festkultur og den gamle festkulturen. Holdningen til avisen var av en liberal art som gikk ungdommen i forsvar, da gjennom angrepet på politimesteren. Forøvrig var «Hvermannsen» negativ til den nye festkulturen.

Man kan gjøre et forsøk å kartlegge hvilke nye elementer i den nye festkulturen folk i Nord-Trøndelag hadde meninger om. I følge Idar Brønstad besto den av bråk og mangel på respekt for høyverdig kultur. Presten Ola Lynum tegnet den nye festkulturen som dansegalskap. Han poengterte også dens mangler på åndelige innslag. *Bondegjente* så ned på den nye musikken og danseformen. Politimesteren i Steinkjer hevdet den nye festingen varte lengre enn tidligere, da festen forflyttet seg til gatene etter at festlokalet var stengt. Jevnt over hadde de som ytret seg i Trønder-Avisa en negativ holdning til den nye festkulturen.

Det må presiseres at dette var meninger sett utenfra av andre enn ungdommen selv. Ungdommens egen stemme har så langt ikke blitt presentert, og denne karikaturen av den nye festkulturen er basert på holdninger fra uinnvidde. Som vi skal se videre, var det ytterligere elementer som ble presentert i betegnelsen av den nye festkulturen.

5.2 Dansedebatten i «*Ordet Fritt*»:

Vi har sett klare tegn på at det oppsto en ny festkultur i Nord-Trøndelag i siste halvdel av 1950-tallet og en klar generasjonskløft gjorde seg synlig. Selv om det nå er stadfestet, er det likevel interessant å belyse en debatt i Trønder-Avisa som omhandlet det samme temaet. Her var nemlig flere av debattantene ungdommer. Debattens tema var den nye festkulturen, selv om de aldri benyttet det ordvalget, og var mellom fire aktører i spalten *Ordet Fritt*.

228

Debatten ble åpnet 12. oktober 1956 av en person under pseudonymet *Ungdom*. Vedkommende var mektig lei festreklamen i Trønder-Avisa og hva den representerte. *Ungdom* skrev:

228Trønder-Avisa 16.04.1958

Festing er blitt den vanlige form for ungdommens fornøyer. [...] Så lenge begrepet dansefest ikke kan posteres under kategorien kulturutviklende foretagende, bør man ikke inntrengende oppfordre ungdommen til å møte opp. [...] Den erotiske lek som dansefestene har utviklet seg til bør ikke ha sin begynnelse i avisreklamen. [...] Den uheldige form festene i dag har antatt skyldes til dels indirekte en del byungdommers moderne form for dans og oppførsel.²²⁹

Man aner et sukk i *Ungdoms* tekst. Til å begynne med skrev *Ungdom* at festing var det eneste ungdommen fant fornøyelig. Dette var av samme oppfattelse som *Bondejente* hadde, som vi har sett tidligere. *Ungdom* la til et aspekt ved den nye festkulturen som ikke har blitt nevnt tidligere. *Ungdom* karakteriserte også den nye festkulturen som en erotisk lek. I følge den amerikanske antropologen Judith Lynne Hanna, har det alltid vært en rekke metaforer å finne i dansen. En av metaforene er det romantiske forholdet mellom to elskere.²³⁰ Et erotisk uttrykk kunne være mulig å finne også i ungdommens dans på 1950-tallet, noe *Ungdom* tydelig gjorde.

Det hersket ingen tvil om at *Ungdom* var motstander av den nye festkulturen som hadde oppstått, og la videre skylden på byungdommen. Dette synet delte *Ungdom* med snåsningen Idar Brønstad, som vi har sett tidligere. Kanskje var det frykten for et brudd i «vi»-samfunnet som også *Ungdom* forfektet. Til slutt kom *Ungdom* med en formaning til Noregs Ungdomslag.

Skjem ikke deres edle motto stimuler ikke unasjonale tendenser med uanstendig reklame. Kanskje det med tiden resulterer i at ungdommen får en mer beundringsverdig form for fornøyelse.

Noregs Ungdomslag måtte stramme opp sine «medlemmer», mente *Ungdom*. Det var ikke sånn man gjorde det i Norge. Vi kan bedre enn de utenlandske tendensene. Dette var meninger man kunne finne i *Ungdoms* tekst. Det var altså noe unasjonalt i den måten norsk ungdom festet på. Det var ikke bare festens form *Ungdom* argumenterte imot, men dens utradisjonelle karakter. Man aner en viss nasjonalistisk kampanje i *Ungdoms* ytringer. Det var ikke tradisjonelt norsk, og det var uanstendig. Her kommer vi inn på de internasjonale impulsene ungdommen fikk på 1950-tallet, da spesielt fra USA. Som nevnt i kapittel to, var både rocken og swingen amerikanske fenomener. Norsk ungdom ble påvirket av den amerikanske livsstilen, som de ble bekjent med gjennom radio, filmer, blader og så videre. Det er naturlig å tro at det var den amerikanske måten å feste på, *Ungdom* argumenterte mot. Her kan man også trekke en parallell til politimesterens nekt av ungdomsfesten 16. mai, som nevnt tidligere. Man kan undre på om politimesteren avlyste festen på bakgrunn av patriotiske ideer. Norges frigjøringsdag skulle ikke feires gjennom ytringsformer som

229Trønder-Avisa 12.10.1956

230Lynne Hanna, 1992: 177

ikke var tradisjonelle. Unasjonale tendenser hadde ingenting med Norge å gjøre, og skulle derfor ikke få utløp i sammenheng med nasjonaldagen.

Ungdom henviste til Noregs Ungdomslags «*edle motto*» i sin tekst. Det er en kjent sak at Noregs Ungdomslag ble stiftet på nasjonalistiske verdier. Noregs Ungdomslag ble en realitet 11. juli 1896, og troen på en positiv nasjonalistisk framtid var svært synlig.²³¹ Etterhvert lanserte Noregs Ungdomslag slagordet «*Ut or unionane!*». Målet var politisk løsriving fra Sverige og kulturell frigjøring fra Danmark.²³² Muligens var det dette mottoet *Ungdom* siktet til.

Slagordet krevde løsrivelse fra unionene, men dette var lenge før *Ungdoms* tid. *Ungdom* mente likevel at samme budskap fortsatt var gjeldende i 1956. Man kan anta at *Ungdom* hevdet at Norge var et offer for en kulturell kolonisering. Da av vestlig kultur. En slik påstand var svært kross. Ingen hadde påtvunget Norge en kultur som i hovedsak var uønsket, slik tilstandene var i unionstiden. Dette var *Ungdom* mest sannsynlig klar over, men den antinasjonale tendensen Norge gikk mot, var noe *Ungdom* ønsket å motvirke.

På dette tidspunkt kunne det være interessant å drøfte om hvorvidt *Ungdom* var ungdom, eller tilhørte den eldre generasjon. Både *Ungdom* og *Bondegjente*, som vi har sett tidligere, valgte pseudonymer som viste tilhørighet til den yngre generasjon. Om det var tilfellet var dette ungdommer med svært konservative holdninger. Begge var svært kritiske til den nye festkulturen og forfektet det tradisjonelle. Var de ungdommer, belyser disse pseudonymvalgene et ulikt syn blant de unge.

Tre dager senere var det hele to svarinnlegg i *Ordet Fritt* i Trønder-Avisa. Det første innlegget var skrevet av *Danseglad*. Vedkommende presenterte seg som en ivrig festgjenger, og skrev:

Etter min oppfatning av «Ungdoms»s innlegg må hans kjennskap til dansefester begrense seg til reklamen, for det er en absurd påstand at dansefester har utviklet seg til en «erotisk lek». [...] Nei, vi danser for dansens skyld. [...] Jeg hadde sjøl fornøyelsen av å delta i en leikarring en gang. Der ble det leiket til et vers som lød slik:

Din mann hadde armar,
min mann hadde ingen.
Så tok et meg eit par tarmar
og ga min mann til armar.

Kulturutviklende?²³³

231Mona Klippenberg, «Folkeleg opplysning på fullnorsk grunn. Tida før 1905» i Jan Kløvstad (red.) *Ungdomslaget. Noregs Ungdomslag 1896-1996*, Oslo, 1995: 74

232Klippenberg, 1995: 42

233Trønder-Avisa 15.10.1956

Som vi ser kunne ikke *Danseglad* forstå *Ungdoms* «absurde» påstander. I *Dansens Historie* av Børre Qvamme ble 1950-tallets danseformer skildret som en lek med lite nærkontakt. Man kunne danse uten partner eller to jenter kunne danse mot hverandre. Ofte rørte ikke parene hverandre, skrev Børre Qvamme.²³⁴ Antropologen Judith Lynne Hanna mente folk kunne danse kun for fornøylelsens skyld, noe *Danseglad* også hevdet i sin tekst. Man kunne også danse for å kontrollere sitt humør eller stress. Dans tilbød også en flukt fra voksenlivet, hevdet Hanna.²³⁵ Ut fra dette kan man forstå *Danseglads* frustrasjon over *Ungdoms* erotikkanklager. For han/henne var dansen ingen erotisk lek. *Danseglads* anklage om at *Ungdoms* kjennskap til den nye dansen begrenset seg til reklamen, var muligens en berettiget.

Et annet moment man kan merke seg, er at *Danseglad* med sin harselas av leikarringen, tok avstand fra det tradisjonelle. Ikke bare bekrefter det et brudd i festkulturen, men det viser også en økning av generasjonskløften i 1950-tallets Nord-Trøndelag. Den eldre generasjon, som representerte det tradisjonelle, tok *Danseglad* avstand fra.

Den andre personen som svarte *Ungdoms* innlegg samme dag, var *Gymnasiast*. Også *Gymnasiast* mente *Ungdom* tok vel hardt i ved å kalle den nye festkulturen for erotisk.

En gutt og en pike kan danse med hverandre. Etter festen kan så gutten følge piken heim. Det skulle jo bare mangle om han ikke skulle være så høflig. [...] Med program mener jeg da virkelig godt program, ikke slikt som mye av det en kan få servert på enkelte fester i dag. [...] Kunne det ikke la seg gjøre å arrangere litt annet enn fester for byens eksemplariske ungdom?²³⁶

Gymnasiast delte tydelig *Danseglads* meninger, men hevdet samtidig at all ungdom ikke kunne skjæres under en kam. Ikke alle ungdommer i Nord-Trøndelag på siste halvdel av 1950-tallet, var like begeistret for den nye festkulturen. Også ungdommen var splittet. Det var ikke bare de eldre mot de unge, men også en fraksjon innad i ungdomsgruppen. *Gymnasiast* så muligens seg selv som tilhørende av begge grupper. Han avkreftet den nye festkulturens erotiske karakter, men så likevel ikke den nye formen for fest som optimal. Selv var han en del av Steinkjers «eksemplariske» ungdommer. Dette kan tyde på at den nye festkulturen ikke ble praktisert av alle ungdommer i sin tid.

Dagen etter, 16. oktober 1956, meldte presten Ola Lynum seg inn i debatten. Han støttet

234Qvamme, 2005: 138

235Lynne Hanna, 1992: 178

236Trønder-Avisa 15.10.1956

ungdommens avkrefteelse av dansens erotiske karakter, før han igjen forfektet at ungdommen var blitt «fattige på ånd».²³⁷ Den nye festkulturen inneholdt kun dans, og åndelige innslag var blitt utelatt. Festenes åndelige ingrediensen var foreldet, sukket han.

Debatten fortsatte. Både *Ungdom* og *Danseglad* kom med flere leserinnlegg i Trønder-Avisa. *Ungdom* holdt fast på den erotiske tilnærmingen i den nye danseformen.²³⁸ *Danseglad* avkrefteet igjen dette, og påpekte at «den moderne swingen gjør det umulig å komme sin partner så nær at noen erotisk lek kan foregå».²³⁹ Som vi har sett i denne debatten, ble ytterligere et element, og holdninger til det, tillagt den nye festkulturen. I følge *Ungdom* hadde den nye festkulturen en erotisk tilnærming. I tillegg til å belyse holdninger til den nye festkulturen, viser denne debatten i *Ordet Fritt* at utvidelse av generasjonskløften i Nord-Trøndelag, siste halvdel av 1950-tallet var et faktum.

5.3 Ungdom og alkohol:

Et tema som opptok Trønder-Avisa, var ungdomsryll. 17. januar 1958 kunne avisen opplyse om at stadig flere unge misbrukte alkohol. Hver fjerde person som ble meldt til edruskapsnemndene var under 25 år.²⁴⁰ Trønder-Avisa hevdet i sin artikkel at årsaken for den oppadgående trenden av unge alkoholikere, skyldtes den nye «selskapsskikken». Det var altså den nye formen å feste på, som var årsaken til den økende alkoholmisbruken blant unge. I følge Trønder-Avisa var fest blitt ensbetydende med «å drikke mer enn en har godt av». Hadde ikke ungdommen drikkevarer, lot de heller være å feste. Videre skrev Trønder-Avisa:

Norges Unge Venstre går positivt inn for å opplyse de unge om farene ved overdreven drikk. [...] Så viktig dette problemet er i dag, både når det gjelder å bekjempe ungdomskriminalitet og sosiale vansker, er det riktig av Norges Unge Venstre å ta opp saken på sine kurs.

Som vi også ser, ble ungdommenes alkoholproblem også beskrevet som årsaksforklaring på ungdomskriminalitet. I følge Trønder-Avisa var det altså en sammenheng mellom den nye festkulturen og ungdomskriminaliteten. Den nye «selskapsskikken» førte til et større alkoholforbruk blant de unge, som igjen ledet til ungdomskriminalitet, hevdet Trønder-Avisa. Journalisten presenterte Norges Unge Venstre som løsningen på problemet. Igjen ser at avisen førte et politiske budskapet som var venstre-orientert. Likevel bar denne artikkelen preg av en konservativ holdning.

237Trønder-Avisa 16.10.1956

238Trønder-Avisa 24.10.1956

239Trønder-Avisa 26.10.1956

240Trønder-Avisa 17.01.1958

«Det nye» var uheldig i dette tilfellet.

5. januar 1959 ble en kronikk av inspektør Olav Sundet trykket i Trønder-Avisa. Han skrev om en rekke tiltak som var iverksatt for å få bukt på alkoholproblemet. Han kunne fortelle at *Folkets Brevskole* hadde sendt ut to brevkurs om alkoholspørsmålet. Også *Norsk Bygdekino* ville bidra til å vise informasjonsfilmer om alkoholproblemet, skrev han. *Fråhaldsfolkets Studienemnd* hadde iverksatt en «*Kunnskapsprøva i alkoholspørsmål og andre samfunsspørsmål*».²⁴¹ Andre avholdsorganisasjoner hadde organisert blant annet motorkurs for tenåringer med «*motordilla*». Dette for å ta grep omkring spørsmålet om alkohol og trafikk, kunne Olav Sundet gledelig meddele. *Det norske Totalavholdsselskap* hadde i den siste tiden iverksatt en rekke tiltak. Blant annet kursvirksomhet, foreningsvirksomhet, og gruppe- og studiearbeid, skulle få bukt på alkoholproblemet. Dette var en gledelig utvikling, mente Olav Sundet. At en enkeltperson satte fokus på ungdom og alkoholspørsmålet, var ikke i denne sammenheng så oppsiktsvekkende. Det som er mer interessant, er den rekken av tiltak som ble iverksatt for å kneble alkoholforbruket. Også Noregs Ungdomslag hadde et klart synspunkt da det kom til alkohol. Noregs Ungdomslag krevde at ungdommen skulle holde seg borte fra alkoholen når det kom til ungdomslagssammenheng.²⁴² Ungdom og alkohol var ikke noe som bare opptok enkeltpersoner som Olav Sundet, men samfunnet under ett.

Alkoholens aktualitet lot seg også vise på den politiske arenaen. I 1959 var det kommunevalg. Dette lot seg også merke i Trønder-Avisa. Fra sommeren 1959 til valget i oktober, var Trønder-Avisa fylt av en mengde politiske appeller og artikler. Ungdoms alkoholvaner var absolutt på den politiske dagsordenen. Kåre Oppdal opplyste i artikkelen «*Ungdom og alkohol*», at 40 000 mennesker i Norge hadde sykdommen alkoholisme. Alkoholismen rammet ikke bare de syke, men også de pårørende. Det rammet også samfunnet i sin helhet. Da med tanke på tapt arbeidsinnsats til fellesskapets beste, mente Kåre Oppdal. Deretter stilte han spørsmål om hva man kunne gjøre for å bekjempe alkoholismen. «*Vi må blåse til kamp mot all alkoholmisbruk. Målet må vera eit alkoholfritt folk*», skrev Kåre Oppdal.²⁴³ Det ville være et steg bakover om det skulle bli opprettet nye utsalgssteder for alkohol i Steinkjer. Politikeres kamp mot alkoholen var ikke et nytt fenomen. Under første verdenskrig hadde Norge fra 1917 nærmest totalforbud mot alkoholsalg. Et endelig forbud ble gjennom en folkeavstemning innført i 1919. Forbudet mot brennevin og hetvin var et

241Trønder-Avisa 05.01.1959

242Jan Kløvestad, Fra frigjeringsrus til «flukt frå landsbygda», i Jan Kløvestad (red.) *Ungdomslaget. Noregs Ungdomslag 1896-1996*, Oslo, 1995: 241

243Trønder-Avisa 13.10.1959

forsøk på å nærme seg et alkoholfritt samfunn. Loven ble dog nedstemt ved en ny folkeavstemning i 1926.²⁴⁴ Kåre Oppdals appell tydet på et ønske om å innføre fortidens alkohollover. En konservativ mening ble ytret i Trønder-Avisa.

Kåre Oppdals holdning ble delt av Ola Mæhle, som også hadde politisk appell i Trønder-Avisa. Han skrev:

I dag skal de gå til urnene og avgjera om byen skal få pol eller ikkje heretter. Med andre ord, de har i dag ansvaret for om det skal bli lettare enn det er å få tak i brennvin for dykk og oss i bygdene rundt byen.²⁴⁵

Det var tydelig at alkoholproblemet var noe politikerne var opptatt av. Politikere har i all tid spilt på temaer som har opptatt borgerne. På den måten har de prøvd å vinne de nødvendige stemmene. At flere politikere gikk ut i Trønder-Avisa og krevde mindre alkoholutsalg, tyder på at dette var en holdning som også befolkningen i Nord-Trøndelag hadde. Disse politiske appellene belyste det nord-trønderske folkets bekymring rundt ungdom og alkohol.

5.4 Avslutning:

Som vi har sett opptok den nye festkulturen mange i Nord-Trøndelag, og holdningene varierte. Mange var negative til den nye festformen og dens ingredienser. De gikk hardt ut i *Ordet Fritt* og ytret negative holdninger til den nye festkulturen, men også noen aktører forsvarte den. Trønder-Avisa, gjennom sitt angrep på politimesteren, viste en liberal og tolerant holdning til ungdommens festing. Ungdommen selv forsvarte seg naturlig nok i *Ordet Fritt*, men også her var det splittede holdninger. Som vi har sett, var *Gymnasiast* uenig med stempelet ungdommen hadde fått, men ønsket samtidig en annen festform for seg og sine likesinnede. En mulig fraksjon, også innad i ungdomsgruppen gjorde seg synlig.

Innledningsvis stilte jeg spørsmål om hvilke elementer i den nye festkulturen folk hadde meninger om. Ut fra leserinnleggene kan man hevde at holdningene jevnt over var av den negative arten. I følge snåsningen Idar Brønstad, besto den nye festkulturen av bråk og mangel på respekt for høyverdig kultur. Både presten Ola Lynum og *Bondegjente* var negative til dansen og mente det ungdommen danset for mye, både i sorg og glede. Festenes varighet var noe politimesteren motsatte seg.

244Johannes Andenæs, *Alminnelig strafferett*, 5. utgave ved Magnus Matningsdal (red) og Georg Fredrik Rieber-Mohn (red), Oslo, 2010: 61

245Trønder-Avisa 13.10.1959

Et interessant spørsmål jeg var inne på, var om mye kritikken virkelig var rettet mot den nye festkulturen eller ei. Leser man mellom linjene til Idar Brønstads leserinnlegg om romjulsfesten i Snåsa, kunne kritikken vel så gjerne ha vært bekymring mot et mulig brudd på «vi»-samfunnet. *Bondegjente* var muligens vel så bekymret over industrisamfunnets inntog, og *Ungdoms* kritikk til festannonsene var muligens heller en kritikk mot unasjonale tendenser. En iboende fremmedfrykt for vestlig kulturell hegemoni, var kanskje vel så reell som en kritikk eksplisitt rettet mot de unges festkultur.

Da det kom til alkoholspørsmålet, opptrådte ikke Trønder-Avisa like liberalt etter min oppfatning. De trykket artikler som hentydet til at de nye tendensene var en uheldig utvikling. Samtidig var politikernes appeller som hadde fått spalteplass i Trønder-Avisa, av konservativ karakter. Det kan tyde på at alkoholspørsmålet ble ansett som et mer alvorlig problem enn den nye festkulturen forøvrig.

KAPITTEL 6: AVSLUTNING

Formålet med dette prosjektet har vært å undersøke holdninger til ungdomskulturen i Nord-Trøndelag mellom 1956 og 1960, belyst gjennom Trønder-Avisa. Da hovedsaklig med vekt på ungdom og rock'n'roll, ungdomskriminalitet og ungdommens nye festkultur. Vi har sett at Trønder-Avisa skrev lite om rock i gjeldende periode, og at *Rock Around the Clock* lite trolig ble vist i Nord-Trøndelag. Vi har sett hvordan ungdomskriminaliteten var en bekymringsfaktor for det nord-trønderske samfunnet. Vi har også knyttet kjennskap til holdninger til den nye festkulturen i Nord-Trøndelag i denne perioden.

De aktuelle temaene knyttet til ungdomskulturen har så blitt tolket i lys av forskningslitteraturen på feltet. Så hva har vi kommet fram til?

6.1 Konklusjon:

Det første vi så på var rocken i Nord-Trøndelag. Mye tyder på at rock'n'roll kom samtidig til Nord-Trøndelag som Oslo. Det på tross av at filmen *Rock Around the Clock* lite trolig ble vist i regionen. Det kom fram i Trønder-Avisa at ungdommen i Nord-Trøndelag lyttet til Radio Luxembourg, som var vanlig for ungdom på i Norge og Europa. Det som derimot skilte Nord-Trøndelag fra den nasjonale og internasjonale tendensen, var mangelen på ungdomsopprør tilknyttet den nye musikkjangeren.

Da det kom til det kulturelle rocketilbudet i form av konserter og liknende, blir konklusjonen dunkel. Man kan ikke konkludere med at ungdommen i Nord-Trøndelag ble skjermet mot rock'n'roll. Samtidig kan man heller ikke hevde at rocketilbudet i Nord-Trøndelag var særlig utpreget. Denne uklare konklusjonen hviler på Trønder-Avisas festannonser og anmeldelser, som ikke ga oss et tilstrekkelig bilde av konsertenes ingrediens i form av musikkjanger. Først i oktober 1960, kan man for sikkert hevde at rock var den utøvende musikkjangeren ved et arrangement i Nord-Trøndelag.

De holdningene Trønder-Avisa viste vedrørende rock'n'roll, var av en liberal karakter. Sammenliknet med VG, utøvde Trønder-Avisa en mer forsiktig tilnærming til den nye musikkjangeren og var ikke utpreget negativ til «det nye». Likevel er denne konklusjonen noe usikker, ettersom det var svært få skriverier om rockefenomenet i Trønder-Avisa i gjeldende periode.

Videre så vi på ungdomskriminaliteten og holdninger belyst i Trønder-Avisa vedrørende fenomenet. I motsetning til rock'n'roll var dette et tema som opptok Trønder-Avisa i mye større grad. Her viste Trønder-Avisa et ambivalent forhold til ungdomskriminalitet. På den ene siden gjorde Trønder-Avisa humor av kriminalitet, da gjennom *Politiets dagbok*. Attpåtil viste Trønder-Avisa til en avstand mellom ungdomskriminaliteten i Oslo og ungdomskulturen Nord-Trøndelag gjennom filmanmeldelsen til *Gylne Ungdom*. På den andre siden skapte Trønder-Avisa det sosiologen Stanley Cohen kalte «moralsk panikk». Datidens presse skrev skremmende artikler vedrørende ungdomskriminaliteten, noe også Trønder-Avisa praktiserte. Advarende artikler og skrivelier, skrevet slik at de ville skape en form for angst hos leserne, preget Trønder-Avisa i perioden.

Selv om Trønder-Avisas holdning til ungdomskriminaliteten var vanskelig å stadfeste, hadde «Hvermannsen», som ytret sine meninger i avisen, en klarere oppfatning. Bekymring vedrørende tilstanden til samfunnets ungdomskriminalitet, var absolutt synlig. Fortvilte rop om at «*noe måtte gjøres*» var gjennomgående, men hvordan det skulle gjøres var ikke like klart. Ingen la direkte skylden på ungdommen som gruppe. Det var skolen, foreldrene, bysamfunnet, kulturtilbudet, filmene og så videre, som måtte stå til ansvar for ungdommens kriminelle tendens. Det var ikke en unison mening om hvorfor ungdomskriminaliteten hadde vokst frem. Ei heller hvordan man skulle få bukt på problemet.

I 1959 kom ungdommen selv kom til orde angående ungdomskriminaliteten. Ungdommens talsmann, som gikk under pseudonymet K. P, gikk langt i å bekrefte de negative holdningene og beskyldningene samfunnet hadde til ungdommen, men nyanserte bildet noe. K. P. avvæpnet anklagerne, ved å legge skylden på den tiden og samfunnet ungdommen levde i.

Det siste vi så på var den nye festkulturen. Dette var et tema som ble heftig debattert i Trønder-Avisa i *Ordet Fritt*. Mange var kritiske til ungdommen og den nye festformen. De ytret negative holdninger blant annet til den nye musikken, den nye danseformen og festprogrammernes åndelige mangler. Vi har også sett skjulte holdninger ligge i kritikken til den nye festkulturen. Tegn på en frykt for en antinorsk trend, som skulle «forpeste» ungdommen, var tilstedeværende. Dette kom tydelig fram i leserinnlegg som forfektet den tradisjonelle norske festen. Også frykten for et brudd på «vi»-samfunnet, framfor eksplisitt kritikk rettet mot den nye festkulturen, var en mulig holdning enkelte ytret i *Ordet Fritt*.

Noen aktører tok ungdommen i forsvar. Ordføreren i Steinkjer og Trønder-Avisa viste en liberal holdning til den nye festkulturen, og ytret en toleranse da avisen gikk til angrep på politimesterens fest-nekt. Også ungdommer forsvarte seg i *Ordet Fritt*, men de var ikke unisone i sine meninger. Den ene aktøren avviste all kritikk rettet mot den nye festkulturen, samtidig som en annen viste delvis forståelse for kritikken og ytret et ønske om et bedre festtilbud.

Underproblemstillingen jeg formulerte i kapittel 1, var hvordan disse tre elementene påviste generasjonskløften som gjorde seg gjeldende på 1950-tallet. Trønder-Avisas manglende skriverier om rock'n'roll gjør det vanskelig for oss å definere hvorvidt fenomenet påviser generasjonskløften eller ei. I nasjonal kontekst var rocken uten tvil et element som økte generasjonskløften, men i hvilken grad det var tilfelle også i Nord-Trøndelag blir vanskelig å stadfeste.

Derimot tyder mye på at ungdomskriminaliteten økte generasjonskløften i Nord-Trøndelag. Den «moraliske panikk»-skapende trenden Trønder-Avisa praktiserte i perioden, ville nok ledet til en viss avstand mellom ungdommen og samfunnet forøvrig. Den gjennomgående holdningen om at «*noe måtte gjøres*» tyder på at ungdomskriminaliteten ledet til en økt avstanden mellom generasjonsgruppene.

Gjennom Trønder-Avisas leserinnlegg var det tydelig at spesielt den nye festkulturen utvidet generasjonskløften, noe negative holdningene i *Ordet Fritt* underbygger. Mange tok direkte avstand fra ungdommen og deres festform i siste halvdel av 1950-tallet. Ungdommen som argumenterte imot det tradisjonelle, bidro også til en utvidelse av generasjonskløften. På hver sin side strakk de avstanden mellom generasjonene.

6.2 Implikasjoner i forhold til videre forskning:

Denne oppgaven har ikke dekket alt som kunne vært tatt opp i tilknytning til ungdomskulturen på 1950-tallet i Nord-Trøndelag. Og det kan forhåpentligvis være motiverende for andre å forske videre på. Denne studien kunne for eksempel ha bestått av intervjuer – informanter som ville ha gitt et mer nyansert bilde av tematikken. Dette ville gitt bedre grunnlag for å få fram flere sider ved de kulturelle endringene som her utspilte seg. Samtidig som det hadde gitt en klarere forståelse av de faktiske holdningene til ungdomskulturen i Nord-Trøndelag i siste halvdel av 1950-årene.

Andre aktører innen presse og media kunne også vært forskningsobjekter. Denne studien har kun

forholdt seg til Trønder-Avisa. Tiden strakk rett og slett ikke til en gjennomgang av flere lokalaviser i Nord-Trøndelag. Aviser som Namdal Arbeiderblad og Stjørdalens Blad kunne bidratt til å gi et grundigere, og kanskje mer utfyllende bilde, av hvordan holdningene til ungdomskulturen var i Nord-Trøndelag. Det kunne derfor ha vært fordelaktig å trekke inn flere aktører innen nord-trøndersk presse, som kunne ha bidratt til å male et mer detaljert bilde av samtiden.

Ingen av mine valgte temaer har blitt forsket på tidligere i en nord-trøndersk kontekst. Det er skrevet flere verker om trønderrocken, men ingen har tatt for seg rocken i Nord-Trøndelag så langt tilbake som til siste halvdel av 1950-årene. Det kunne derfor ha vært et interessant forskningsobjekt å undersøke rocken og det sosiale og kulturelle livet omkring den mer systematisk.

Ungdomskriminalitet på 1950-tallet er i stor grad dekket, men også her er det hull. Ingen har tatt for seg ungdomskriminaliteten eksplisitt i Nord-Trøndelag. Når det kommer til den nye festkulturen er det gjort veldig lite historisk forskning – men det finnes en del om det i samtida, basert på sosiologiske og antropologiske metoder. Det finnes ingen tidligere historiske forskningsverk som tar for seg en ny form for fest på 1950-tallet. I denne studieprosessen var det leserinnlegg og artikler i Trønder-Avisa som gav meg det inntrykk av en endring i festkulturen. Det var ikke jeg leste om eller ble informert om av andre. En studie av 1950-tallets festkultur, brudd og utvikling, kunne derfor være et interessant emne for videre forskning.

I det hele tatt finnes det mange temaer å følge opp videre innenfor feltet ungdomskultur. Denne studien har belyst noen utvalgte aspekter ved ungdomskulturen i 1950-årene, og hvordan den ble møtt i samfunnet. Da basert på aviser som kilde. Med andre temaer, problemstillinger og kilder vil bildet kunne bli både annerledes og mer nyansert.

LITTERATUR- OG KILDELISTE:

Litteratur:

Andenæs, Johannes, *Alminnelig strafferett, 5. utgave* ved Matningsdal, Magnus (red) og Rieber-Mohn, Georg Fredrik (red), Universitetsforlaget, Oslo, 2010

Bibelen: Guds ord, 2. utgave, Bibelforlaget, Nesbyen, 1998

Bjurström, Erling, *Generasjonsopprøret. Ungdomskulturer, ungdomsbevegelser og tenåringsmarked fra 50- til 80-årene*, Universitetsforlaget, Oslo, 1982

Breen, Marta, *Piker, Vin og Sang. 50 år med jenter i norsk rock og pop*, Spartacus, Valdres, 2006

Brun-Gulbrandsen, Sverre, *Ungdom og alkohol i Norden. Utviklingen i fem land*, Bokforlaget Doxa, Lund, 1978

Bryn, Steinar, *Norsk Amerika-bilete: om amerikanisering av norsk kultur*, Det Norske Samlaget, Oslo, 1992

Dahl, Hans Fredrik, *Mediehistorie: Historisk metode i mediefaget*, Damm, Oslo, 2004

Dahl, Hans Fredrik, Gripsrud, Jostein, Iversen, Gunnar, Skretting, Kathrine og Sørensen, Bjørn, *Kinoens Mørke. Fjernsynets Lys*, Gyldendal, Oslo, 1996

Eggen, Nils Arne, «Livets skole i Orkdalen» i *Barndom 50-tallet*, Vega Forlag A/S, Oslo, 2007

Fenemore, Mark, *Sex, Thugs and Rock'n'Roll. Teenage Rebels in Cold-War East Germany*, Berghahn Books, New York, 2007

Flo, Idar, *Norske aviser fra A til Å. Bind 4* i serien Dahl, Hans Fredrik (red), Norsk Presses Historie. 1-4 (1660-2010), Universitetsforlaget, Oslo, 2010

Fossum, Egil og Meyer, Sidsel, *Er nå det så sikkert? Journalistikk og kildekritikk*, Cappelen Damm, Oslo, 2008

Frønes, Ivar, Heggen, Kåre og Myklebust, Jon Olav (red.), *LIVSLØP, Oppvekst, generasjon og sosial endring*, Universitetsforlaget, Oslo 1997

Gripsrud, Jostein, *Mediekultur, Mediesamfunn*, 2. utgave, Universitetsforlaget, Oslo, 2002

Hanna, Judith Lynne, «Moving Messages. Identity and Desire in Popular Music and Social Dance», i Lull, James (red.), *Popular Music and Communication*, Sage Publications, London, 1992

Hauge, Ragnar, *Kriminalitet som ungdomsfenomen*, Universitetsforlaget, Oslo, 1980

Helgås, Ragnhild Green, «Da industrien slo gnister i Verdal.» *Fortellinger om Aker Verdal 1969-1989*, Masteroppgave i historie NTNU, Trondheim, 2007

Hoel, Ole Jacob, *Åge: Historien om Norges største rocker*, Gyldendal Oslo, 2011

Holm, Yngvar, *Swing It. Tidsbilder fra de glade 50-60-årene*, Ypsilon Forlag A/S, Oslo, 1990

Ibsen, Henrik, «Brand. Et dramatisk Digt (1866)» i *Henrik Ibsens samlede verker, Femte bind*, Gyldendal, Oslo, 1999

Kaldal, Ingar, *Historisk forskning, forståing og forteljing*, Det Norske Samlaget, Oslo, 2003

Kjelstadli, Knut, *Fortida er ikke hva den en gang var : en innføring i historiefaget*, 2. utg, Universitetsforlaget, Oslo, 1999

Klippenberg, Mona, «Folkeleg opplysning på fullnorsk grunn. Tida før 1905» i Kløvstad, Jan (red.) *Ungdomslaget. Noregs Ungdomslag 1896-1996*, Det Norske Samlaget, Oslo, 1995

Kløvstad, Jan, «Fra frigjeringsrus til «flukt frå landsbygda»» i Kløvstad, Jan (red.) *Ungdomslaget. Noregs Ungdomslag 1896-1996*, Det Norske Samlaget, Oslo, 1995

Kramer, Lloyd og Maza, Sarah, *A Companion to Western Historical Thought*, Blackwell Publishing, Oxford, 2006

Lange, Even, *Samling om felles mål. 1935-1970, bind 11*, H. Aschehoug & Co., Oslo, 1998

Løland, Lene, *Unge Rebeller i Rock'n'roll-rus. En studie av norske avisers omtale av rock og ungdomskultur*, Universitetet i Bergen, Bergen, 2007

Melve, Leidulf, *Historie: Historieskriving frå antikken til i dag*, Dreyers Forlag, Oslo, 2010

Nilsen, Terje, *Beat og Piggtrå. Trondheim i 1950- og 60-årene*, Tapir Akademiske Forlag, Trondheim 2007

Nygaard, Kirsten M. «Ungdom: Å være og ikke være – ung i mellomkrigstidens Norge» i Rasmussen, Lisa Rosén (red), *Nord Nytt. Ungdomskultur. Nr 92/93*, NEFA, København, 2005

Olsen, Per Kristian, Bakke, Asbjørn og Hvidsten, Sigrid, *Norsk Rocks Historie. Fra Rocke-Pelle til Hank von Helvete*, Cappelen Damm, Oslo, 2009

Ottesen, Rune, Røsland, Lars Arve og Østbye, Helge, *Norsk Pressehistorie*, 2. utgave, Det Norske Samlaget, Oslo, 2012

Qvamme, Børre, *Dansens Historie*, Solum Forlag, Oslo, 2005

Rander, Tommy og Sandblad, Håkan, *Rockens Rolle*, H. Aschehoug & Co., Oslo, 1977

Roksvold, Thore, «Riss av Norske Avisers Sjangerhistorie», i Roksvold, Thore (red), *Avisjangrer Over Tid*, Institutt for Journalistikk, Fredrikstad, 1997

Rørbye, Iben Bringéus, «Ung identitet – og den kulturhistoriske institution» i Rasmussen, Lisa Rosén (red), *Nord Nytt. Ungdomskultur. Nr 92/93*, NEFA, København, 2005

Schumpf, Ellen, «*Berus eder!*» *Norsk drikkekultur i de siste 200 år*, Unipax, Oslo, 2003

Shuker, Roy, *Popular Music. The Key Concepts. Second Edition*, Routledge, New York, 2005

Simpura, Jussi og Karlsson, Thomas, *Trends in Drinking Patterns in Fifteen European Countries, 1950 to 2000*, STAKES, Helsinki, 2001

Skevik jr., Kaare, *Drunk and Happy: 30 år med trønderrock*, LagForLag, Strømmen, 2002

Stugu, Ola Svein, «Livsgrunnlag i endring» i Bull, Ida (red), *Trøndelags Historie. Bind 3: Grenda blir global. 1850 til 2005*. Tapir Akademiske Forlag, Trondheim, 2005

Telste, Kari «Fra guttebander til rivaliserende gjenger. Nyhetsbilder av gjenger, vold og kriminalitet» i *Bilder av den gode oppveksten gjennom 1900-tallet*, Markussen, Ingrid og Telste, Kari (red), Novus Forlag, Oslo, 2005

Telste, Kari «Wild West på Oslo vest» i *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 4(1), NOVA Fagbokforlag, Oslo, 2004

Tjelmeland, Hallvard «Aviser som historisk kilde» i Roalsø, Else-Beth, *Å skrive i motvind : Ruth Thomsen og Stavanger aftenblad 1934-1980*, Norsk pressehistorisk forening, Oslo, 2004

Ustvedt, Yngvar, *Henrik Wergeland. En biografi*, Gyldendal, Oslo, 1994

Kilder:

Trønder-Avisa: September 1956 – desember 1960

Verdens Gang: September 1956 – desember 1960

Internettkilder:

<http://www.mic.no/nmi.nsf/micdoc/art2006052609312648440375>, MIC Norsk musikkinformasjon: Holst, Karl «Kalle», 15.01.2012

<http://www.thecrickets.com/bios.html>, The Crickets, 21.01.2012

<http://snl.no/p%C3%B8bel>, Store Norske Leksikon: Pøbel, 21.01.2012

http://snl.no/Verdens_Gang, Store Norske Leksikon: Verdens Gang, 18.01.2012

http://snl.no/Lars_Olsen_Skrefsrud, Store Norske Leksikon: Lars Olsen Skrefsrud, 06.02.2012

<http://www.ssb.no/vis/kpi/kpiregn.html>, Statistisk Sentralbyrå: Konsumindeksen, 03.02.2012

<http://www.ssb.no/vis/kpi/kpiregn.html?lang=no&beloep=250&framaaned=Gj.snitt&fraaar=1958&tilmaaned=Gj.snitt&tilaar=2011>, Statistisk Sentralbyrå: Konsumprisindeksen, 05.02.2012

<http://ordnett.no/search?search=avstumpet&lang=no>, Ordnett: Avstumpet, 25.03.2012

<http://www.namdalsavisa.no/Magasin/namsosrockfestival/rockfestival-08/article3429104.ece>, Namdalsavisa: Da rocken kom og tok oss, 26.04.2012